

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

YASADIŞI GÖÇ, İNSAN KAÇAKÇILIĞI VE İNSAN TİCARETİ İLE
MÜCADELEDE TÜRKİYE’NİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Adnan ŞEN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ

Karabük
ARALIK/2017

T.C
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

YASADIŞI GÖÇ, İNSAN KAÇAKÇILIĞI VE İNSAN TİCARETİ İLE
MÜCADELEDE TÜRKİYE’NİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Adnan ŞEN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ

Karabük
ARALIK/2017

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	6
DOĞRULUK BEYANI	7
TEŞEKKÜR	8
ÖZ.....	9
ABSTRACT.....	10
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	11
ARCHIVE RECORD INFORMATION	12
KISALTMALAR	13
ARAŞTIRMANIN KONUSU	15
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	15
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	15
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM	15
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	15
GİRİŞ	16
1. BİRİNCİ BÖLÜM	20
GÖÇ OLGUSU VE ULUSLARARASI DÜZEYDE GÖÇ İLE İLGİLİ HUKUKSAL VE ÖRGÜTSEL DÜZENLEMELER.....	20
1.1. Olgusal Olarak Göç.....	20
1.1.1. Göç Olgusunun Tarihsel Arka Planı	21
1.1.2. Göçün Nedenleri	23
1.2. Göç İle İlgili Kavramlar	26
1.2.1. Göçte Kaynak Ülke, Transit Ülke ve Hedef Ülke Kavramları.....	29
1.2.2. Göç ile İlgili Türkiye'nin Uyguladığı Koruma Tedbirleri.....	30
1.2.2.1. Mülteci	31
1.2.2.2. Şartlı Mülteci/Sığınmacı.....	31
1.2.2.3. İkincil/Tamamlayıcı Koruma	32
1.2.2.4. Geçici Koruma	33
1.2.3. Kitlemel Akım Yoluyla Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Durumu.....	34
1.3. Mültecilere Ve Sığınmacılara İlişkin Uluslararası Ve Bölgesel Düzenlemeler	36
1.3.1. Uluslararası Düzeyde Yapılan Düzenlemeler	36

1.3.1.1. Milletler Cemiyeti Döneminde Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Çözümler.....	36
1.3.1.2. Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1933 Sözleşmesi	37
1.3.1.3. 1948 Tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi.....	37
1.3.1.4. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi	38
1.3.1.5. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Tarihli New York Protokolü	38
1.3.1.6. 1967 Tarihli Birleşmiş Milletler Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname	39
1.3.2. Bölgesel Düzeyde Yapılan Düzenlemeler	40
1.3.2.1. 1950 Tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	40
1.3.2.2. 1969 Tarihli Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi.....	41
1.3.2.3. 1984 Tarihli Cartagena Bildirisi.....	41
1.3.2.4. 1994 Tarihli Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Sözleşme.....	42
1.3.2.5 Avrupa Birliği Amsterdam Antlaşması ve Tampere Zirvesi.....	42
1.3.2.6. 2008 Tarihli Avrupa Birliği İltica ve Göç Paktı.....	43
1.4. Göç Konusunda Uzmanlaşmış Uluslararası Örgütler	43
1.4.1. Birleşmiş Milletler	43
1.4.1.1. Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu(UNRWA).....	44
1.4.1.2. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği(BMMYK)	44
1.4.2. Uluslararası Göç Örgütü(UGÖ/IOM)	45
1.4.3. Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi(ICMPD)	46
1.4.4. Avrupa Birliği(AB).....	46
1.5. Yasadışı Göç Kavramı	47
1.5.1. Yasadışı(Düzensiz) Göçün Nedenleri.....	52
1.5.2. Yasadışı Göçü Cazip Hale Getiren Faktörler	53
1.5.3. Yasadışı Göçte Merkez ve Çevre Modeli.....	55
1.5.4. Yasadışı Göçte Güvenlik Faktörü	56
1.5.5. Yasadışı Göç ile Organize Suç Örgütleri Arasındaki Bağlantı.....	57
1.5.6. Yasadışı Göçmen Hareketlerinde Ülkelerin Kaynak, Transit ve Hedef Ülke Olarak Sınıflandırılması	59

2. İKİNCİ BÖLÜM	62
İNSAN KAÇAKÇILIĞI VE İNSAN TİCARETİ	62
2.1. İnsan Kaçakçılığı	62
2.1.1. İnsan Kaçakçılığı Suçunun Unsurları	65
2.1.1.1. Maddi Unsurlar	65
2.1.1.2. Manevi Unsur	67
2.1.1.3. Teşebbüs	68
2.1.1.4. İştirak	69
2.1.1.5. İctima	70
2.1.2. Türkiye’de Yıllara Göre İnsan Kaçakçıları ve Uyrukları	71
2.1.3. İnsan Kaçakçılığının Organize Boyutu ve Bununla Mücadele	72
2.2. İnsan Ticareti	75
2.2.1. İnsan Ticareti Mağdurlarının Karşılaştıkları Durumlar	78
2.2.1.1. Zorla Çalıştırma/Kölelik/Serflik	78
2.2.1.2. Kadın Ticareti	81
2.2.1.3. Cinsel Sömürü	82
2.2.1.4. Çocuk Ticareti	83
2.2.1.5. Organ ve Doku Ticareti	84
2.2.2. Türkiye’de Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları	85
2.3. İnsan Kaçakçılığı İle İnsan Ticareti Arasındaki Benzer Ve Farklı Yönler 86	
2.4. İnsan Kaçakçılığı Ve İnsan Ticaretinin Kıtalara Göre Rotaları İle İnsan Kaçakçılığının Maliyeti	87
2.4.1. İnsan Kaçakçıları ve Yasadışı Göçmenlerin Kullandıkları Göç Rotaları	87
2.4.2. İnsan Ticaretinin Kıtalara Göre Dağılımı	90
2.4.3. İnsan kaçakçılarına Ödenen Ücret	91
2.5. İnsan Ticareti İle Mücadelede Ülkelerin Konumu	93
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	97
YASADIŞI GÖÇ, İNSAN KAÇAKÇILIĞI VE İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEDE TÜRKİYE’NİN ROLÜ	97
3.1. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı Ve İnsan Ticaretinde Türkiye’nin Konumu	97
3.2. Türkiye’deki Düzensiz Göçmenler	100

3.2.1. Türkiye’de Düzensiz Göçmenler ve Göçmen Kaçakçıları.....	100
3.2.2. Türkiye’nin İnsan Ticareti Mağdurlarını Tespit Sürecinde Güçlü ve Zayıf Yönleri	104
3.2.3. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye’ye Olan Etkisi	106
3.2.3.1. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Uluslararası Alanda Türkiye’ye Etkisi	106
3.2.3.2. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye’nin Vize Muafiyeti ve Geri Kabul Anlaşmalarına Etkisi.....	107
3.2.3.3. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye Ekonomisine Etkisi	108
3.2.3.4. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye’de Güvenlik ve Asayişe Etkisi	109
3.2.3.5. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye’de Sosyal Yaşama Etkileri.....	113
3.3. Türkiye’deki Suriyeliler	114
3.4. Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadele İçin Uluslararası Ve Bölgesel Düzeyde Yürüttüğü Süreçler Ve Taraf Olduğu Anlaşmalar	117
3.4.1. Türkiye’nin Taraf Olduğu ve Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi Tarafından Yürütülen Süreçler	117
3.4.1.1. Budapeşte Süreci.....	118
3.4.1.2. Prag Süreci	119
3.4.2. Türkiye’nin Taraf Olduğu Bölgesel Düzeyde Yürütülen Süreçler	120
3.4.2.1. Almatı Süreci.....	120
3.4.2.2. Bali Süreci.....	121
3.4.2.3. Lahey Süreci.....	122
3.4.3. Türkiye’nin Taraf Olduğu Diğer İşbirliği Çalışmaları ve Anlaşmalar	122
3.4.3.1. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi(SECI-South-East European Cooperation Initiative)	123
3.4.3.2. Göç ve Sınır Geçişleri Üzerine Bilgi, Tartışma ve Değişim Merkezi-CIREFI(Centre For Information, Discussion and Exchange on the Crossing of Frontiers and Immigration)	123
3.4.3.3. Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi(Southeastern Europe Stability Pact).....	124
3.4.3.4. Geri Kabul Anlaşmaları(GKA)	125

3.5. Ulusal Alanda Yapılan Düzenlemeler	127
3.5.1. 5682 Sayılı Pasaport Kanunu	127
3.5.2. 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu	128
3.5.3. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	130
3.5.4. 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun.....	130
3.5.5. 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu	131
3.5.6. Karayolu İle Uluslararası Yolcu ve Eşya Taşımaları Hakkında Yönetmelik	132
3.5.7. 6458 Sayılı Yabancılar Uluslararası Koruma Kanunu(YUKK)	133

SONUÇ	135
KAYNAKÇA.....	143
TABLolar LİSTESİ	156
ŞEKİLLER LİSTESİ	157
ÖZGEÇMİŞ	158

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

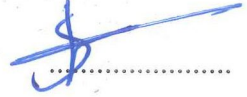
Adnan ŞEN'e ait "Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti İle Mücadelede Türkiye'nin Rolü" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği / ~~oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası

Tez Kurulu Başkanı

: Yrd. Doç. Dr. Ali Samir MERDAN

Danışman Üye

: Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Marziye MEMMEDLİ

Üye

:.....

.....

Tez Sınavı Tarihi: 13 Aralık 2017

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yaptığımı beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Adnan ŞEN

İmza

:

TEŞEKKÜR

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadelede Türkiye'nin rolünün ortaya konulmaya çalışıldığı bu araştırmanın temel amacı, yasadışı olarak gerçekleştirilen ve Türkiye'nin olumsuz etkilendiği bu suç türleri ile mücadele ederken ulusal alanda yapılan yasal düzenlemelere, uluslararası, bölgesel işbirlikleri ve anlaşmalara yer vererek, bu alanda yaşanan sorunları tespit etmek ve bu tespitlere yönelik çözüm önerilerini sunmaktır.

Tez çalışmam boyunca destek ve katkılarını esirgemeyen, tezimde büyük bir emeği olan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ'ye, Doç. Dr. Gülay GÜNAY'a ve öğretim görevlisi Nafiz YAŞAR'a, tez çalışmam süresince gösterdikleri sabır ve anlayış için kıymetli eşim Dilek TURAN ŞEN ve sevgili kızlarımız İpek Naz ve Melek'e, ayrıca çalışmaya katkı sağlayan tüm dost ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Adnan ŞEN

ÖZ

İnsanlık tarihi kadar eski olan önceleri fizyolojik ihtiyaçların karşılanması için yapılan göç eylemi, günümüzde ekonomik, sosyal, politik ve güvenlik konularındaki olumsuzluklar nedeniyle yapılmaktadır. Göç öncelikle gelişmemiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru olmaktadır. Göçmenler göç eylemini yasal yollarla gerçekleştiremedikleri zaman yasal olmayan yollara başvurarak ulaşmak istedikleri ülkelere yasadışı olarak girmeye çalışmaktadırlar. Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti suç türleri özellikle günümüzde ülkelerin üzerinde durduğu ve çeşitli yasal düzenlemelerin yapılarak etkili çözümlerin uygulanmaya çalışıldığı bir konuma gelmiş bulunmaktadır.

Türkiye özellikle jeopolitik konumu nedeniyle bu suç türlerinin olumsuz etkilerini en aza indirmeye yönelik ulusal alanda yasal düzenlemeler yanında, uluslararası ve bölgesel alanda girişim ve anlaşmalar yaparak çözüm bulmaya çalışmaktadır.

Bu çalışmada, ilk olarak göç olgusu ve nedenleri ele alınarak, göç konusunda uluslararası alanda yapılmış olan çözümlere ve uluslararası uzmanlaşmış örgütlere yer verilmiştir. Öte yandan çalışmanın ana konusu yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti konuları ve Türkiye'nin bu konularda yapmış oldukları yasal düzenlemeler ile bölgesel ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen girişim ve anlaşmalardan bahsedilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin sınır komşularında devam eden istikrarsızlık nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalarak kitlesel akınlarla Türkiye'ye gelen yabancılara uygulanan geçici koruma statüsüne yer verilmiştir. Son olarak yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretinin Türkiye'ye olan etkileri tespit edilmeye çalışılarak, bu suç türleri ile etkili bir şekilde mücadele edebilmek için tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yasadışı Göç; İnsan Kaçakçılığı; İnsan Ticareti; Türkiye

ABSTRACT

The immigration action for meeting the physiological needs, which is as old as the history of mankind, is now being made because of the negativities in economics, social, political and security issues. Migration is primarily directed towards developed countries from undeveloped countries. Immigrants have been tried to illegally enter to the countries they want to reach by resorting illegal methods when they cannot carry out the immigration act in legal ways. Illegal immigration, human smuggling and human trafficking have come to the forefront where countries have especially taken effective arrangements by making various legal arrangements today.

Turkey tries to find a solution especially due to its geopolitical location, which is intended to minimize the negative effects of this types of crimes in rural areas in addition to legal regulations, international and regional initiatives.

In this study, firstly, the solutions on immigration in international area and internationally specialized organizations on immigration were discussed by considering the immigration fact and reasons of immigration. On the other hand, the main topic of the study is the issues of illegal migration, human smuggling and human trafficking and the legal arrangements that Turkey has made in these issues and initiatives and agreements realized at regional and international level. Moreover, the temporary protection status have also been mentioned which applied to the foreigners who forced to leave their countries and came to Turkey by mass influxes due to ongoing instability in the borders of Turkey's neighboring countries. Finally, the effects of illegal immigration, human smuggling and human trafficking in Turkey were determined and the solution offers to the retained problems were given in order to struggle effectively to these types of crimes.

Keywords: Illegal immigration; human smuggling; human trafficking; Turkey

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti İle Mücadelede Türkiye'nin Rolü
Tezin Yazarı	Adnan ŞEN
Tezin Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	Aralık 2017
Tezin Alanı	Uluslararası İlişkiler
Tezin Yeri	KBÜSBE-KARABÜK
Tezin Sayfa Sayısı	158
Anahtar Kelimeler	Yasadışı Göç; İnsan Kaçakçılığı; İnsan Ticareti; Türkiye

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Illegal Immigration, Human Smuggling and Turkey's Role In Combating Human Trafficking.
Author of the Thesis	Adnan SEN
Advisor of the Thesis	Asst. Prof. Umut KEDIKLI
Status of the Thesis	Master Science
Date of the Thesis	December 2017
Field of the Thesis	International Relations
Place of the Thesis	KBUSBK-KARABUK
Total Page Number	158
Keywords	Illegal immigration; human smuggling; human trafficking; Turkey

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ABÖ	:Afrika Birliği Örgütü
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AİHS	:Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AMSÖYDS	:Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Sözleşme
AÜMDDS	:Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Sözleşme
BM	:Birleşmiş Milletler
BMDSİB	:Birleşmiş Milletler Devlete Sığınmaya ilişkin Beyanname
BMKP	:Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
BMMYK	:Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BMP	:Building Migration Partnership(Göç Ortaklıkları Kurma Projesi)
CIREFI	:Centre For Information, Discussion and Exchange on the Crossing of Frontiers and Immigration(Göç ve Sınır Geçişleri Üzerine Bilgi, Tartışma ve Değişim Merkezi)
EGM	:Emniyet Genel Müdürlüğü
EURODAC	:European Dactyloscopy(The Analysis Of Fingerprints For The Purpose Of Identification) (Avrupa Birliği'ne Sığınma Başvurusunda Bulunan Yaşa dışı Göçmenlerin Parmak İzlerinin Karşılaştırıldığı Sistem)
EUROPOL	:European Union's Law Enforcement Agency(Avrupa Birliği Ortak Polis İşbirliği Örgütü)
FRONTEX	:European Border and Coast Guard Agency(Avrupa Birliği Dış Sınırların Yönetimi İçin Operasyonel İşbirliği Ajansı)
GKA	:Geri Kabul Anlaşmaları
GKRY	:Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
GSMH	:Gayri Safi Milli Hasıla
HÜGO	:Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi
ICEM	:Intergovernmental Committee for European Migration(Avrupa Hükümetler arası Göç Hareketi)

ICM	:Intergovernmental Committee for Migration(Hükümetler arası Göç Komitesi)
ICMPD	:The International Centre for Migration Policy Development (Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi)
İGE	:İnsani Gelişmişlik Endeksi
İHEB	:İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
ILO/UÇÖ	:International Labour Organization(Uluslararası Çalışma Örgütü)
IOM/UGÖ	:International Organization For Migration(Uluslararası Göç Örgütü)
İŞİD	:Irak, Suriye veya Şam İslam Devleti(The Islamic State Iraq and the Levant(ISIL) veya The Islamic State of Iraq and Syria(ISIS)
KKTC	:Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MARRI	:The Migration, Asylum, Refugess Regional Initiative(Göç, İltica, Mülteciler Bölgesel Girişimi)
MASAK	:Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı
MHSİCS	:Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi
PICMME	:Provisional Intergovernmental Committee for the Movement of Migrants from Europe(Avrupa'dan Göçmenlerin Hareketi Geçici Hükümetler arası Komitesi)
PKK	:Partiya Karkeren Kurdistan(Kürdistan İşçi Partisi)
SECI	:South-East European Cooperation Initiative(Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi)
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	:Sivil Toplum Kuruluşları
TAK	:Teyrebazen Azadiya Kurdistan(Kürdistan Özgürlük Şahinleri)
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	:Türk Ceza Kanunu
UNRWA	:United Nations Relief and Works Agency for Palestine(Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu)
YUKK	:Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı, insan ticareti ve Türkiye'nin bu suç türleriyle mücadeledeki rolünün ortaya konulması araştırma konusu olarak belirlenmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı, insan ticareti ve Türkiye'nin bu suç türleriyle mücadelesinin ortaya konularak, bunlardan nasıl etkilendiğinin tespit edilmesi ve bundan sonra alınacak önlenmelere ışık tutması amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı, insan ticareti ve Türkiye'nin bu suç türleriyle mücadeledeki rolü ele alınırken, genel olarak bilimsel çalışmalar, hukuki düzenlemeler ve bu suç türleri ile ilgili istatistiksel verilerin analizi yapılmıştır.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti gibi suç türleri hakkında toplumsal bilinci artırıcı yayınlar yapılması bu suçlarla mücadelenin etkinliğini artırır. Türkiye'nin bu suç türleri ile etkin mücadelede edebilmesi için gerek güvenlik birimlerinde gerekse sivil yapılanmalarda bu konunun uzmanı kişilerin çalıştırılması gerekir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı, insan ticareti ve Türkiye'nin bu suç türleriyle mücadeledeki rolü ele alınırken, bu suç türlerinin kapsamının çok geniş olması ve istatistiki verilerin sürekli güncellenmesi karşılaşılan güçlüktür.

GİRİŞ

Göç insanlık tarihi kadar eskidir. Önceleri göçmenler fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak için bu eylemi gerçekleştirirken, günümüzde ise göçmenler ülkelerindeki ekonomik, sosyal, politik ve güvenlik konularındaki istikrarsızlıklar nedeniyle bu eylemi gerçekleştirmektedir. Kuşkusuz teknolojinin, ulaşım araçlarının ve sosyal iletişim ağlarının gelişmesi, göç eyleminin temel belirleyici unsurları arasında yerini almaktadır.

Göç eylemi az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere doğru olmaktadır. I. ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle Avrupa'daki gelişmiş ve sanayi yoğunluklu üretim yapan ülkeler vasıfsız ve ucuz emek ihtiyacını karşılayabilmek için az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göçmenleri getirerek yasal olarak bu açıklarını kapatma yoluna başvurmuşlardır. Aynı şekilde gelişmiş ülkelerdeki yaşlı nüfus yoğunluğunun artması, genç ve dinamik nüfusun işgücü için gerekli olan talebe oranla yeterli olmaması gelişmiş ülkeleri yasal göçe sürüklemiştir. Günümüzde gelişmiş ülkeler yeşil kart benzeri uygulamalar yaparak az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerdeki nitelikli işgücünü ülkelere çekme gayretinde olduğu görülmektedir. Öte yandan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki genç nüfus yoğunluğunun fazla olması nedeniyle yüksek işsizlik sorununu beraberinde getirmiş ve gelişmiş ülkelerin işçi açığını kapatmak için bu ülkeler önemli bir aktör haline gelmişlerdir.

Göç eylemine başvuran kişi sayısı her geçen gün artmaya devam etmektedir. Göç konusu uluslararası bir sorun olarak hala ülkelerin en önemli gündem maddelerinden birisidir. Aynı zamanda gelecekte de göç konusu ülkelerin en önemli sorunlarından birisi olmaya devam edecektir.

Göç eylemine insanlar, bazen kendi istekleri doğrultusunda başvurabildikleri gibi bazen de kendileri istemese de ülkelerindeki mevcut sorunlar nedeniyle zorunlu olarak göç etmek zorunda kalabilmektedirler. Dünyada savaşlar, iç çatışmalar ve zulümler nedeniyle milyonlarca insan ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu yüzden göç ile uluslararası alanda faaliyet gösteren kuruluşlara, göçmenlerin barınma, sağlık, temel gıda maddelerinin temini ve eğitim gibi ihtiyaçlarının temininde büyük görevler düşmektedir. Zorunlu olarak ülkelerini terk eden göçmenler, mülteci ve sığınmacı statüsünde değerlendirilmektedir. Mülteci ve sığınmacı statüsüne girmeyen göçmenlere ise ikincil/tamamlayıcı koruma sağlanmaktadır. Göçmenlerin ülkelerini terk ederek farklı ülkelere gitmeye çalışmaları bazı sorunları da beraberinde

getirmiştir. En önemli sorun olarak ekonomik sorunların artması nedeniyle enflasyonun artarak gelir dağılımının bozulmasına sebep olduğu değerlendirilmektedir. Diğer bir önemli sorun ise güvenlik faktörüdür. Gerek göç alan ülkede gerekse göç veren ülkede ve bunların yanında üzerinden transit geçilen üçüncü ülkelerde güvenlik sorunlarının arttığı görülmektedir. Göçün olumsuz etkilerini en aza indirebilmek için mülteci ve sığınmacılara yönelik olarak öncelikle I. Dünya Savaşı'ndan sonra Milletler Cemiyeti, sonrasında Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Göç Örgütü gibi uzmanlaşmış örgütler uluslararası alanda faaliyet göstermektedirler. Öte yandan mültecilik, sığınmacılık ve ikincil koruma statüsünden farklı olarak Türkiye, kitlesel akımlarla ülke sınırlarına gelen yabancılara geçici koruma statüsü vermektedir.

Yasal göç yollarının mümkün olmaması neticesinde göçmenler yasadışı yollara başvurmak suretiyle hedefledikleri ülkelere ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu eylemlerini yasadışı olarak farklı şekillerde, bazen sınırları geçebilmek için gerekli olan belgelere haiz olmadan bazen de yasal olarak ülkeye giriş yaparak daha sonra vize süresini aşmak suretiyle gerçekleştirmektedirler. Yasadışı göç eylemini gerçekleştirmek isteyen yasadışı göçmenler bu eylemlerini tek başlarına çözüm bulamadıklarında insan kaçakçıları ile irtibata geçmektedirler. İnsan kaçakçıları bu yasadışı ve suç teşkil eden eylemlerini örgüt faaliyeti içerisinde gerçekleştirebilmektedirler. İnsan kaçakçıları ulaşılmak istenen ülkelerdeki başka bir insan kaçakçısı ile veya sınır kontrolü yapan resmi görevlilerle anlaşmak suretiyle bu suçu işleyebilmektedirler. İnsan tacirleri ise kişilerin zor durumlarından faydalanılarak gerçekleştirilen bir suç türüdür. İnsan ticaretinde insanlar bir mal gibi değerlendirilmekte ve insan ticareti mağdurlarının emekleri, bedenleri ve hatta organları dahi bu ticarete konu edilerek haksız kazanç elde edilmeye çalışılmaktadır.

İnsan kaçakçılığı ve insan ticareti genel itibariyle birbirinden ayrı suç türleri olarak değerlendirilmekte olduğu görülmektedir. Fakat insan kaçakçılığı yapan bir kişi zamanla insan tacirine dönüşebilmektedir. Aynı doğrultuda yasadışı göçmen olarak görülen bir kişi zaman içerisinde insan ticaretinde mağdur konumuna dönüşebilmektedir. Örneğin, Türkiye'de ev içi işlerde yardımcı personel olmak için yasadışı olarak bulunan bir göçmen zaman içerisinde emeğinin veya bedeninin sömürülmesi nedeniyle insan ticaretinin hem konusu hem de mağduru olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu yüzden insan kaçakçılığı suçu ile insan ticareti suçu her ne kadar

birbirinden ayrı olarak değerlendirilen suç tipleri olarak görülse dahi birbiri ile ilişkili olan bir suç türü olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

Türkiye özellikle gelişmiş Avrupa ülkeleri ile az gelişmiş Ortadoğu ülkeleri arasında bulunması nedeniyle yasadışı göçten en fazla etkilenen ülkelerden birisidir. Türkiye yasadışı göçmenler açısından kimi zaman transit bir ülke iken, kimi zaman hedef ülke konumundadır. Bu yüzden Türkiye yasadışı göçe kaynaklık eden ülkelerle Geri Kabul Anlaşmaları(GKA) yaparak Türkiye’de izinsiz ikamet eden kişilerin geri kabul edilmesini hedeflemektedir. Aynı şekilde Avrupa Birliği(AB) ile Türkiye GKA imzalayarak yasadışı göçün olumsuz etkilerini en aza indirmek istemektedirler. GKA neticesinde Türkiye’de izinsiz ikamet eden kişiler için harcanacak olan zaman ve para kaybının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Ülkeler yasadışı göç ve insan ticareti ile mücadele edebilmek için uluslararası ve bölgesel işbirlikleri yanında, ulusal alanda yasal düzenlemeler yaparak çözüm aramaktadırlar. Türkiye bu suç türlerinin olumsuz etkilerini en aza indirebilmek için uluslararası ve bölgesel alanda işbirliklerine önem vermektedir. İnsan kaçakçıları ve insan tacirleri teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmak suretiyle bu suçu işleyebilmektedirler. Bu nedenle ülkeler insan kaçakçıları ve tacirlerinin yararlanabileceği yasal boşlukları iyi analiz ederek, gelişen teknolojik imkanlardan yararlanmak suretiyle değişen koşullara uygun yasal düzenlemeleri hayata geçirmeye çalışmaktadırlar. Türkiye’de yasadışı göç ile ilgili olarak, çeşitli yasal düzenlemelerin yanında özellikle 2011 yılında patlak veren Suriye krizi ve kitlesel akınlara sınırlarına gelen yabancıların da etkisiyle 2013 yılında en son yasal düzenleme yaparak 6458 Sayılı Yabancılar Uluslararası Koruma Kanunu’nu yürürlüğe koymuştur.

Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan ve kitlesel akın yoluyla gelen Suriyeli uyrukluların sayısı krizin başlangıcından bugüne kadar hızla artmış ve sayıları 3,2 milyonu artmış bulunmaktadır. Kısa zamanda bu krizin son bulma imkânının olmaması ve geri dönüşlerin uzun bir süre alacak olması nedeniyle Türkiye ülkesinde bulunan Suriyeli uyruklular başta olmak üzere geçici koruma statüsünde bulunan yabancılar ile ilgili olarak yaşanan sorunlara karşılık çözüm önerilerinin neler olabileceği üzerinde durulacaktır.

Temel amacı, yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretiyle mücadelede Türkiye’nin rolünün ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışmada uluslararası ve ulusal

düzeyde bu suç türlerinin ortaya çıkardığı sorunları tespit etmek ve sorunların çözümüne yönelik öneriler sunmaktır.

Bu çalışma üç ana bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, göç olgusunun tarihsel arka planı, göçün nedenleri ve göç ile ilgili kavramlar ortaya konulmaya çalışılacaktır. Mülteci ve sığınmacılara ilişkin uluslararası ve bölgesel düzenlemeler, göç konusunda uzmanlaşmış örgütler, yasadışı göç kavramı, yasadışı göçün nedenleri, yasadışı göçü cazip hale getiren faktörler ile yasadışı göçte merkez-çevre modeli bu bölümde açıklanmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, insan kaçakçılığı, insan kaçakçılığı suçunun unsurları ile insan ticareti ve insan ticareti mağdurlarının karşılaştıkları durumların neler olduğu anlatılmaya çalışılacaktır. Bu iki suç türü arasındaki benzer ve farklı yönler ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bölümde ayrıca insan kaçakçılığı ve insan ticaretinin kıtalara göç rotaları ile insan kaçakçılığının ortalama maliyetinin ne düzeyde olduğunun yanında insan ticareti ile mücadelede mağdurların korunmasına yönelik belirlenmiş standartlara göre ülkelerin statüsü ele alınacaktır. Bu doğrultuda Türkiye'deki insan ticareti mağdurlarına sağlanması gereken standartları ne ölçüde yerine getirdiği değerlendirilecektir.

Çalışmanın üçüncü ve sonuç bölümlerinde ise, yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretinin Türkiye'ye olan etkisi, Türkiye'nin insan ticareti mağdurlarını tespit sürecinde güçlü ve zayıf yönlerinin yanında Türkiye'nin bu suç türleri ile mücadele için uluslararası ve bölgesel işbirlikleri ile anlaşmalar analiz edilecektir. Ayrıca Türkiye'de bulunan Suriyeli yabancılar konusu ele alınacak ve ulusal alanda bu suç türleri ile mücadele için yapılan yasal düzenlemeler incelenecektir. Bu bağlamda sonuç kısmında, çalışmanın tamamı değerlendirilerek yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadelede Türkiye'nin rolü ortaya konulmaya çalışılacak, tespit edilen sorunlar ele alınarak bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSU VE ULUSLARARASI DÜZEYDE GÖÇ İLE İLGİLİ HUKUKSAL VE ÖRGÜTSEL DÜZENLEMELER

1.1. Olgusal Olarak Göç

Bu bölümde göç kavramının tanımı yapılarak, göçün nedenleri, tarihsel arka planı konularına değinilmiştir. Ayrıca göç ile ilgili kavramların tanımı yapılmıştır. Göç ile ilgili uluslararası koruma tedbirleri, mültecilere ilişkin düzenlemeler ve yasadışı göç konuları ele alınmıştır.

Göç kavramı Türk Dil Kurumu'nda: "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireyleri veya toplumları bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" olarak tanımlanmıştır (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57bd3eb209acf4.77470639, Erişim: 05.08.2016).

Göç kavramı insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlık var olduğu günden bu güne sürekli olarak hareket halinde olmuş, yaşamak ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yeni yerler keşfetmek zorunda olmuştur. Önceleri fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan göç olgusu zamanla ekonomik, sosyolojik, siyasal ve askeri nedenlerle meydana gelmeye başlamıştır (Akçadağ, 2012, s. 1).

Araştırmacılar, göç kavramını açıklarken, tanımından çok onu ortaya çıkaran koşulları açıklamaya yönelmişlerdir. Göç, en bilinen ve ilk akla gelen anlamıyla yer değiştirme eylemidir. Bu alanda göçü uluslararası bir hareketlilik olarak değerlendiren görüşe göre göç; bir kişinin yaşadığı ülke sınırlarını terk ederek başka ülkeye kalıcı olmak niyetiyle yerleşmesine denir (Çiçekli, 2014, s. 207). Diğer bir tanıma göre göç; bir mekandan başka bir mekana bireysel ya da toplu olarak yapılan yer değiştirme işlemidir (Akkayan, 1979, s. 21). Başka bir tanıma göre göç; birey ve grupların sosyal, kültürel vb. nedenlerden dolayı bir yerden başka bir yere gitmeleridir (Kızılcılık ve Erjem, 1992, s.185). Castles ve Miller ise göçü; toplumsal varoluşun her boyutunu etkileme durumunda olan ve kendi karmaşık dinamiklerini geliştiren bir süreç olarak tanımlamaktadırlar (Castles ve Miller, 2008, s. 30).

Göç, genellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru olmaktadır. Türkiye, coğrafi konumu itibariyle özellikle gelişmemiş Orta Doğu

ve Asya ülkeleri ile gelişmiş Avrupa ülkeleri arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Orta Doğu ülkelerinin ekonomik olarak yeteri kadar gelişmemiş olması, kişi başı milli gelirin adil dağılmaması, savaş, zulüm, çıkar çatışmalarının daha devam etmesi nedeniyle ülkemiz gelişmiş ülkelere geçiş yapılabilen bir geçiş ülkesi olmuş, bunun yanında gelişen ekonomik ve sosyal koşulları nedeniyle hedef ülke olarak da göçmenlerin hedefi haline gelmiştir Uluslararası Göç Örgütü(UGÖ/IOM)'nün yaptığı bir araştırmaya göre 2013 yılında 232 milyon olan uluslararası göçmenlerin sayısı 2015 yılında 244 milyona yükselmiştir (<http://gmdac.iom.int/global-migration-trends-factsheet>, Erişim:17.10.2017). Bunun yanında, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Küresel Eğilimler Raporuna göre; dünyada savaşlar, çatışma ve zulümden kaynaklanan zorla yerinden edilmenin boyutu 2016 sonunda 65,6 milyon ile en yüksek seviyelere ulaşmıştır(<http://www.unhcr.org.tr/?content=640>, Erişim: 09.10.2017).

Göç edecek olan kişilerin bu eylemi gerçekleştirmeden önce psikolojik olarak kendilerini hazırlamaları ile ülkelerinde ortaya çıkan savaş ve zulüm nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalmaları arasında farklılıklar vardır. Göç eylemine başlanmadan önce yapılan hazırlık aşaması ve bunun psikolojik olarak desteklenmesi sonucunda, göç eylemini gerçekleştirirken ortaya çıkabilecek güçlükler ve sıkıntılar karşısında daha dirayetli bir duruş sergilenebilmekte ve varmak istenen ülkeye ulaşmak için gereken bütün gayret gösterilmektedir(Beyazyüz, 2014, s. 626). Buna karşın ülkelerindeki savaş veya zulüm karşısında ülkelerini terk etmek zorunda kalan kişilerin zorluklar karşısında istemeyerek hareket etmekte, savaş ve zulüm biter bitmez kendi topraklarına geri dönme planları yapmaktadırlar.

1.1.1. Göç Olgusunun Tarihsel Arka Planı

Göç olgusunun tarihsel arka planının daha iyi anlaşılabilmesi için, asırlar boyunca göç olgusunun nasıl geliştiğinin analiz edilmesi gerekmektedir. İlk çağlarda insanlar özellikle beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilmek için göç etmekteydi. Daha sonra tarımında yaygınlaşması sonucunda verimli tarım arazilerinin olduğu topraklara doğru yönelim olmuştur. Toplumlar arasında var olan ve hala devam eden çıkar çatışmaları, savaşlar ve kıymetli madenleri elde etme girişimleri göçü etkileyen unsurlardır.

17. yy'dan günümüze kadar beş farklı göç dalgası belirtilmiştir(Kartal, 2008, s. 4-6):

Birinci göç dalgası, 17.yy'da, Avrupa devletlerinin emperyal güçler olarak ortaya çıkmaya başlamasından I. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemi kapsamaktadır. I. Dünya Savaşı'na kadar Avrupa ülkeleri gerek Orta Doğu'da gerekse Afrika'da koloniler oluşturmuşlar ve bu koloniler bağımsızlıklarını kazanıncaya kadar bu ülkelerin sömürge toprakları haline gelmişlerdir. Bu dönemde İngiltere, Hollanda, Fransa, Portekiz ve İspanya nüfuslarından kurtulabilecekleri koloniler oluşturmuşlardır(Durugönül, 1997, s. 95-96).

İkinci göç dalgası, 17. ve 18. yy'larda Avrupalı tüccarların Batı Afrika'dan Amerika'nın güneyine, Karayip Adalarına, Brezilya'ya ve Guyana'ya köle taşımalarından ve kölelik sona erdikten sonra da İngilizlerin Güney Asya'dan Doğu Afrika, Fiji, Jamaika, Surinam ve Trinidad'a sözleşmeli uşak ve işçi götürmelerinden oluşmaktadır. Bu göç dalgası sonucunda birçok yerde yerli nüfus azınlık durumuna düşmüş ve Kanada, Amerika, Avustralya ve Yeni Zelanda devletlerinin temelleri bu göçler sayesinde atılmıştır. Bu ülkeler büyük göçlerle kurulmuş ve hala göç almaya devam etmektedirler(Keeley, 2009, s. 330). Yerli nüfusun azınlık haline dönüşmediği Güney Afrika gibi ülkelerde ise kontrolü sağlamak için beyaz yöneticiler atanmış ve yerli halkın buna uyması sağlanmıştır.

Üçüncü göç dalgası, I. Dünya Savaşı sonrasında yenilen İmparatorlukların dağılması sonucunda Orta, Doğu ve Güney Avrupa'da yeni devletler oluşmuş ve oluşan bu devletlerdeki heterojen yapının homojenleşmesi için etnik grupların zorunlu göçüne sahne olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması sonrasında özellikle Yunanistan ile Türkiye arasında nüfus mübadelesi yapılmış, bir milyon Rum asıllı Osmanlı Devleti vatandaşı Yunanistan'a zorunlu olarak göç etmiş, aynı şekilde Yunanistan'dan da dört yüz bin Türk soylu insan Türkiye'ye zorunlu olarak göç etmiştir. Zorunlu göçte Batı Trakya Müslümanları ile İstanbul Rumları mübadele dışında tutulmuştur(Oran, 2013, s. 330).

Dördüncü göç dalgası, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'nın sömürge ülkeleri bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlar ve yerli halk tarafından yeni oluşturulan hükümetler, sömürgeci güçlerin bu ülkeleri terk etmesi gerektiğini savunmuşlardır(Abadan-Unat, 2006, s. 46). Bağımsızlığını kazanan Hindistan ve Pakistan arasında yaşanan göç buna örnek olarak gösterilebilir. Bu göç dalgası

döneminde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 1950 yılında ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM/UGÖ) 1951 yılında kurulmuştur. Her iki örgüte de ilerleyen sayfalarda daha ayrıntılı bir şekilde değinilecektir.

Beşinci göç dalgası, II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlamış Batı Avrupa ülkeleri, Amerika ve petrol üreten Orta Doğu ülkelerindeki işgücü ihtiyacını giderebilmek için gerçekleşmiştir. Özellikle Batı Avrupa'ya ve Almanya'ya başta Türkiye'den olmak üzere Yugoslavya ve Kuzey Afrika'dan, ABD'ye sınır komşusu Meksika'dan, petrol zengini Suudi Arabistan, Libya ve Birleşik Arap Emirliklerine Mısır, Yemen ve Güneydoğu Asya'dan işçi göçü olmuştur.

Beşinci göç dalgası ile gidilen ülkelerde göçmenler para kazanıp ülkelerine geri dönmenin planlarını yapmışlardır. Fakat gidilen ülkelerde üçüncü kuşaklar doğmuş ve artık gittikleri ülkenin ekonomisine yük olan değil, ekonomiye değer katan insanlar olmuşlardır. Hatta işçi açığından dolayı gelen insanlar, iş kurup gittikleri ülkelerde işveren konumuna gelmişlerdir.

1.1.2. Göçün Nedenleri

İnsanlar daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak, savaşlar, çıkar çatışmaları, doğal afetler, salgın hastalıklara, kıtlık ve açlık gibi nedenlerle göç etme eğiliminde olmaktadır. Haberleşme araçlarının gelişmesi ve gelişmiş ülkelerde ne varsa en muhtaç kişinin dahi görebildiği sosyal ağların yaygınlaşması da göçü özendirici ve ilgi çekici hale getirmektedir. Bunun yanında gelişmiş ülkelerin vatandaşlık vereceğini vaat etmesi de göçü teşvik edici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda sayılan nedenler ışığında göçün nedenleri kısaca aşağıdaki gibi sıralanabilir(Sever, 2014, s. 26):

- a) Ekonomik sıkıntılar,
- b) Sanayileşme ve buna bağlı şehirleşmenin artması,
- c) Kapitalist sistemin gelişmesi,
- d) Gelir paylaşımındaki adaletsizlikler,
- e) İş gücü talebine olan ihtiyaç,
- f) Siyasi ve politik çıkmazlar,
- g) Savaş, iç karışıklıklar ve kültürel sebepler,
- h) Dini, ailevi, bölgesel ve kültürel sebepler,
- i) Açlık-kıtlık sorunu ve salgın hastalıklar.

Göç olgusuna genel itibariyle bakıldığında, genellikle ekonomik sebeplere dayandığı söylenebilir. Ekonomik sıkıntılar, kişi başına düşen milli gelirin adil paylaşılmadığı, zaman geçtikçe yoksulun daha yoksul, zengininin daha zengin olduğu, işsizliğin hüküm sürdüğü, enflasyonun sürekli arttığı, devalüasyonun sürekli hale geldiği ve ekonomik problemlerin bir türlü çözüm bulmadığı yerlerden insanlar, iş imkânlarının daha fazla olduğu, kişi başına gelirin yüksek ve adil dağıldığı, ekonomik problemlerin çözüme kavuşmuş olduğu gelişmiş yerlere göç etmek eğiliminde olmaktadır. Bu bağlamda gelişmiş bölgelerde ucuz ve kalifiye emek göçünü teşvik etmekte iken insani sebeplerle göç edenleri engelleyici tedbirler almaktadırlar(ORSAM, 2012, s. 10). Gelişmiş ülkelerin bir diğer göç alma sebebi ise yaşlanmış olan nüfusun artık emek gücüne katkı sağlayamamasıdır. Gelişmiş ve yaşlı nüfusa sahip Avrupa ülkeleri, ilerleyen yıllarda sanayide çalışacak yeteri kadar emek gücünü bulamayabilirler ve bu yüzden emek göçüne belli sınırlar dahilinde izin vermek zorunda kalabilirler.

Göç, aynı zamanda sosyolojik olarak gelişmemiş ülkelere, sosyal imkanların daha fazla olduğu ülkelere doğru olmaktadır(Sever, 2014, s. 23). İnsanlar kendi ülkelerinde kendilerini ifade edemedikleri, düşüncelerinden ve yazdıklarından dolayı hapse atıldıkları ve dışlanmaya maruz kaldıkları, baskıların ve kısıtlamaların hüküm sürdüğü, icra ettikleri sanatın yeteri kadar ilgi görmediği topraklardan, daha iyi ve yaşam arzusu nedeniyle kişisel özgürlüklerin olduğu gelişmiş ülkelere doğru göç yapmaktadırlar. Sosyal imkânların yetersiz olması, eğitim imkânlarının yetersiz olduğu, toplumsal olarak çıkar çatışmalarının olduğu, herkesin birbirine yeteri kadar değer vermediğini gören ve hisseden kişiler göç etmek isteyeceklerdir.

Bu anlamda sosyal sebeplere sosyal ağları da ilave edebiliriz. Günümüzde sosyal ağlar çok hızlı bir şekilde tüm dünyada ne varsa her tarafa ulaştırabilmektedirler. İnsanlar bu sosyal ağlar vasıtasıyla ve medya sayesinde yaşadıkları yerlerden uzaklaşmakta, sosyal ağlarda ve medyada gördüklerini elde edebilmek için maceraya çıkarak göç eylemine başlayabilmektedirler.

Öte yandan göç kararında, ifade hürriyetine yönelik kısıtlamalar, karşı görüş bildirenlere baskı ve insan hakları ihlalleri gibi durumlar etkili olmaktadır(Buz, 2002, s. 10). Siyasal olarak istikrarın olmadığı, demokratik bir ülke düzeninin olmadığı, kişilerin seçimle değil atamayla veya babadan oğula geçen bir şekilde devrettiği, otokratik bir yönetim biçiminin mevcut olduğu, ülkede yaşayan insanların gerek

düşüncelerini açıklamakta gerekse bu düşüncelerini yazı ile başka insanlara duyuma imkânının var olmadığı bir ülkede durmak istememektedirler. Bunun yerine demokratik ve adil bir seçimin olduğu, parlamentoda toplumun tüm kesimlerinin temsil edildiği, kişilerin ifade özgürlüğünün bulunduğu gelişmiş ülkelere göç etme eğilimindedirler.

Ayrıca savaşlar, iç karışıklıklar ve çıkar çatışmalarının var olduğu güvensiz ülkelerde yaşayan insanlar için de göç önemli bir kavramdır. Savaşlar göçün diğer bir yüzünü göstermekte ve insanlar istemese de yerlerini terk etmek zorunda kalmaktadırlar. Tabi ki bu tür savaşlarda en çok komşu ülkeler etkilenmektedir. Sürekli savaşların hüküm sürdüğü Orta Doğu ve Asya'daki ülkelere gelişmiş ülkelere insanlar göç etmek zorunda kalmaktadırlar. Son yıllarda özellikle Suriye'de ortaya çıkan çatışmalar sonucunda Suriyeliler ülkelerini terk etmek zorunda kalmış ve büyük bir çoğunluğu Türkiye'de olmak üzere çevre ülkelere akın etmek zorunda kalmışlardır. Beklentilerini gerçekleştirmek isteyen Suriyeliler Türkiye'den ayrılıp Avrupa'nın yolunu tutarak, yasadışı yollardan Avrupa'ya geçmeye çalışmaktadırlar. Yanı sıra Irak ile İran arasında yaşanan Körfez Savaşı Türkiye'yi birçok yönden olumsuz etkilemiştir. Bunlara ilave olarak ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar da göçe sebep olabilmektedir. Türkiye'de 1976 yılında kurulup ilk eylemini 1984 yılında PKK(Kürdistan İşçi Partisi) yapmıştır(EGM, 2001, s. 23). PKK tarafından başlatılan terör olayları nedeniyle ülkenin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden terör olaylarının olmadığı gelişmiş Batı bölgelerine iç göç olmuş ve hala bu göç devam etmektedir.

Ülkeler arasındaki çıkar çatışmaları da göçe sebep olmaktadır(Güneş, 2004, s. 16). Ülkeler kendi çıkarına olan durumlarla alakalı olarak diğer ülkelere baskı yapabilmektedir. Tabi ki bu baskı yapma durumu ülkelerin sahip oldukları güç ile doğrudan alakalıdır. Güçlü ülkeler çıkar çatışmalarında üstün gelmekte ve güçsüz ülkelerde yaşayan insanlarda göç etmek zorunda kalmaktadırlar. Amerika'nın Irak politikası ve İsrail devletinin Filistin üzerindeki politikaları sonucunda birçok insanın göç etmek zorunda kalması bu duruma örnek olarak verilebilir.

Aile baskısı nedeniyle insanlar veya aileler göç etmek zorunda kalabilmektedirler. Gençlerin kendilerini ifade edemedikleri, ataerkil aile yapısının veya kalabalık aile ortamının olduğu, büyükler haricinde başka bir aile ferdinin söz söyleme hakkının olmadığı yerlerde yaşayan insanlar, özgür bir şekilde kişisel olarak karar alabilecekleri, baskının olmadığı yerlere doğru göç etmek isteyebilmektedirler.

Bölgesel ve kültürel farklılıklar insanların yaşadıkları yerlerde aidiyet duygusunun olgunlaşmamasına sebep olmaktadır. Farklı bölgelerde doğup büyümüş insanların gerek konuşmaları, gerek hal ve hareketleri, gerekse kültürleri farklı olmakta, yaşadıkları yerlerle aynı havayı teneffüs edemedikleri zaman kendilerini dışlanmış hissedebilmektedirler. Dışlanmışlık hissi, insanları yaşadıkları yerlerden uzaklaştırmakta, kendi adet ve törelerini yaşayabilecekleri, aidiyet duygusunun gelişebileceği yerlere doğru göç etmeye zorlayabilmektedir. Bunun yanı sıra, kadının toplumdaki statüsü de göçe sebep olabilmektedir(Güneş, 2004, s. 17). Kadının ikinci sınıf insan muamelesi gördüğü, kadın cinayetlerinin hala devam ettiği ve evliliklerde problemin kaynağı sürekli olarak kadınların görüldüğü gelişmemiş ülkelerde yaşayan kadınlar, seçme-seçilme hakkı, işgücüne kolay erişimi, toplumda sosyal statülerinin erkeklerle eşit olduğu, mülkiyet hakkı ve düşünce hürriyeti gibi nedenlerle gelişmiş ülkelere göç etme eğilimindedirler.

Göçün diğer sebepleri olan, açlık ve kıtlık sorunları ile salgın hastalıklardır. İnsanlar açlık ve kıtlık sorunlarını verimli topraklara ulaşarak gidermek istemektedirler(Sever, 2014, s. 24). Dünyada yaşayan her insan yeteri kadar beslenme ve su olanağına sahip değildir. Bu durumu Afrika ülkelerinde yakından görmekteyiz. İnsanlar açlıktan ölümlerle karşılaşmaktadırlar. Aynı şekilde yeterli derecede ve sağlıklı su imkânı olmayan insanlar salgın hastalıklarla mücadele etmektedirler. İnsanlar gerek açlık, kıtlık sorunu, gerekse salgın hastalıklardan kurtulabilmek için göç etmek zorunda kalmaktadırlar.

1.2. Göç İle İlgili Kavramlar

Göç konusunun daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle göç ile ilgili kavramların neler olduğunun açıklanması gerekmektedir. Bu kavramlar; göç, göçmen, kısa süreli göçmen, iç göç, dış göç, serbest göç, zorunlu göç, mekik göç, yasadışı göç, iltica, geri gönderme ve güvenli üçüncü ülke gibi kavramlardır. Bu kavramlar kısaca açıklanacak olursa;

Göç(Migration), bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet sınırı içinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun yer değiştirdiği nüfus hareketidir(International Organization For Migration, No.31, s. 35). Göç, ‘insanların belirli bir zaman boyutu içinde belirli bir yerleşim alanından başka bir yerleşim alanına geçişi olarak belirtilmektedir(İçduygu ve Ünal, 1998, s. 38). Göç,

‘bir kişinin veya bir grup insanın yaşadığı ülke sınırlarını terk ederek başka bir ülkeye veya bir devlet içinde bir yerden başka bir yere gitmesi’ olarak da tanımlanmıştır(Çiçekli, 2013, s. 39-40).

Göçmen(Immigrant), uluslararası ölçekte, evrensel olarak kabul edilmiş bir "göçmen" tanımı bulunmamaktadır. Göçmen terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve "kişisel uygunluk" sebepleriyle aldığı tüm bu ifade, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek ve kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için geçerli kabul edilmiştir. Uluslararası Göç Örgütü(UGÖ) göçmeni, sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey olarak tanımlar(IOM, No.31, s. 37). 5543 sayılı İskân Kanununa(2006: madde 3/d fıkrası) göre göçmen; *“Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır”* şeklinde ifade edilmiştir.

Kısa Süreli Göçmen(Short-term Immigrant), dinlenme, tatil, arkadaş ya da akraba ziyareti, iş veya tıbbi tedavi amaçlarıyla gerçekleşen hareketler dışında, en az üç aylığına ama bir yıldan az olmak üzere kendi olağan ikamet yeri dışında başka bir ülkeye giden kişi olarak kabul edilmektedir(IOM, No.31, s. 57).

İç Göç(Migration), bir ülke içindeki bölge, şehir veya köylerden başka yerleşim alanlarına yönelik meydana gelen insan hareketleri iç göç olarak adlandırılmaktadır(Özdemir, 2008, s. 22). İç göçün değişik sebepleri vardır. Bunlar: Savaşlar, kan davaları, terör, eğitim olanaklarının yeterli düzeyde olmaması ve kültürel farklılıklar nedeniyle olabilmektedir. İç göç çoğunlukla ekonomik sebeplere dayanmaktadır. Gelişmişlik düzeyinin düşük olduğu köy ve kırsal hayattan daha iyi yaşam koşullarını, fırsatları ve olanakları içinde barındıran büyük şehirlere doğru göç olmaktadır. Özellikle kırsal kesimde emek yoğun yapılan işlerde makineleşmenin artması, yeteri düzeyde iş sahasının mevcut olmaması işsizliklere sebep olmakta bu yüzden insanlar için kırdan kente doğru bir göç zorunlu hale gelmektedir.

Dış Göç(Emigration), bir ülke sınırlarını geçerek ekonomik sebeplerle veya güvenlik sebepleriyle başka ülkeye yerleşmek amacıyla yapılan insan hareketlerine dış göç denilebilir. Kendi ülkelerinde yeteri düzeyde olanaklara sahip olmayan insanlar, özellikle gelişmiş ülkelere göç ederek daha iyi yaşam olanaklarına sahip olabilmek için

başka ülkelere göç eylemini gerçekleştirilmektedirler. Çiçekli 'ye göre dış göç veya uluslararası göç; “Bireylerin geçici veya kalıcı olarak başka bir ülkeye yerleşmek niyeti ile kaynak ülkeden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları” olarak tanımlanmaktadır(Çiçekli, 2009, s. 59).

Serbest Göç(Free Migration), insanların göç eylemini gerçekleştirirken herhangi bir baskıya maruz kalmadan, kendi özgür iradeleriyle planlayıp, eyleme geçtikleri göç türüdür(Sever, 2014, s. 7).

Zorunlu Göç(Forced Migration), insanların istemeyerek ve başkasının zorlaması sonucunda ortaya çıkan göçe denir. Hazan'a göre zorunlu göç; “insanların doğal afetler veya insan eliyle yapılmış felaketler, savaşlar gibi nedenlerden evlerini, yurtlarını terk edip güvenli bölgelere gitmek zorunda kalmaları” olarak tanımlanmaktadır(Hazan, 2012, s. 183). Özellikle savaşlar sonucunda insanlar zorunlu göçe maruz kalmakta ve savaş hali son bulana kadar ülkelerine dönememektedirler. Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan nüfus mübadelesi ve Körfez Savaşı sonrasında Türkiye'ye gelmek zorunda kalan binlerce sığınmacı zorunlu göçe verilebilecek örneklerdendir.

Mekik Göç(Shuttle Migration), insanların yasal olarak yerine getirmek zorunda oldukları pasaport, vize gibi yasal yükümlülüklerine getirmesi ve bu vize süresi boyunca çalışması ülkesine dönmesine müteakip tekrar vize süresi boyunca aynı ülkeye geri gelerek tekrar çalışmasına mekik göç denir(Sever, 2014, s. 7). Burada özellikle vize muafiyeti uygulayan ülkeler, bu tür nüfus hareketleri sonucunda işsizlik problemi ile karşılaşabileceklerdir.

Yasadışı Göç(Illegal Immigration), insanların gerekli izin veya belgelere sahip olmadan gerçekleştirdikleri yasadışı giriş veya gerekli izinleri olması ile birlikte, yasal olarak kalması gereken vize süresini aşarak o ülkelerde kalmaya devam etmeleri ya da yetki verilmeden çalışmaya başlanması ve devam edilmesi eylemleri sonucunda yasadışı göç söz konusudur(IOM, No.31, s. 26). Diğer bir ifade ile kaçak göç veya düzensiz göç, giriş yapılan ülkenin belirlemiş olduğu şartlara uymaksızın sınırların geçilmesi veya yasal olarak girildikten sonra izin almaksızın ikamet etmesidir(Akçadağ, 2012, s. 4).

İltica(Asylum), iltica ile ilgili olarak 1994 yılında ‘Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve

Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik(1994: madde 3) kısaca 1994 İltica Yönetmeliği, mülteci ve sığınmacı statüsünün kimleri kapsadığını göstermektedir. *“İltica; bir ülkede meydana gelen olaylar neticesinde ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönemeyen veya dönmek istemeyen yabancıların eylemine denir”*. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesine coğrafi çekince koyduğu için sadece Avrupa’dan gelen kişilerin eylemini iltica olarak kabul etmektedir.

Geri Göndermeme(Non-Refoulement) İlkesi, 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme’nin 33. maddesinde yer almıştır. İlgili maddeye göre; *"Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehlike altında olacak ülkeleri sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir"* şeklinde ifade edilmiştir (<http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b66c2aa10.pdf>, Erişim: 05.08.2016). Geri göndermeme ilkesi, ülkesindeki olumsuz şartlar nedeniyle ülkesinden kaçarak daha güvenli bir ülkede hayatını devam ettirmek isteyenler için uluslararası koruma sağlayan bir hukuk ilkesidir(Uzun, 2012, s. 25).

Güvenli Üçüncü Ülke(Safe Third Country) kavramı ise, bir sığınmacının iltica başvurusu yaptığı ülkeye varmadan önce fiziksel olarak bulunduğu ve etkili bir iltica rejimine erişim sağlama imkanı olan ülkeyi ifade etmektedir(IOM, No.31, s. 39).

1.2.1. Göçte Kaynak Ülke, Transit Ülke ve Hedef Ülke Kavramları

Göç eylemini gerçekleştiren kişinin, eyleme başladığı konumdan eylemi sonlandıracağı konuma kadar aşama aşama her konum farklı isimlerle nitelendirilmektedir. Bu konumlar; kaynak/menşe ülke, transit ülke ve hedef ülke olarak nitelendirilmektedir. Bu konumlar kısaca açıklanacak olursa;

Kaynak/Menşe Ülke, insanların ekonomik, sosyal, siyasal, güvenlik problemleri ile savaş, doğal afetler, salgın hastalıklar, açlık ve kıtlık nedenleriyle göç eylemini gerçekleştirmek zorunda kaldıkları ülke olarak ifade edilmektedir. Özellikle

savaş ve istikrarsızlıkların hüküm sürdüğü Orta Doğu, Asya ve Afrika’da birçok ülke kaynak ülke konumundadır. İnsan ticareti ile ilgili olarak kaynak ülke, “insan ticareti suçu sonucunda mağdur edilen insanların tedarik edildiği ülke” şeklinde tanımlanmıştır(Yenidünya, 2009, s. 17).

Transit Ülke, göç eylemini gerçekleştiren kişilerin varmak istedikleri ülkeye ulaşmak için üzerinden geçtikleri veya belli bir süre kaldıkları ülke olarak ifade edilmektedir. Bir ülke hem kaynak, hem transit hem de hedef ülke olabilmektedir. Türkiye konumu itibariyle bakıldığında; 1960’lı yıllarda Avrupa’da emek ihtiyacını karşılamak için Türkiye kaynak ülke konumunda iken, politik, siyasi ve askeri istikrarsızlıkların devam ettiği Orta Doğu ve Asya ülkeleri ile gelişmiş Avrupa ülkelerine ulaşmak isteyenler için bir köprü vazifesi görmesi nedeni ile transit ülkedir. Aynı zamanda gelişen ekonomisi ve yaşam standartları nedeniyle Türkiye, gelişmemiş ülke vatandaşlarının tercih ettiği hedef ülke konumundadır. Bu noktada düzensiz transit göçmenler, hedef ülkeye ulaşmak için çoğunlukla insan kaçakçılarının yardımı ile Türkiye’ye girmekte ve aynı şekilde Türkiye’den ayrılmakta veya ayrılmaya çalışmaktadırlar(İçduygu, 2012, s. 235).

Hedef Ülke, farklı nedenlerle göç eden yabancı uyruklu insanların ulaşmayı amaçladıkları ya da beklentilerinin karşılanacağını umdukları ülke olarak tanımlanmaktadır(Sever, 2014, s. 9). Genellikle gelişmiş Avrupa ülkeleri, Amerika, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkeler göçmenlerin hedef ülkeleri arasında başı çekmektedirler. Gelişmiş ülkeler aynı zamanda göçmenler için yeşil kart gibi vatandaşlık fırsatları sunduğu uygulamalar neticesinde göç edecek olan insanları cezbetmekte ve sorunlarla sıkılan insanları göç için daha hevesli hale getirmektedirler.

1.2.2. Göç ile İlgili Türkiye’nin Uyguladığı Koruma Tedbirleri

Göç eden insanlara ulusal alanla çeşitli koruma tedbirleri uygulamakta, farklı statüye sahip insanlar farklı uygulamalara tabi tutulmaktadır. Türkiye daha önce 1994 İltica Yönetmeliği koruma tedbirleri ile ilgili düzenleme yapmıştır fakat gelişen koşullara uygun daha kapsamlı bir uluslararası koruma kanununa ihtiyaç duyulmuş 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu(YUKK) yürürlüğe konulmuştur(Resmî Gazete, 2013: 28615). Türkiye’de uygulanan dört uluslararası koruma tedbiri vardır(Ekşi, 2014, s. 157-159). Bu tedbirler şunlardır:

a) Mülteci,

- b) Şartlı Mülteci/Sığınmacı,
- c) İkincil/Tamamlayıcı Koruma,
- d) Geçici Koruma.

Türkiye'nin ulusal düzeyde uyguladığı koruma tedbirleri yanında Türkiye, uluslararası düzeyde Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf bir ülke konumundadır. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesine ilk önce hem coğrafi kısıtlama, hem de zaman kısıtlaması ihtirazi kaydını düşerek imzalamıştır(Resmi Gazete, 1961: 10868). Daha sonra 1967 New York Protokolü'nde zaman kısıtını kaldırmıştır(Resmi Gazete, 1968: 12968). Fakat coğrafi kısıtlamayı hala sürdürmektedir. Türkiye bu sözleşmeye koyduğu ihtirazi kayıtlarla sadece Avrupa'dan gelenlere mülteci statüsü vermekte, Avrupa dışından gelenlere sığınmacı/şartlı mülteci statüsü vermektedir.

Türkiye'de uygulanan dört ulusal koruma tedbirini kısaca açıklamak yerinde olacaktır.

1.2.2.1. Mülteci

Mülteci statüsü, hem 1994 İltica Yönetmeliği 3. madde de hem de YUKK 61. maddesinde açıklanmıştır. İlgili maddeye(YUKK, 2013: madde 61) göre mülteci: *“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.”* şeklinde kanun koyucu belirtmiştir. Yasadan da anlaşılacağı gibi Türkiye sadece Avrupa'dan gelen kişilere mülteci statüsü vermektedir.

1.2.2.2. Şartlı Mülteci/Sığınmacı

1994 İltica Yönetmeliğince sığınmacı statüsü 3. madde de açıklanmış iken YUKK'da 62. maddede sığınmacı kavramı yerine şartlı mülteci kavramı kullanılmıştır. Bu maddeye(YUKK, 2013: madde 62) göre şartlı mülteci/sığınmacı: *“Avrupa ülkeleri*

dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.” şeklinde belirtilmiştir. Avrupa sınırları dışından gelenlere Şartlı Mülteci uluslararası koruma statüsü verilir. Şartlı mülteci/sığınmacı statüsü verilen yabancılara Türkiye’de geçici olarak ikamet izni verilerek BMMYK ile temasa geçilir ve bu kişilerin güvenli üçüncü ülkelere yerleştirilmesi sağlanır.

1.2.2.3. İkincil/Tamamlayıcı Koruma

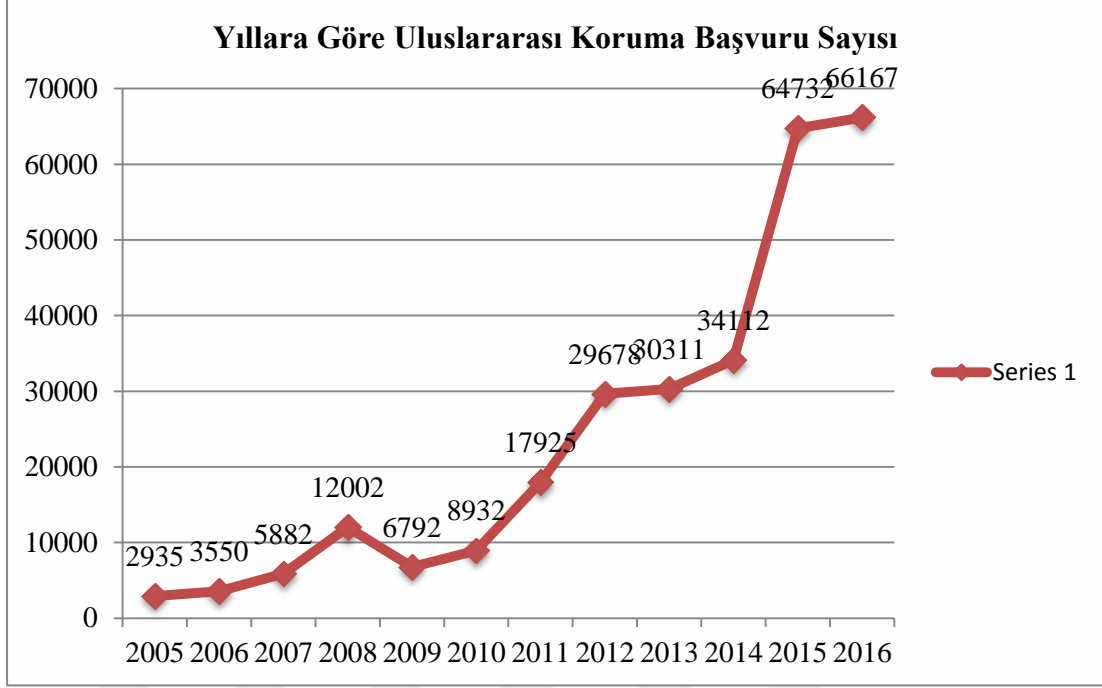
İkincil veya tamamlayıcı koruma YUKK 63. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili maddeye(YUKK, 2013: madde 63) göre;

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe (kaynak) ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,*
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,*
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedenleriyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.”* şeklinde açıklanmıştır.

Bu sayılan uluslararası düzeyde uygulanan üç koruma tedbiri, tıpkı mülteci ve şartlı mülteci statüsünde olduğu gibi ikincil koruma da ferdi niteliktedir ve kitlesel akınlarda uygulanmaz(Ekşi, 2014, s. 164).

Türkiye’de Geçici Koruma statüsü verilen Suriyeliler aşağıdaki tablo dışında tutulacak olursa, Mülteci, Şartlı Mülteci/Sığınmacı ve İkincil Koruma statüsü başvurusu yapanların sayısının yıllar boyunca sürekli arttığı görülmektedir.

Tablo 1. Yıllara Göre Uluslararası Koruma Başvuru Sayısı (http://www.goc.gov.tr/icerik3/uluslararasi-koruma_363_378_4712_icerik, Erişim: 20.10.2017)

1.2.2.4. Geçici Koruma

Geçici Koruma statüsü YUKK 91. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye(YUKK, 2013. madde 91) göre;

“a) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

b) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” şeklinde belirtilmiştir.

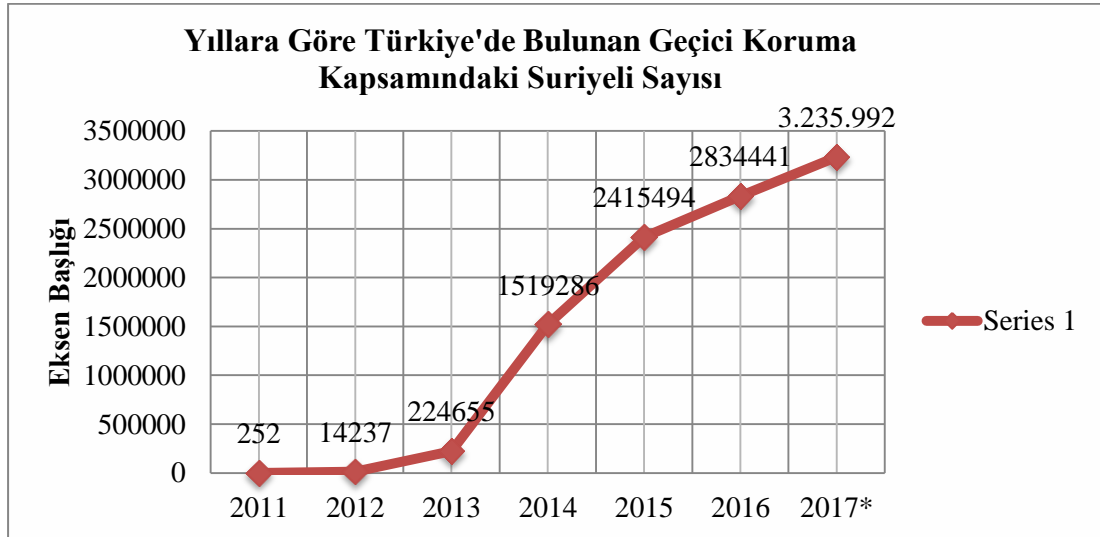
Avrupa Birliği gündemine geçici koruma tedbiri, kitlesel akın halinde yerinden edilmiş kişilere sağlanacak koruma olarak 1992-93 Yugoslavya İç Savaşı sırasında ve daha sonra 1999 yılında Kosova’da yaşanan olaylar nedeniyle gündeme gelmiştir. AB Konseyi 2001 yılında Geçici Koruma Yönergesini hazırlamıştır ve Geçici Koruma

Yönergesi 4. maddesine göre, geçici koruma süresi yönergede belirtilen sebeplerle sona erdirilmedikçe 1 yıldır. Geçici koruma süresi, 6 aylık sürelerle en az 1 yıl daha uzatılabilir(Ekşi, 2014, s. 164-165).

Türkiye’de ikamet eden Suriyelilere geçici koruma statüsü verilirken, neden diğer üç uluslararası koruma tedbirinin uygulanmadığı sorusu akla gelmektedir. Suriyeliler ırk, din, tabiiyet, siyasi düşünce ya da belirli bir sosyal grubun üyesi olduklarından dolayı zulme uğrama gerçek riskine maruz kalmamışlardır. Ülkedeki siyasi rejimi değiştirmek amacıyla silahlı eylem başlatmışlardır. Suriye ordusu ile rejim muhalifleri arasındaki silahlı çatışmadan kaçanlar sığınmacı olarak kabul edilemez. Aynı şekilde ikincil koruma statüsünden yararlanamazlar. Çünkü ikincil koruma bireysel niteliktedir ve kitlesel akımlarda geçerli değildir(Ekşi, 2014, s. 164).

1.2.3. Kitlesel Akın Yoluyla Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Durumu

Ülkelerindeki olumsuz koşullar nedeniyle Suriyeli vatandaşlar ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Türkiye’yi ilgilendiren boyutuyla, Suriyeliler kitlesel akın yoluyla Türkiye’nin 911 km’lik sınırlarına gelmişlerdir. İlk toplu nüfus hareketi 29.04.2011 tarihinde 252 kişilik bir grupla olmuştur(Erdoğan, 2014, s. 53). Aradan geçen 6,5 yıldır bu geçiş devam etmektedir.

*12.10.2017 tarihi itibariyle.

Tablo 2. Yıllara Göre Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı(http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, Erişim: 20.10.2017).

Tablo 2’den görüleceği üzere Türkiye’ye gelen Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı; ilk göç dalgasının yaşandığı 2011 yılındaki Suriyeli sayısı yok denecek kadar az iken, yıllar boyunca sürekli artış göstermiş ve 20.10.2017 tarihi itibarıyla 3,2 milyonu aşmış durumdadır. Suriye’den gelen kitlesel akın II. Dünya Savaşı’ndan sonra meydana gelmiş en büyük göç dalgasıdır. Suriye’nin en yakın komşuları olan Türkiye ve Lübnan bu durumdan en çok etkilenen iki ülkedir.

Türkiye’ye gelen Suriyeliler için biometrik kayıt yapılmakta ve Geçici koruma Kimlik Belgeleri düzenlenmektedir. 20.10.2017 tarihi itibarıyla 3.235.992 Suriyelinin biometrik kaydı yapılarak Geçici Koruma Kimlik Belgeleri düzenlenmiştir. Bu yabancılardan Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı tarafından 10 ilde kurulan Geçici Barınma Merkezlerinde barındırılanların sayısı 228.968 olup barınma merkezleri dışında ise 3.007.024 Suriyeli yabancı bulunmaktadır(http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, Erişim: 20.10.2017).

Suriye’de olaylar patlak verdiğinde, Türkiye sınırlarına gelen Suriyeli yabancılar için “Açık Kapı Politikası” hayata geçirilmiş ve sınırlara gelen Suriyeliler misafir edilmeye başlanmıştır. Binlerce kişinin bir anda Türkiye sınırlarına geldiği düşünülecek olursa, sınırı geçerken kayıt işlemini gerçekleştirmenin hayli güç olduğu sonucu ortaya çıkacaktır. Türkiye’de barınma merkezleri dışında bulunan Suriyelilerin de biometrik kaydı yapılmakta ve bu sayısının 3 milyondan fazla olması nedeniyle Türkiye yoğun bir şekilde Suriyelileri kayıt altına almak için çaba sarf etmektedir.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye üzerine düşünceleri ve Türkiye’ye geliş sebepleri üzerine anketel bir araştırma yapılmış ve bu araştırmaya göre, Suriyelilerin Türkiye’yi tercih etmelerindeki en önemli sebep, yakınlık ve iş imkânlarının çok olması düşüncesidir. Ekonomik sebeplerle gelen erkek nüfusun yüzde 28’i doğrudan iş imkânlarını değerlendirdikleri görülmektedir. Aynı ankette Suriye’den Türkiye’ye giriş yaparken pasaportlarına mühür vurularak yasal yollarla giren Suriyelilerin oranı sadece yüzde 16 iken, Suriyeliler için uygulanan Açık Kapı Politikası sonucu ankete katılan ve Türkiye sınırlarından pasaport kontrolü yapılmadan veya pasaport sahibi olmadan geçen Suriyeli oranı yüzde 84 olarak tespit edilmiştir (<http://www.kenandabirkuyu.org/suriyelisiginmacilaruzerine>, Erişim:05.11.2016).

Kayıt dışı ekonomi için, iş dünyası ve Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi(HÜGO) işbirliğiyle yapılan çalışmanın sonucunda kamuoyuna

sunulan rapora göre; “2,2 milyon Suriyeliden kayıtlı 3.686 çalışan bulunurken, kayıt dışı 400.000 çalışanın olduğuna dikkat çekilmiştir. Önce geçici olarak değerlendirilen sorunun “kalıcı” olduğu ortaya çıkmakta ve çocuk işçiliği kabusunun geri döndüğü uyarısında bulunmuşlardır. 150 bin Suriyeli çocuk Türkiye’de doğmuş ve 18 yaşından küçük Suriyelilerin sayısı 1,2 milyon ve 5 yıl içinde Suriyeli sayısının 3,5 milyona çıkma ihtimali çok yüksektir. 600 bin okul çağındaki çocuktan ise sadece %15-20’si eğitim alabilmektedir. Kayıt dışı çalışan Suriyeliler Türk işçilerin üçte biri ücretine razı olduğuna dikkat çekilmiştir” (<http://www.hurriyet.com.tr/kayitli-3-686-kayit-disi-400-000-40024074>, Erişim:08.12.2015).

Suriyeli yabancılar Avrupa’ya geçip orada çok daha iyi koşulların kendilerine sunulduğunu düşünerek her gün Türkiye’nin Ege Kıyılarından denize açılmakta, basit önlemler alınarak bazen de önlem alınmadan Yunanistan’a ulaşmaya çalışan Suriyeliler içinde başarılı olanlar olmakla birlikte, bu uğurda hayatlarını ve hayallerini Ege sularında bırakanların sayısı her geçen gün artmaktadır.

1.3. Mültecilere Ve Sığınmacılara İlişkin Uluslararası Ve Bölgesel Düzenlemeler

1.3.1. Uluslararası Düzeyde Yapılan Düzenlemeler

Zorunlu göç sonucunda ortaya çıkan ve her geçen gün önemini arttıran boyutuyla sığınmacı ve mülteci konusu ile ilgili olarak uluslararası düzeyde hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Sığınmacı ve mülteci düzenlemeleri ile ilgili öncelikle Milletler Cemiyeti Dönemi, Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1933 Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi, 1967 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü, 1967 Tarihli Birleşmiş Milletler Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname sıralanabilir.

1.3.1.1. Milletler Cemiyeti Döneminde Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Çözümler

İltica konusu ile ilgili olarak I. Dünya Savaşı’ndan sonra 1921 yılında ilk hukuksal gelişmeler başlamıştır. Kızılhaç Komitesi çok sayıda Rus mülteciye yardım edilmesini sağlamak için Milletler Cemiyeti’ne başvurmuştur. Başvuru sonucu 1 milyondan fazla Rus mülteciye yardım etmek üzere Yüksek Komiserlik oluşturulmuş

ve Yüksek Komiser olarak Norveçli Fridjof Nansen 1921-1930 yılları arasında görev yapmıştır. Nansen, mültecilerin hukuki statülerinin belirlenmesi, buldukları ülkelerde istihdam edilmeleri veya kendi ülkelerine dönüşleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Ayrıca Nansen, 1922 Türk-Yunan Savaşı sonucu yerlerinden olmuş 2 milyon civarındaki kişiler hakkında da çalışmalar yapmıştır(Acer, Kaya ve Gümüş, 2010, s. 29). Nansen, mültecilerin karşılaştığı en temel sorun olarak gördüğü uluslararası kabul görmüş kimlik belgesi olarak “Nansen Pasaportu”nu uygulamaya koymuştur(<http://www.unhcr.org/events/nansen/4aae50086/nansen-man-action-vision.html>, Erişim:06.11.2016).

1.3.1.2. Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1933 Sözleşmesi

Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1933 Sözleşmesi, Nansen döneminden sonra daha kapsamlı bir düzenlemeye ihtiyaç duyulması üzerine sekiz ülke tarafından bazı çekinceler konularak imzalanmıştır. Bağlayıcılığı bulunan bu sözleşme ile mültecilerin medeni ve sosyal hakları genişletilmiş ve hakların sayısı artırılarak uygulamalar konusunda prensipler belirlenmiştir(Büyükçalık, 2015, s. 18-19).

1.3.1.3. 1948 Tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Sığınma hakkına ilişkin 1948 yılında yayımlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 14. maddesine göre; *“herkes, kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir. Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.”* şeklinde düzenleme yapılmıştır(İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi(İHEB), 1948: madde 14). Bu beyannameye göre sığınma hakkı temel bir insan hakkı olarak nitelendirilmiştir. Pazarıcı’ya göre sığınma hakkı; “bir kişinin vatandaşı bulunduğu veya ikamet ettiği ülkenin uygulamış olduğu baskılar veya ayrımcı yasal kovuşturmalardan dolayı ülkesini terk ederek, yabancı bir ülkeye, yabancı ülke temsilciliklerine, savaş gemilerine ya da uçak gemilerine girmesini ve o devletin korumasını araması” olarak ifade edilmiştir(Pazarıcı, 2005, s. 185-186).

Sığınma talebinde bulunan kişi doğrudan bir hukuki koruma altına girmemektedir. Sığınılan ülkenin uluslararası düzeyde yapmış olduğu sözleşmeler ve

iç hukuk kurallarında yer alan düzenlemeler dâhilinde bir kişiye sığınma hakkı verme veya vermeme yetkisi sığınılan ülkenin inisiyatifindedir(Savaşan, 2009, s. 16).

1.3.1.4. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi

Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi(MHSİCS)'nin 1. Maddesinde mülteci kavramı açıklanmıştır. İlgili maddeye göre mülteci; *“ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen”* kişi olarak ifade edilmiştir(Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi(MHSİCS), 1951: madde 1). Bu sözleşme ile birlikte bazı önemli sınırlamalar da yürürlüğe konulmuştur. Bu sınırlamalara göre 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ikamet ülkeleri dışında bulunanlara bu statünün verileceği belirtilmiş iken, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Tarihli New York Protokolü ile “1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar” ve “söz konusu olaylar sonucunda” ifadeleri sözleşme metninden çıkartılmıştır. Bu sözleşme ile mülteciler için herhangi bir kısıtlama olmaksızın işlem yapılması gerektiği ortaya konulmuştur. Fakat Türkiye 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesine onaylama aşamasında ihtirazi kayıt koyarak zaman ve coğrafi alan kısıtı koymuştur. 1967 Tarihli New York Protokolü Türkiye tarafından onaylanmıştır. Türkiye bu protokolü onaylama aşamasında zaman kısıtını kaldırılmış iken coğrafi alan kısıtını uygulamaya hala devam etmektedir. Türkiye ihtirazi kayıtlı “1951 Cenevre Sözleşmesindeki hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye’de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz.” Kaydını düşerek kabul etmiştir(Resmi Gazete, 1961: 10868).

1.3.1.5. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Tarihli New York Protokolü

1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesine taraf olan devletler aynı şekilde 1967 Tarihli New York Protokolüne de taraf olmuşlar ve zaman kısıtı tüm ülkeler için ortadan kalkmıştır. Protokolün 1. maddesinde; “Taraf devletler, iş bu protokolü, hiçbir

coğrafi sınırlama yapılmaksızın uygulayacaklardır.” hükmünden sonra 7. maddesinde bazı çekincelerin konulabileceği belirtilmesi üzerine protokolün yaptırım boyutu kısıtlanmıştır(Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Tarihli New York Protokolü, madde 1-7).

Türkiye coğrafi alan kısıtlamasını devam ettirmekte ve Avrupa’dan gelenlere mülteci statüsü verilmektedir(Resmi Gazete, 1968: 12968). AB yetkilileri, sürekli olarak her platformda bu coğrafi kısıtlamanın kaldırılması gerektiğini belirtmektedirler. Fakat Türkiye mekan kısıtlamasını uygulamaya devam etmekte ve Avrupa dışından gelenlere mülteci statüsü verilmemektedir.

1.3.1.6. 1967 Tarihli Birleşmiş Milletler Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname

1967 BM Devlete Sığınmaya ilişkin Beyanname 14 Aralık 1967 tarihinde BM genel kurulunda kabul edilmiştir. Sığınma hakkına ilişkin önemli hukuki metinlerden bir tanesi olarak kabul edilir. Bu beyanname, BM Sözleşmesi’nin 14. maddesi ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 13. ve 14. maddelerinde yer alan sığınma hakkına ilişkin düzenlemelere atıf yapılarak, sığınma hakkının barışçıl ve insani bir eylem olduğu ve başka bir devlet tarafından düşmanca bir eylem olarak kabul edilemeyeceği gibi, sığınma hakkına ilişkin bir takım ilkeler belirtilmiş ve devletlerin de bu ilkelere uyması önerilmiştir. Beyanname, yer alan dört madde şunlardır:

- 1- *Bir Devletin, egemenliğini kullanarak, sömürgeciliğe karşı mücadele edenler dahil olmak üzere, İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si 14. maddesine giren kişilere tanıdığı sığınmaya, tüm öteki Devletlerce saygı gösterilecektir(1967 BM Devlete Sığınmaya ilişkin Beyanname(BMDSİB), 1967: madde 1).*
- 2- *Sığınma arama ve sığınma olanağından yararlanma hakkında, barışa karşı bir suç/bir savaş suçu ya da insanlığa karşı bir suç, bu tür suçlarla ilgili hükümleri belirlemek için hazırlanan uluslararası belgelerde tanımlandığı şekilde, suçları işlediğini düşünmek için ciddi nedenler bulunan herhangi bir kimse tarafından ileri sürülemez. Sığınma hakkı tanımaya ilişkin temellendirmenin değerlendirilmesi, sığınma hakkını tanıyan Devlete ait olacaktır(BMDSİB, 1967: madde 1).*
- 3- *Bir Devlet, sığınma hakkı tanıma ya da tanımayı sürdürme konularında güçlüklerle karşılaşarsa, Devletler tekil olarak ya da bir arada ya da BM aracılığıyla, uluslararası dayanışma ruhu içinde, söz konusu Devletin*

üzerindeki yükü hafifletmek için gerekli önlemleri alacaklardır(BMDSİB, 1967: madde 2).

4- Birinci maddenin ilk paragrafında sözü edilen hiç kimse, sınırda reddedilme ya da sığınma hakkı aradığı ülkeye daha önce girmiş ise sınır dışı edilme ya da zulme uğrayabileceği herhangi bir ülkeye zorla geri döndürülme gibi önlemlere maruz kalmayacaktır. Bu ilkeye istisna, ancak olağanüstü nedenler olan ulusal güvenlik ya da kitlesel nüfus akışı durumunda olduğu gibi nüfusun korumasını sağlama amacıyla tanınabilir. Bir Devlet herhangi bir durumda bu maddenin 1. paragrafında belirtilen ilkeye istisnanın haklı çıkarılabileceğine karar verirse, ilgili kişiye uygun gördüğü koşullarda, geçici sığınma ya da başka yollarla bir başka ülkeye gitme olasılığını değerlendirecektir(BMDSİB, 1967: madde 3).

5- Sığınma hakkı tanıyan Devletler, sığınma hakkı elde etmiş kimselerin, BM'nin amaç ve ilkelerine aykırı etkinliklerde bulunmalarına izin vermeyeceklerdir(BMDSİB, 1967: madde 4).

1.3.2. Bölgesel Düzeyde Yapılan Düzenlemeler

Mülteci ve sığınmacılara ilişkin uluslararası alanda yapılan düzenlemeler bölgesel düzeyde yeteri kadar çözümler üretememesi üzerine Asya, Avrupa, Afrika ve Amerika'da bölgesel düzenlemelerin yapılarak hayata geçirilmesi amaçlanmıştır. Bölgesel düzenlemeler uluslararası düzenlemeler örnek alınarak mülteci ve sığınmacılara ilişkin bölgesel kabul gören hukuki metinler olarak görülmektedir.

1.3.2.1. 1950 Tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Avrupa Konseyi üyesi devletler İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye imza atmışlar ve 1948 Tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde açıklanan hakların tanınması, uygulanması ve güvence altına alınmasını sağlamayı hedeflemişlerdir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi(AİHS) zorunlu göçün bir parçası olan mültecilerin ve sığınmacıların yararlanabileceği düzenlemeleri içeren bir sözleşmedir.

AİHS ile: İnsan Haklarına Saygı Yükümlülüğü(madde 1), Yaşam Hakkı(madde 2), İşkence Yasağı(madde 3), Kölelik ve Zorla Çalıştırma Yasağı(madde 4), Özgürlük

ve Güvenlik Hakkı(madde 5), Adil Yargılanma Hakkı(madde 6), Kanunsuz Ceza Olmaz İlkesi(madde 7), Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı(madde 8), Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü(madde 9), İfade Özgürlüğü(madde 10), Ayrımcılık Yasağı(madde 14) ve Hakları Kötüye Kullanma Yasağı(madde 17) gibi düzenlemeler yer almıştır(AİHS,1950: madde 1-17). Sıralanan maddelerin tamamı mülteciler ve sığınmacılar için güvence oluşturacak maddelerdir.

AİHS ve Ek Protokollerinde yer alan düzenlemelere göre, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları taraf devletler tarafından bağlayıcılığı söz konusudur. Ek Protokol 6'da, taraf devletler tarafından ölüm cezasının ve idamın kaldırılması hükmüne yer verilmiştir(AİHS, 1950: Ek Protokol 6).

1.3.2.2. 1969 Tarihli Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi

Afrika'da sürekli artan mülteci dramı nedeniyle mültecilerin bulunduğu zor koşulları hafifletmek ve iyi bir yaşam olanağı sunmak üzere bölgesel bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Mültecilerin ve sığınmacıların sorunlarını çözüme kavuşturmak için Afrika Birliği Örgütü(ABÖ), Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Sözleşme(AMSÖYDS)'yi 1969 yılında kabul etmiştir.

AMSÖYDS ile: Mülteci(madde 1), Sığınma(madde 2), Yıkıcı Etkilerin Önlenmesi(madde 3), Ayrımcılık Yapılmaması(madde 4), Gönüllü Geri Dönüş(madde 5), Seyahat Belgeleri(madde 6), Ulusal Devletlerin ABÖ ile İşbirliği(madde 7), BMMYK ile İşbirliği(madde 8) ve Anlaşmazlıkların Çözümü(madde 9) ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır(AMSÖYDS, 1969: madde 1-9).

1.3.2.3. 1984 Tarihli Cartagena Bildirisi

Mülteci konusunun kapsamını genişleten diğer bir belge olan Cartagena Bildirisi ise 1980'lerde Orta Amerika'da yaşanan iltica krizinden sonra uzman hukukçular ve hükümet temsilcilerinin bir araya gelerek kaleme aldığı bir belgedir. Bu belge uluslararası bir anlaşma değildir fakat bölgesel olarak genel kabul görmektedir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan mülteci tanımını daha kapsamlı olarak ele alan Cartagena Bildirisi'ne göre mülteci; *“şiddet, işgal, kitlesel insan hakkı ihlalleri, yabancıların istilası veya kamu düzenini ciddi bir şekilde bozan olaylar*

nedeniyle ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan kişiler” olarak tanımlanmıştır(1984 Tarihli Cartagena Bildirisi 3. paragraf, <http://www.unhcr.org/45dc19084.html>, Erişim: 08.10.2017).

1.3.2.4. 1994 Tarihli Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Sözleşme

Arap ülkeler, mültecilerin sorunlarını çözmek için dini inançlardan, ahlaki kurallardan ve karşılıklı kardeşlik bağlarını referans alarak bu sözleşmeyi hazırlamışlardır. Bu sözleşme insan haklarını yönlendiren dünya kamuoyu yargılarını, siyasal haklara ilişkin uluslararası antlaşmaları ve ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin uluslararası antlaşmaları teyit ederek hazırlanmıştır. 1994 Tarihli Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Sözleşme(AÜMDDS) mülteci kavramını genişletmiş olan bir sözleşmedir(AÜMDDS, 1994).

1.3.2.5 Avrupa Birliği Amsterdam Antlaşması ve Tampere Zirvesi

Avrupa Birliği Amsterdam Antlaşması, 1997 yılında imzalanmış ve 1999’da yürürlüğe girmiştir. Amsterdam Antlaşması’nın IV. Başlığı “Vizeler, Sığınma, Göç ve Kişilerin Serbest Dolaşımı” alanlarında yapılan düzenlemeleri içermektedir. Bu antlaşma ile birlikte AB’nin özgürlük, güvenlik ve adalet alanı olduğu belirtilmiştir(ORSAM, 2012, s. 12).

Amsterdam Antlaşması’nın yürürlüğe girmesinden kısa süre sonra iltica ve göç konularında ortak bir politikanın oluşturulması amacıyla 1999 Tampere Zirvesi toplanmıştır. Bu zirvenin temel amacı, Adalet ve İçişleri alanlarında mevcut iş birliğinin daha ileri bir düzeye taşınmasıdır. Tampere Zirvesi’nin sonuç bildirgesinde göç ve iltica konularına ilişkin ortak bir Avrupa sığınma sisteminin kurulması amacı belirtilmiş ve bu kapsamda dört temel unsur belirlenmiştir. Bunlar; sığınma başvurusunu incelemekle sorumlu devletin belirlenmesi, adil ve etkili bir sığınma sisteminin belirlenmesi, mülteci statüsünün tanınması ve içeriği ile ilgili kuralların uyumlaştırılmasıdır. Uzun vadede ise birlik çapında uygulanacak olan tek tip bir sığınma prosedürüne geçilmesi amaçlanmıştır(Akçadağ, 2012, s. 16).

1.3.2.6. 2008 Tarihli Avrupa Birliği İltica ve G Paktı

AB üyesi Fransa'nın 2008 yılındaki dönem başkanlığı sırasında hazırlanan AB İltica ve G Paktı beş prensip hedeflenerek oluşturulmuştur. Bu hedefler; AB üyelerinin kendi öncelikleri, kapasiteleri ve ihtiyaçlarını kendi belirledikleri haliyle yasal göçün düzenlenmesi(çalışmaya katkıları ve entegrasyona vurgu yapılmıştır), yasadışı göçmenlerin geri gönderilebilmeleri için üçüncü ülkelerle geri kabul anlaşmalarının yapılması, sınır kontrollerinin etkin hale getirilmesi, herkese aynı uygulanabilecek sığınma politikası ve mültecilere tek bir statü verilmesi, göç ve kalkınma arasındaki etkileşimi artırarak kaynak ve transit ülkelerle işbirliğinin kurulmasıdır(ORSAM, 2012, s. 13).

1.4. G Konusunda Uzmanlaşmış Uluslararası Örgütler

G konusu tüm ülkeleri ilgilendiren ve giderek artan bir öneme sahip olan konudur. Bu anlamda ulusal ve uluslararası birçok kuruluş göç konusu ile ilgili düzenlemeler yapmak zorunda kalmıştır. G üzerine uluslararası alanda çalışan belli başlı iki ana örgüt vardır: Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Göç Örgütü(IOM/UGÖ) en yaygın olarak bilinen örgütlerdir. Bu iki bilinen örgüt yanında çeşitli dernek adı altında Sivil Toplum Kuruluşları(STK) bulunmaktadır. STK'lar genellikle yardım amacıyla kurulmuş küçük çaplı örgütlenmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla burada göç konusunda uzmanlaşmış uluslararası alanda faaliyet gösteren örgütler incelenecektir.

1.4.1. Birleşmiş Milletler

I. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulmuş olan Milletler Cemiyeti, II. Dünya Savaşı'nı önlemekte başarısız olmuştur. Tekrar dünya çapında bir savaş olmaması, barışı ve güvenliği tüm dünyada yeniden tesis etmek için 30 Ekim 1943 tarihinde Moskova'da imzalanan bildirge ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği(SSCB), İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri(ABD) ve Çin uluslararası bir örgütün kurulması için çağrıda bulunmuşlardır. 22 Nisan 1945 tarihinde Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 52 ülkenin temsilcileri 111 maddeden oluşan antlaşmayı imzalamış ve Birleşmiş Milletler kurulmuştur(Özgöker, 2006, s. 16).

BM’de temel hak ve özgürlükler, sağlık, eğitim, kadın ve çocuk hakları gibi birçok konuda önemli çalışmalar yapılmıştır. BM bünyesinde önemli organizasyonlar kurulmuştur. Mülteciler konusunda kurulmuş en önemli örgüt Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği(BMMYK)’dir. Bunun yanı sıra BM bünyesinde Filistinli mültecilere yardım için, Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu kurulmuştur.

1.4.1.1. Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu(UNRWA)

İsrail Devleti’nin 1948 yılında kurulması sonrasında Filistin topraklarında meydana gelen sıkıntılar nedeniyle 750 bin Filistinli kendi topraklarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Mültecilerin çoğu Ürdün, Mısır, Lübnan ve Suriye gibi sınır ülkelerine gitmişlerdir. BM bünyesinde uluslararası gönüllülerin katkısıyla Filistinli mültecilere acil yardım sağlamaya çalışılmıştır. Filistin topraklarına geri dönmenin zorlaşması üzerine BM bünyesinde Aralık 1949’da Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu(UNRWA) oluşturulmuştur. Bu kuruluş uluslararası gönüllülerin başlattığı işlemleri devralmıştır. UNRWA başlangıçta mültecilere gıda, giyim ve barınma gibi acil yardımları sağlarken, 1992 yılından itibaren mültecilere mikro finans ve mikro girişim programlarını da yürütmektedir. Bugün kuruluşa kayıtlı 4,4 milyonun üzerinde Filistinli mülteci bulunmaktadır. UNRWA işlemlerini ev sahibi ülkeler, STK’lar, Dünya Bankası ve Filistin ile yürütmektedir(<http://unicankara.org.tr/filistin/10.html>, Erişim:09.11.2016).

1.4.1.2. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği(BMMYK)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği(BMMYK), dünya genelinde mülteci sorunlarını çözmek, mültecileri korumak, uluslararası faaliyetleri koordine etmek ve yürütmek amacıyla 14 Aralık 1950 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kurulmuştur. BMMYK’den önce, II. Dünya Savaşı nedeniyle yerlerinden edilmiş Avrupalılara yardım etmek amacıyla 1946 yılında Uluslararası Mülteciler Örgütü kurulmuş ve üç yıl içinde mültecilik sorununa son verdikten sonra kapanması planlanmıştır. Örgütün görevi 1952 yılında son bulmuştur. İlk kurulduğunda 34 kişi ile başlamış olan örgüt yerine kurulan BMMYK, 7.685 çalışanı, 126 ülke ve 396 ofisi ile çalışmalarını sürdürmektedir (<http://www.unhcr.org.tr/?page=53>, Erişim: 12.12.2015).

BMMYK, insan haklarının korunmasında ve tartışmaların barışçıl bir şekilde çözülmesinde etken olan koşulların yaratılması için devletler ve diğer kurumları destekleyerek zorla yerinden edilme vakalarını azaltmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda BMMYK, kendi ülkelerine dönmekte olan mültecilerin yeniden kaynaşmalarını güçlendirmek arayışında olup mülteci yaratan olayların tekrarlanmasını önlemeyi hedeflemektedir. BMMYK tarafından yayınlanan Küresel Eğilimler Raporuna göre 2014 sonu itibariyle 59,5 milyon kişi zorla yerlerinden edildiğini göstermekte, 2013 yılında bu rakamın 51,2 milyon olduğunu hesaba katılırsa önümüzdeki yıllarda bu oranın artmaya devam edeceği öngörülmektedir. Dünyadaki mültecilerin yarısından fazlasını çocuklar oluşturmaktadır. Ülke bazında değerlendirildiğinde Suriye II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyadaki en büyük yerinden edilmiş kişi sayısı ile 2014 sonu itibariyle 3,88 milyon kişi ile birinci sırada yer almaktadır. Suriye'yi 2,59 milyon ile Afganistan ve 1,1 milyon kişi ile Somali takip etmektedir(<http://www.unhcr.org.tr/?content=640>, Erişim:12.12.2015).

1.4.2. Uluslararası Göç Örgütü(UGÖ/IOM)

Mültecilerin yeni bir ülkeye yerleştirilmesi, gönüllü geri dönüşlere yardım, göçmen sağlığı, para gönderme ve yasal göç seçeneklerinin desteklenmesi gibi alanlarda faaliyet gösteren diğer bir uluslararası örgüt Uluslararası Göç Örgütü(UGÖ)'dür. II. Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle Batı Avrupa'ya yönelen göç dalgası sonucunda, bu konu ile ilgilenen ve uzmanlaşmış bir örgüte ihtiyaç duyulmuştur. İlk bilinen örgüt Avrupa'dan Göçmenlerin Hareketi Geçici Hükümetler arası Komitesi (PICMME) 1951 yılında ortaya çıkmıştır. Daha sonra sırasıyla Avrupa Hükümetler arası Göç Hareketi (ICEM) 1952 yılında, sadece Avrupa'yı değil tüm dünyayı ilgilendiren bir konu olduğu için Hükümetler arası Göç Komitesi (ICM) 1980 yılında ve bilinen adıyla Uluslararası Göç Örgütü (International Organization Of Migration(IOM)/UGÖ) 1989 yılında isimlerini almıştır. UGÖ'nün şu an itibariyle tüm dünyada 162 üyesi bulunmaktadır. Dünya genelinde 150'den fazla ülkede ofisi ve bu ofislerde 8400 çalışanı ve 1.3 milyar \$'lık bir bütçesi bulunmaktadır. 21.yy'da göçün sosyal, siyasal ve ekonomik etkileri üzerinde hararetli tartışmalar, UGÖ'nün ana gündem maddelerinden birisidir (<http://www.iom.int/iom-history>, Erişim: 12.12.2015).

UGÖ'nün misyonu ise; “göç konusunda ülkelerin karşılaşılabileceği zorluklara çözüm bulabilmek için etkin, kapsamlı ve insan haklarına dayalı bir yöntem

oluşturulması için ülkelere destek olmak” şeklinde ifade edilmiştir. Bununla alakalı olarak göçmenlerin haklarını geliştirmek, mülteciler ve insan ticareti mağdurlarına ortaklarıyla yardım temin etmek, acil durumlarda müdahalede bulunmak ve mültecilerin üçüncü ülkelere yerleştirilmelerine yardımcı olmak, göçmenlerin insan onurunu ve refahını korumak olmak gibi kritik görevleri bulunmaktadır (<https://www.iom.int/mission>, Erişim:05.08.2016).

1.4.3. Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi(ICMPD)

Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi(The International Centre for Migration Policy Development/ICMPD), Avusturya ve İsviçre'nin girişimi üzerine, 1993 yılında kurulmuştur. Avrupa organizasyonu olan merkeze bugün itibariyle 15 ülke üyedir. Merkez, BM'de gözlemci statüsünde yer almaktadır. Merkez göç ve iltica konularında çok taraflı hizmet sunmak üzere oluşturulmuştur. Merkezin amacı, “yenilikçi, kapsamlı ve sürdürülebilir göç politikalarını teşvik etmek, hükümetler ve kuruluşlar arasında uluslararası işbirliğini arttırmak” olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra merkez, yabancı, iltica, mülteci politikalarını koordine etmek ve göçmenlerin kaynak ülkelerindeki durumunu analiz ederek göç hareketlerinin kontrolünü sağlamayı hedeflemektedir(<http://www.icmpd.org/about-us/>, Erişim: 09.11.2016).

1.4.4. Avrupa Birliği(AB)

Avrupa kıtası dünyanın en önemli göç güzergâhlarından birisi konumundadır. AB, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kendisine yönelen göç konusunda kendi içinde göç politikalarının entegrasyonunu hedeflerken dış sınırların kontrollerini arttırarak düzensiz göçün olumsuz etkilerini azaltmayı hedeflemektedir. Birlik üyelerince 1992 yılında imzalanan ve 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile göç yönetimi konusunda birlik üyelerinin adalet ve içişleri alanında işbirliği söz konusudur. Bu doğrultuda Schengen Sözleşmesi ile taraf devletler pasaport kullanmadan serbest dolaşım hakkına kavuşmuşlardır. 1997 Amsterdam ile serbest hareket, göç ve iltica konularında ulus üstü bir düzenlemenin yapılması amaçlanmıştır(ORSAM, 2012, s. 11). Bu gelişmelerin sonucunda AB 2004 yılında yasadışı göçmenlerin kaynak ülkelere iadesi ve sınır güvenliğinde işbirliğini arttırmak için AB Dış Sınırların Yönetimi İçin Operasyonel İşbirliği Ajansı(FRONTEX) kurulmuştur.

FRONTEX, AB üyesi ülkelerin komşularıyla olan sınırlarının korunmasını ve güvenliğini sağlamak amacıyla oluşturulmuş AB ajansıdır. Avrupa Birliği'nin birliğe üye olmayan komşu ülkelerle olan sınırlarının güvenliğinin sağlanması, ulusal sınır muhafızları arasında işbirliği yapılmasını ve sınırlarla ilgili risk analizleri oluşturulması amacıyla kurulmuştur. Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında malların, sermayenin, hizmetlerin ve kişilerin serbest dolaşımı hedeflenmiştir. Avrupa'da iç sınırların olmadığı bir bölge oluşturulmak istenmiş ve AB dış sınırlarında uygulanacak prosedürlerin standart hale getirildiği bir dış sınırların operasyonel işbirliği yönetimi amaçlanmıştır(<http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin/>, Erişim: 14.12.2015).

Türkiye ile FRONTEX arasında düzensiz göçün önlenmesi alanında geliştirilecek işbirliğinin ana hatlarını düzenleyen Mutabakat Zaptı, 28 Mayıs 2012'de imzalanmıştır. Bu mutabakat zaptı FRONTEX ile tecrübe, bilgi paylaşımı ve karma göç akımlarına ilişkin değerlendirmeler ve ortak çalışmalar yapılması öngörülmektedir. FRONTEX ile yapılan işbirliği düzensiz göç ile mücadelede Türkiye'nin kararlılığı ve işbirliğine verdiği önemi göstermektedir (http://www.mfa.gov.tr/no_148_-28-mayis-2012_-frontex_le-isbirligi-mutabakat-zaptinin-imzalanmasi-hk_.tr.mfa, Erişim: 05.08. 2016).

Göç konusunda uzmanlaşmış uluslararası örgütler, yürüttükleri faaliyetler ve aldıkları kararlar ile göç ve iltica konularında düzenlemeler yapmaktadırlar. Bu yapılan düzenlemeler yasadışı göç ve insan kaçakçılığı gibi sorunlarla mücadelede önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Ulusal, bölgesel ve uluslararası yapılan tüm düzenlemelere rağmen yasadışı göç olgusu hala ülkelerin çözüm bulmak için gayret sarf ettikleri bir alan olarak yer almaktadır.

1.5. Yasadışı Göç Kavramı

Yasadışı göç, günümüzde bütün toplumları ilgilendiren, bu nedenle her ülkenin yasal olmayan yollara başvuruları caydırmak için önlemleri daha da arttırdığı bir sorun olarak görülmektedir. Ülkeler yasadışı göçü engelleyebilmek için ülke sınırlarında daha sıkı tedbirler almakta, gerekirse yasadışı göçün meydana geldiği sınırlara kaleler inşa etmekte, değişen yeni teknolojiler ve yasadışı yöntemler için gerekli yasal ve teknolojik değişiklikleri uygulamaya koymakla yasadışı göçü engellemeye çalışmaktadırlar.

Yasadışı göç veya daha kapsamlı bir ifade ile düzensiz göç kavramının net olarak yapılmış ve evrensel olarak kabul görmüş bir tanımı olmadığını belirtmek gerekmektedir. Yasadışı göç; kaynak, transit ve hedef ülkelerin göçe ilişkin düzenleyici normlarının dışında kalan insan hareketleridir(IOM, No.31, s. 26). Ayrıca Akçadağ'a göre yasadışı göçte, giriş yapılan ülkenin yasal giriş ve çıkış için gerekli olan şartlarına uyulmayarak sınırın geçilmesi veya ülkeye yasal yollardan girildikten sonra izin alınmaksızın ikamet edilmesi söz konusudur(2012, s. 4).

Hiçbir ülke kendi sınırlarının yasadışı olarak geçilmesine onay vermemektedir. Bütün ülkeler yasadışı göçü önlemek için çok çeşitli önlemler almakta, kaynak ve transit ülkelerle işbirlikleri yapmaktadırlar. Yasadışı göç ekonomik, sosyal ve güvenlik konuları başta olmak üzere birçok sorunu beraberinde getirmektedir.

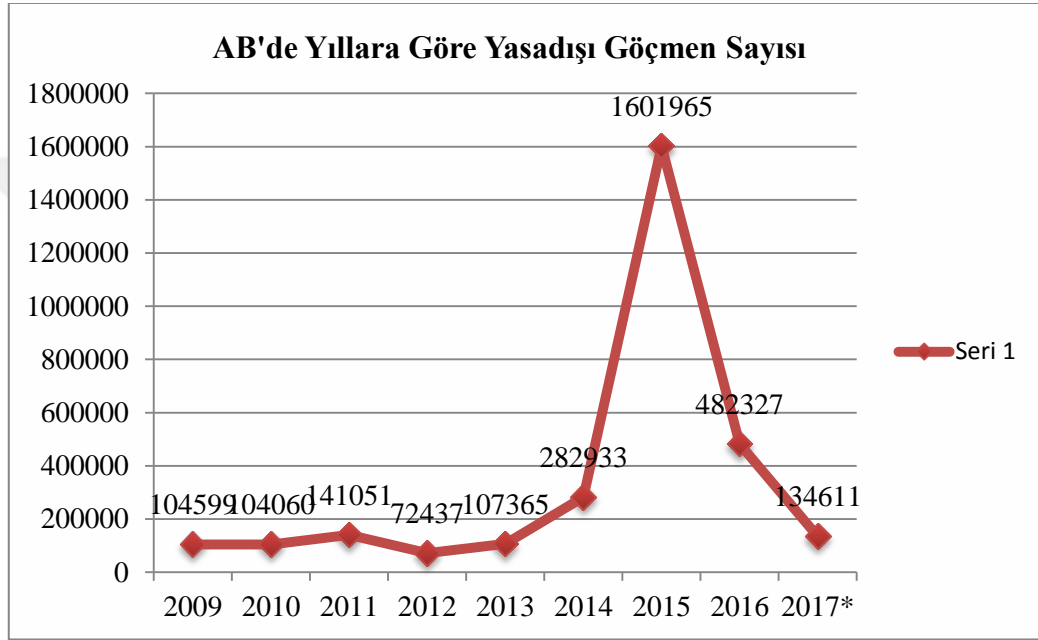
Yasal olmayan yollardan ülkeye girmek isteyen kişilerin çok farklı yöntemler kullandıkları tespit edilmiştir. Yasadışı göç yöntemleri Emniyet Genel Müdürlüğü(EGM, 2001, s. 37) tespitlerine göre kısaca:

- a) Hudut kapısı dışındaki bölgelerden yasal olmayan yollardan giriş-çıkış yapmak,
- b) Ülkeye yasal olarak girdikten sonra vize ve ikamet süresini geçirerek ülkede yasadışı konumda kalmak,
- c) Sınır kapılarından sahte belgeler kullanarak giriş-çıkış yapmak,
- d) Ülkeden çıkarken kullandığı yasal pasaport ve vize belgelerini posta yoluyla geri göndererek, başka bir kişinin bunu yasadışı olarak kullanmasını sağlamak, şeklinde sıralanmıştır.

Yasadışı göçün gerçekleştirildiği vasıtaya göre, yasadışı göçmenler farklı yöntemlere başvurumaktadırlar. Karayolu ile gerçekleştirilen yasadışı göçte yasadışı göçmenler özel araçlar, kamyon, tren ve otobüs gibi taşıma araçlarının kasa veya zula tabir edilen gizli bölmelerine gizlenerek sınırları yasal olmayan şekilde geçmeye çalışmaktadırlar. Deniz yolu ile yapılan yasadışı göçte göçmenler, ticari gemilere yasadışı olarak binmekte, insan kaçakçılarına para vererek bu imkânları satın almakta veya küçük bot, tekne tarzı deniz araçlarını satın alarak hedef ülkelerin sınırlarını yasadışı olarak geçmeye çalışmaktadırlar. Havayolu ile yapılan yasadışı göç genellikle sahte seyahat belgeleri ile yapılmaktadır(Kartal, 2008, s. 24-25).

Yasadışı göç ile ilgili olarak tüm ülkeleri kapsayan ve ülkelerin tek tek ele alındığı ve her ülkenin karşı karşıya olduğu yasadışı göçmen sayısının belirtildiği bir çalışma bulunmamaktadır.

Avrupa yasadışı göçten en çok etkilenen kıtalardan birisidir. AB Dış Sınırların Yönetimi İçin Operasyonel İşbirliği Ajansı(FRONTEX) tarafından yapılan çalışmaya göre, AB sınırlarını yasadışı olarak geçmeye çalışan yasadışı göçmenlerin sayısı düzenli olarak kayıt altına alınmakta ve sınırları yasadışı olarak geçmeye çalışan kişilerin uyrukları da bu çalışma da yer almaktadır. AB sınırları, Orta Akdeniz, Doğu Akdeniz, Batı Akdeniz, Doğu Kara Sınırı, Batı Balkanlar, Batı Afrika'dan Deniz Yoluyla olmak üzere kategorilere ayrılmıştır.

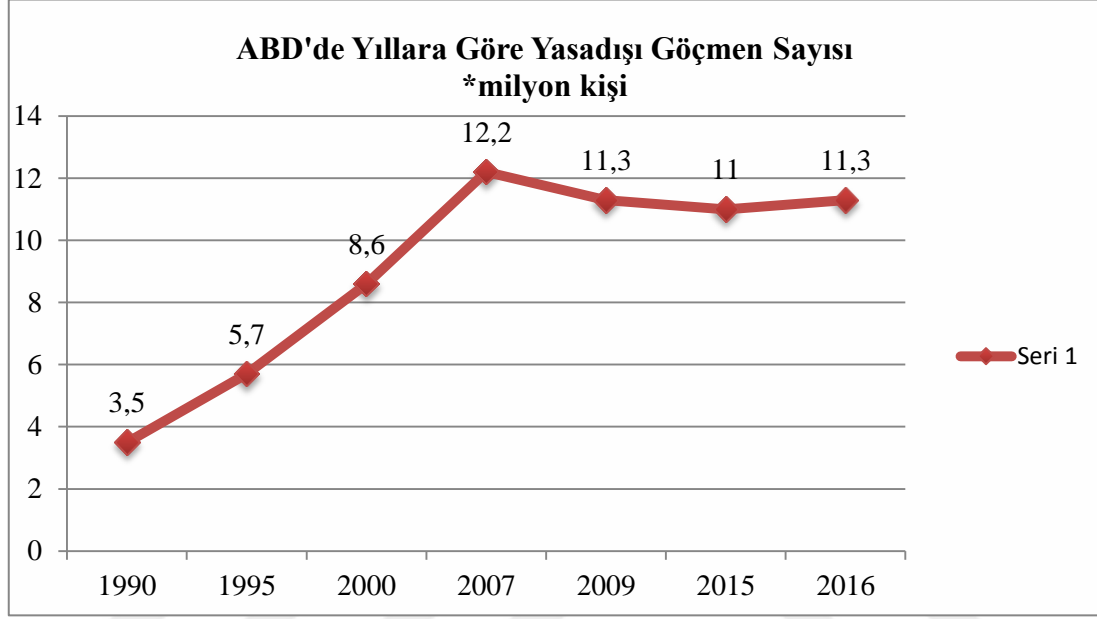
*2017 Temmuz Ayı itibariyle

Tablo 3. AB'de Yıllara Göre Düzensiz Göçmen Sayısı
(http://frontex.europa.eu/assets/Detections_of_IBC_Press_for_FX_website_20170901.xlsx Erişim: 12.10.2016)

Tablo 3'den görüleceği üzere AB sınırlarını yasadışı olarak geçmeye çalışanların sayısı 2014 yılından itibaren artmaya başlamış ve 2015 yılında en yüksek seviyeye ulaştığı görülmektedir. AB sınırlarını geçen yasadışı göçmenlerin uyruklarında Suriye vatandaşlarını sırasıyla, Afganistan, Irak, Pakistan, Filistin, Somali, Sudan, Senegal, Gine, Mali, Fas, Etiyopya ve Eritre vatandaşları takip etmekte olduğu görülmektedir. 2015 yılında 1,6 milyonu aşan yasadışı göçmenlerin kaynağı ise, AB sınırlarını Doğu Akdeniz güzergâhını kullanarak deniz yoluyla yasadışı geçmeye çalışan Suriye uyruklu sayısı 445.895 kişi, Afganistan uyruklu sayısı 212.286

kişi, Irak uyruklu sayısı 90.130 kişi ve AB'nin Doğu Sınırlarını Karayoluyla yasadışı geçmeye çalışan ve uyuğu belirtilmeyen 459.285 kişiden olduğu görülmektedir.

Yasadışı göçmenlerin tercih ettikleri bir diğer ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir. ABD gelişmiş ve demokratik bir ülke olarak yasadışı göçmenlerin hedef ülkesi konumunda kabul edilmektedir.

Tablo 4. ABD'de Yıllara Göre Yasadışı Göçmen Sayısı

(<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/04/25/as-mexican-share-declined-u-s-unauthorized-immigrant-population-fell-in-2015-below-recession-level/>

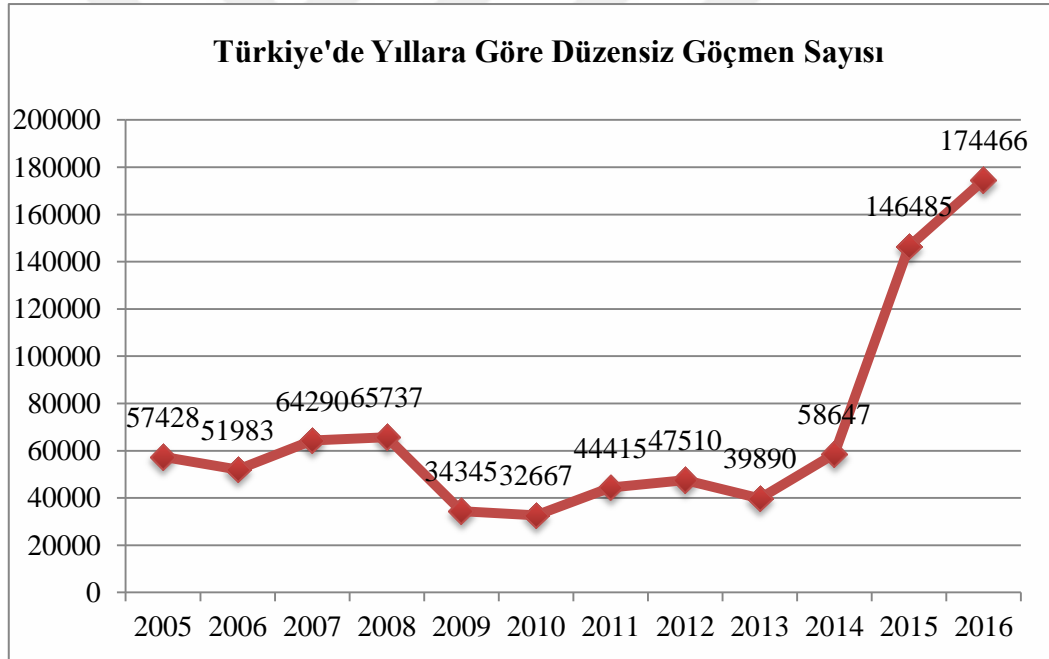
Erişim:12.10.2017).

Tablo 4'den görüleceği üzere, 1990 yılında sadece 3,5 milyon olan yasadışı göçmen sayısı en yüksek düzeye 12,2 milyon kişi ile 2007 yılında yükseldiği görülmektedir. ABD'de yaşanan yasadışı göçmen hareketinin neredeyse yarısı güneyinde bulunan Meksika uyruklu vatandaşlardan kaynaklanmakta olduğu belirtilmektedir. 2015 yılında tespit edilen 11 milyon yasadışı göçmenin 5,6 milyonu kapsayan kısmı Meksika uyruklu yasadışı göçmenlerden oluşmaktadır. Diğer yasadışı göçmenler sırasıyla Asya, Avrupa, Kanada, Afrika ve Orta-Doğu'da bulunan ülkelerden gelerek sınırı yetkisiz olarak geçmeye çalışanlardan kaynaklanmakta olduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye açısından yasadışı göç, komşu ülkelerle olan sınırların coğrafi olarak engebeli olması nedeniyle sınır kontrollerinin zor olması ve gelişmiş Avrupa ülkelerine geçmek isteyen yasadışı göçmenlerin varlığı nedeniyle önemli bir sorun olarak

gündemdeki yerini korumaya devam etmektedir. Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrili, deniz sınırının uzunluğu 6.808 km ve 8 farklı ülkeyle olan kara sınırlarının uzunluğu 2.875 km'dir(EGM, 2001, s. 21). Türkiye Orta-Doğu ve Asya'ya komşudur. İstikrarsızlıkların hüküm sürdüğü bir coğrafyaya komşu stratejik konuma sahip Türkiye, gelişmiş Avrupa ülkelerine ulaşmak isteyenler için geçiş güzergahında bazen transit, bazen de hedef ülke konumundadır.

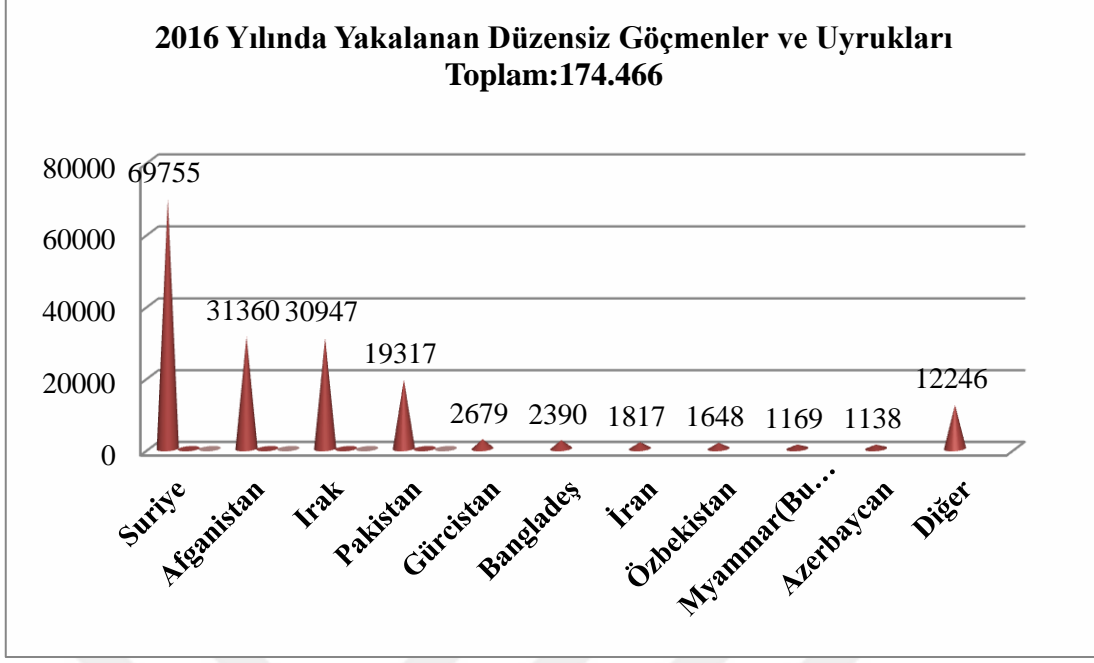
Yasadışı göçmenler, düzensiz göçmenler olarak da adlandırılmaktadır. Düzensiz göçmen kavramı, yasadışı göçmenleri de kapsayan üst bir kavramdır. Türkiye'de yıllara göre düzensiz göçmen sayısı ve 2016 yılında yakalanan düzensiz göçmenlerin hangi ülke menşeli olduğunun bilinmesi, Türkiye'nin düzensiz göç ile mücadele edebilmesi ve çözüm yollarının üretilmesi için önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 5. Yıllara Göre Düzensiz Göçmen Sayısı

(http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik,

Erişim:09.10.2017).

Tablo 6. 2016 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenler ve Uyrukları (http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik, Erişim:09.10.2017).

Tablo 5’den görüleceği üzere 2014 yılında düzensiz göçmen sayısı 58.647 iken bu rakam 2015 yılında 146.485’e ve 2016 yılında ise 174.466’ya yükselmiştir. Tablo 6’dan görüleceği üzere, düzensiz göçmenlerin büyük bir çoğunluğunu Suriye uyruklu vatandaşlar oluşturmaktadır.

Düzensiz göç eylemini gerçekleştiren göçmenler farklı nedenler nedeniyle bu eyleme girişmektedirler. Bu nedenlerin bilinmesi ile birlikte düzensiz göç sorununa çözüm yollarının üretilmesi açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

1.5.1. Yasadışı(Düzensiz) Göçün Nedenleri

Göç, kanunilik durumuna göre yasal ve yasadışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yasal göçü, “kişilerin herhangi bir amaçla kendi ülkelerinin dışına çıkarak diğer ülkelerde yaşamlarını sürdürmek için gerçekleştirmiş oldukları yasal hareketler” olarak tanımlayabilir. Yasal göç kavramının en önemli noktası yasallık (legalite) ilkesidir. Bu tür göç hareketlerini gerçekleştiren insanlar gittikleri ülkenin yasalarına uygun bir şekilde ülkeye giriş yapmış ve yine bulunış amaçlarına uygun olarak gerekli izinleri aldıktan sonra yerleşmiş olan şahıslardır(BMMYK, 2005, s. 39-40).

Yasal göçte var olan yasal çerçevenin dışına çıkılması halinde, yasadışı göç söz konusu olmaktadır. Yasadışı göçün mücadele edilmesi gereken bir olgu olmasının temel nedeni, göçün kontrol edilememesi ve ulusal yasal düzenlemelerin bertaraf edilerek bu eylemin gerçekleştirilmesidir(BMMYK, 2005, s. 41). Yasadışı göç eylemini göze alan kişilerin bu eylemi gerçekleştirmek için farklı sebepleri vardır. Yasadışı göçmenler, ülkeler arasındaki gelişmişlik düzeyinin farklı olmasından, içinde yaşadığı toplum ile arasındaki sosyal farklılık ve aidiyet duygusunun gelişmemiş olmasından, ülkede mevcut politik istikrarsızlık ve yönetimde yaşanan sıkıntılar, iç savaş ve terör gibi güvenlik kaygıları, yasadışı göçün sonuçlarından haberdar olmama ve kadının toplumdaki statüsünden kaynaklanan nedenlerden dolayı yasadışı göçe yönelmektedirler.

Öte yandan insanların yasal göç ve yasadışı göçe iten benzer yönleri; ekonomik, sosyal, politik ve güvenlik sebepleri olarak sıralanabilir. Yasal göçün sonuçlarından kişiler haberdar ve ne ile karşılaşabileceklerini önceden tahmin edebilmektedirler. Buna karşın yasadışı göçmenler yasadışı göçün sonuçlarından haberdar olamamaktadırlar. Yasadışı göçmenler, hedefledikleri ülkelere ulaşabilmek için, kimi zaman yasadışı göç organizatörlerine para vermekte, parasının karşılığını alamayan yasadışı göçmenler organizatörler tarafından bazen ıssız bir bölgeye bazen de hedefledikleri ülke dışında başka bir ülkeye götürülmektedirler.

1.5.2. Yasadışı Göçü Cazip Hale Getiren Faktörler

Yasadışı göçü cazip hale getiren nedenler, yasadışı göçü iten ve çeken faktörler olarak da ele alınabilir. Yasadışı göçmenleri kendi vatanlarından gitmeye zorlayan olumsuz koşulları iten faktörler olarak, hedefledikleri ülkelerdeki olumlu koşulları ise çeken faktörler olarak değerlendirilebilmektedir.

Lee 1966 yılında “Göç Teorisi” adlı çalışmasında göç olgusunun itici ve çekici faktörlerini dört temel değişken üzerine belirlemiştir(Lee, 1966, s. 50). Bu faktörler:

- a) Yaşanan ülkedeki faktörler,
- b) Ulaşılmayı hedeflenen ülkedeki faktörler,
- c) Karşılaşılan zorluklar,
- d) Bireysel faktörler olarak sıralanmaktadır.

Lee kuramında yaşanan ülkede kalmasına sebep olan ve ulaşılması hedeflenen ülkedeki çeken olumlu durumları (+) işareti ile yaşanan ülkeden uzaklaştıran olumsuz

durumları (-) işareti ile nitelendirmekte iken, bireylerin göç kararlarını etkilemeyen durumları (0) sembolüyle işaretlemektedir. Eğer yaşanan ülkede negatif (-) faktörler çok ise ülke göç vermekte ve ülkenin başka yerlerden göç almasını engellemektedir. Eğer hedeflenen ülkede pozitif (+) faktörler diğer sembollerden çok ise o ülkede yaşayanların göç etmesini durdurmakta ve başka yerlerden göç almasına sebep olarak göçmenleri çekmekte olduğu belirtilmiştir(Lee, 1966, s. 50). Kısaca itmeye neden olan olumsuz faktörler ile çekmeye neden olan olumlu faktörlerin sayıca farkına göre karar alınması söz konusudur. Lee tarafından ortaya konan göç olgusunun itici ve çekici faktörleri, yasadışı göçmenleri yasadışı göçe iten ve çeken faktörler olarak da yorumlanabileceğini belirtmeliyiz.

Yasadışı göçü çeken ve iten faktörleri tablo halinde gösterilecek olursa:

Tablo 7. Yasadışı Göçü İten ve Çeken Faktörler Tablosu.

Yasadışı göçü iten ve çeken faktörler tablo halinde gösterildikten sonra yasadışı göçte iten faktörlerin bulunduğu ülkelerin çevre ülkeler olarak ele alındığı, benzer şekilde çeken faktörlere sahip ülkelerin merkez kabul edildiği yasadışı göçte merkez-çevre modelinin incelenmesi yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

1.5.3. Yasadışı Göçte Merkez ve Çevre Modeli

Merkez-çevre modeli, Immanuel Wallerstein tarafından Modern Dünya Sistemi adlı eserinde belirtilmekte ve dünya sistemini ekonomik temele dayandırmaktadır. Wallerstein kapitalist dünya sisteminde, sermayenin belli bölgelerde yoğunlaşacağını ve hiyerarşik olarak eşitsiz dağılacığını savunmaktadır(Wallerstein, 1998, s. 168-170). Dünya zenginliklerinin büyük bir kısmı merkez olarak kabul edilen ülkelerin kontrolü altındadır. Merkez ülke olarak adlandırılan ülkeler ekonomik ve sosyal olarak gelişmiş kapitalist ülkelerdir. Çevre ülkeler ise hammaddeler nedeniyle sömürülen ve merkeze bağımlı ülkelerdir. Merkez ve çevre ülkeler ekonomik gereksinimler nedeniyle birbirine bağımlı ülkelerdir. Merkez ülkeler hammadde, ucuz işgücü ve üretilen mamullerin pazarlanması için çevre ülkelere ihtiyaç duymakta iken çevre ülkeler ekonomik refahı arttırmak, ucuz işgücü ve hammaddeleri pazarlayabilmek için merkez ülkelere ihtiyaç duymaktadırlar(Çağlayan, 2006, s. 79-80).

Merkez-çevre modelinde, merkez ülkeler çevre ülkelerin gelişmesini istememektedir. Çünkü çevre ülkeler gelişirse merkeze olan bağımlılıkları azalacak, daha sonra merkezdeki olanak ve fırsatları yakalayacak, bu da merkezin pazar kaybına uğramasına neden olacağı değerlendirilmektedir. Bu yüzden çevre ülkelere daha az yatırım yapılması, ucuz ve kaliteli işgücü haline gelmesinin engellenmesi gerektiği belirtilmiştir(Yalçın, 2004, s. 24). Gelişmiş merkez ülkeleri çevre ülkelerin üretmedikleri sanayi ve teknoloji ürünlerine yoğunlaşmakta, çevre ülkelerine bu ürünleri ihraç ederek, çevre ülkelerinden tarım ağırlıklı ürünler ithal ederek ülke ekonomisinin her zaman fazla vermesi ve gelişen ve yenilenen teknolojiler sayesinde çevre ülkelerin bağımlılıklarının artmasını hedeflemektedirler.

Merkez ülkelerindeki fırsatlar ve gelişmişlik düzeyinin yüksekliği çevre ülkelerdeki göç edecek kişiler için çok önemli olduğu değerlendirilmektedir. Ekonominin olumsuz etkilendiği dönemlerde hammadde fiyatları bu durumdan etkilenmektedir. Hammadde sahibi çevre ülkelerde yaşayan insanlar, ekonomik olarak refahlarını kendi ülkelerinde arttıramamaları sonucu, yasal yollardan ulaşamadıkları ekonomik ve sosyal olarak gelişmiş merkez ülkelere yasadışı yollardan ulaşma eğiliminde olacağı değerlendirilmektedir.

1.5.4. Yasadışı Göçte Güvenlik Faktörü

Yasadışı göçte güvenlik faktörü artık göçün merkezine oturmuş bulunmaktadır. Özellikle uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeydeki örgütlenmelerde yasadışı göç konusu tartışılır hale gelmiştir. Özellikle AB, yasadışı göçü engellemek için “Geri Kabul Antlaşmaları” adı altında bir uygulama ortaya koyarak, karşılıklı olarak bu antlaşmaları hem kaynak hem de transit ülkelerle imzalamaktadır. AB geri kabul antlaşmaları ile yasadışı göçü AB sınırları dışında tutmayı hedeflemektedir. AB ile geri kabul antlaşmalarını imzalayan ülkeler, yasadışı olarak AB’de bulunan vatandaşlarını ve kendi sınırları üzerinden AB’ye yasadışı olarak giriş yapmış farklı ülke vatandaşlarını geri kabul etmek zorunda kalacaklardır(ORSAM, 2012, s. 17).

AB, artık göçü kendi topraklarında kontrol etmek istememekte, Avrupa’dan uzakta müdahalelerde bulunmak istemektedir. Korunaklı Kale Avrupası(Fortress Europe ya da Festung Europe) olarak tanımlanan, II. Dünya Savaşı sırasında tüm Avrupa’yı ele geçirmeye çalışan Nazi Almanya’sından Birleşik Krallığı korumak için ortaya atılan bu kavram, günümüzde coğrafi koruma olarak karşımıza çıkmakta ve izinli olan göçmenlerin Avrupa’da oturabildiği, yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilmesini öngören, önlemler, kontrol mekanizmaları ve erken uyarı sistemleridir. Korunaklı Kale Avrupası ideali ile sadece güvenlik tedbiri değil aynı zamanda güvenlik sayesinde ekonomik tedbirleri de kapsamaktadır(Sever, 2014, s. 79-80).

AB ülkeleri dış sınırların korunması için FRONTEX adında operasyonel işbirliği yönetimi ajansını 2004 yılında kurmuştur. FRONTEX, AB ülkeleri arasında sınır güvenliği alanında işbirliği sağlamak adına kara, deniz ve hava sahasında yetkili bir teşkilat konumundadır. Amerika ise 11 Eylül saldırısından sonra özellikle güvenlik konusunda çok sıkı tedbirler uygulamakta, ülkeye giriş yapan herkesin parmak izini almakta, aynı şekilde AB’de EURODAC sözleşmesi 11 Aralık 2000 tarihli ve 2725/2000 sayılı konsey kararı ile birliğe üye herhangi bir ülkeye iltica talebinde bulunan veya yasadışı olarak ele geçirilen yabancıların parmak izini alma kararı alarak, bu kayıtları birlik üyeleri arasında paylaşımına sunmaktadır(Sever, 2014, s. 86). 1999 yılında AB ülkeleri Tampere Zirvesinde toplanarak terör odaklı mücadele politikaları üzerinde durulmuştur. Fakat 11 Eylül saldırıları sonrasında gündem tekrardan güvenlik boyutunu gündeme getirmiştir. Bu nedenle AB’ye üye ülkeler kendi yasalarında değişikliklere giderek yasadışı göçmenlere karşı daha sıkı önlemler almaktadırlar.

Türkiye açısından yasadışı göçün güvenlik boyutu, özellikle sınır komşusu ülkelerdeki istikrarsızlıklar ve savaşlar nedeniyle önemini daha da arttırmaktadır. Türkiye komşularda olan sıkıntıların ülkede de yaşanmasını istememektedir. Türkiye farklı ülkelerle geri kabul anlaşmaları imzalamaktadır(Resmi Gazete, 2014: 28974). A.B. ile Türkiye, 16 Aralık 2013 tarihinde “Geri Kabul Anlaşması(GKA)” imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre; yasadışı yollarla AB ülkelerine giden veya bu ülkelerde buldukları sırada yasadışı duruma düşen(vize aşımı) Türk vatandaşları ve Türkiye üzerinden GKA’ya taraf diğer ülke veya ülke grubuna geçiş yapmış üçüncü ülke vatandaşlarının anlaşmada belirlenen şartlar çerçevesinde Türkiye’ye geri alınmasını, aynı şekilde AB üzerinden Türkiye’ye gelmiş yasadışı konuma düşmüş AB ülke vatandaşları ve üçüncü ülke vatandaşlarının AB’ye iade edilmesini kapsamaktadır. Bu Anlaşma’nın yürürlüğe girmesinden itibaren 3 yıllık bir geçiş süreci öngörülmüştür. Bu sürenin sonunda anlaşmaya taraf ülkeler, geri almaya başlayacaktır. AB ile Türkiye arasında yapılan GKA, tüm AB ülkelerini kapsamamaktadır. Danimarka Schengen sistemine koyduğu çekince nedeniyle, İngiltere ve İrlanda ise AB’nin Özgürlük, Güvenlik ve Adalet bakımından farklı kurallara tabi olmaları nedeniyle, bu üç AB ülkesini Anlaşma kapsamamaktadır (http://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf, Erişim: 01.01.2016).

Türkiye, özellikle Suriye’de meydana gelen olaylar nedeniyle göç üzerinde hassasiyetle durmaktadır. Bu nedenle Türkiye, yasadışı göçün ekonomik, sosyal ve güvenlik alanlarındaki gelişmesine yansiyacak olumsuz etkilerini en aza indirebilmek için yasal tedbirlerini sıkılaştırma yoluna gitmektedir.

Yasadışı yollardan ülkelerin sınırlarından girmiş olan yabancıları ülkelere geri gönderebilmek için ülkeler maddi külfete katlanmaktadırlar. Yasadışı göçten olumsuz etkilenen ülkeler, çoğu zaman yasadışı göçmenlerin ülkelere geri gönderilmesi için girişimlerde bulunmakta fakat yasadışı göçmenlerin uyuşukunda bulunduğu ülkelere herhangi bir muhatap bulunamamaktadır.

1.5.5. Yasadışı Göç ile Organize Suç Örgütleri Arasındaki Bağlantı

Önceleri organize suç örgütleri, devletin koymuş olduğu kurallara sahip çıkarak kişi ve kurumları bu kurallara göre etkileri altına almaya çalışmışlardır. Fakat daha sonra örgüt elemanlarının kendi istek ve arzularına göre bu kuralları çarpıtarak

çıkarlarına göre dizayn etmişlerdir. Organize suç örgütleri ekonomik bir sistem kurmayı hedeflemektedirler. Bu hedefleri gerçekleştirirken diğer benzer oluşumlara üstünlük kurma arayışındadırlar. Diğer adı mafya olan bu örgütlenmelerin, kendi kuralları, ilkeleri, gelenekleri, kültürleri ve hassasiyetleri mevcuttur(Sever, 2014, s. 159-160).

Yasal işletmeler, piyasada kar amacı güdererek yasal mal ve hizmet sunumu yaparlar; fakat suç örgütleri diğer tabirle yeraltı ekonomisi olarak tanımlanan yasadışı örgütler, yasadışı mal hizmet sağlayarak kar amacı güderler. Bu suç örgütleri uyuşturucu, insan kaçakçılığı, karapara aklama ve diğer kaçakçılık faaliyetlerini gerçekleştirerek yasadışı eylemlerde bulunurlar. Öte yandan organize suç örgütleri, rüşvet alarak çıkar sağlayan kamu görevlilerinin yardımı ile faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu nedenle bu örgütler uluslararası güvenliği ve ticareti tehlikeye sokmaktadır(Dursun, 2008, s. 105-107).

Yasadışı göç eylemine girişen yabancılar bu eylemi tek başlarına çözüme kavuşturamayacaklarına inandıklarında organize suç örgütleri ile irtibata geçerek yasal yollardan ulaşamayacakları hedef ülkelere organize suç örgütleri yardımıyla ulaşmaya çalışmaktadırlar. Organize suç örgütleri yasadışı göçmenlere sahte seyahat belgelerinin temin ederek, maddi menfaat ilişkisi kurulmuş olan sınır görevlilerinin yardımıyla veya hedef ülkeye ulaşmak için güzergâhta kullanılacak barınak sağlayarak bu suçu işlemektedirler(Güneş, 2004, s. 49). Yasadışı göçmenler bu iş için organize suç örgütlerine para vermek zorundadırlar. Ödedikleri ücretler kullanılan yöntemlere ve hedef ülkelerin uzaklığına göre değişmektedir. Aynı kıta içinde farklı ülkelere yasadışı göçte alınan ücretler düşükken farklı kıtalara yapılan yasadışı suç organizasyonlarından alınan ücret yükselmektedir.

Yasadışı göçmenler ücretleri peşin ödeyebildikleri gibi bazen hedefledikleri ülkelere vardıklarından emin olmak için başlangıçta az bir meblağ yasadışı suç organizatörlerine vermekte kalanını ise varış ülkelerinde ödemekte, bazen de varış ülkelerinde çalışarak ödemek için borçlanmaktadırlar.

Organize suç örgütleriyle anlaşmak zorunda kalan yasadışı göçmenler her zaman hedefledikleri amaca ulaşamamaktadırlar. Özellikle suç örgütleri, yasadışı göçmenleri bazen ıssız bir adada, bazen sınır kapılarında, bazen de yasadışı göç için kullanılacak vasıtaya gizledikten sonra yasadışı göçmenleri kendi başlarına bırakmaktadırlar.

Terör örgütleri de yasadışı göçmenleri yasadışı yollardan transit ve hedef ülkelerde bulunan terör örgütü üyeleri ile irtibata geçirecek yasadışı suç organizasyonlarını yönlendirebilmektedir. Terör örgütleri özellikle güvenlik konularında zayıf olan ülkelerde aktif rol almakta, umut taciri olarak göçmenleri kandırmaktadırlar. Yasadışı göçmenler eğer terör örgütlerini yasadışı göç için tercih etmek zorunda kalırlarsa, terör örgütü kendi eylemlerinde bu tür insanları kullanma yoluna gitmektedirler(Güneş, 2004, s. 30).

Yasadışı göç eyleminde başarılı olan yasadışı göçmenler, hedef ülkede belli süre kaçak olarak kaldıktan sonra, bu suçun riskinin az ve getirisinin çok olduğunu görerek kendi ülke vatandaşları ve komşu ülke vatandaşlarını transit ülkelere gelişmiş batı ülkelerine kaçırdıkları ve yasadışı göç organizatörlüğü icra ettiği tespit edilmiştir. Yasadışı göçmenlerin kaçak olarak ülkede kalmaları sonucunda yasadışı durumuna öncelikle kendileri dâhil olmakta, daha sonra da diğer insanları yasadışı insan hareketlerine yönlendirerek menfaat temin etmektedirler. Bu nedenle yasadışı göç organizasyonlarının tek bir organize suç örgütü, tek bir gruba endekslenmesi mümkün olmayan komplike ve geniş çaplı bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır(EGM, 2001, s. 30).

1.5.6. Yasadışı Göçmen Hareketlerinde Ülkelerin Kaynak, Transit ve Hedef Ülke Olarak Sınıflandırılması

Dünyada birçok ülke yasadışı göçe maruz kalmaktadır. Yasadışı göçmenlerin hangi kaynak ülkelere geldiğini veya hedef ülkelere ulaşabilmek için hangi ülkeleri transit ülke olarak kullandıklarının bilinmesi yasadışı göçe karşı alınacak tedbirler açısından önem arz etmektedir. Yasadışı göçmen hareketlerinde ülkelerin sınıflandırılması tablo halinde gösterilecek olursa(EGM, 2001, s. 19):

Tablo 8. Yasadışı Göçmen Hareketlerinde Ülkelerin Sınıflandırmış Tablosu.

Tablo 8’den görüleceği üzere, yasadışı göçte ülkeler hem kaynak, hem transit hem de hedef ülke olarak karşımıza çıkabilmektedir. Yasadışı göç gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelere yönelik bir eylemdir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı(BMKP/UNDP) tarafından yayınlanan 2015 yılı İnsani Gelişmişlik Endeksine(İGE) göre dünyadaki 188 ülke gelişmişlik seviyelerine göre sıralanarak raporlanmıştır. Bu listeye göre en gelişmiş ilk beş ülke sırasıyla Norveç, Avustralya, İsviçre, Almanya ve Singapur yer almıştır. Aynı şekilde gelişme seviyesi en düşük ülkeler ise Orta Afrika Cumhuriyeti, Nijer, Çat, Burkina Faso ve Burundi yer almıştır. Listede Türkiye 71. sırada Venezüella ile aynı sırayı paylaşmaktadır. Aynı raporda ülkeler 2015 yılı kişi başına düşen Gayri safi Milli Hâsıla(GSMH) ve kaynakların kompozisyonuna göre sıralanmıştır. Aynı şekilde İGE endeksi gibi GSMH’de de gelişmiş ülkelerde yaşayan kişiler daha fazla GSMH’ye sahip bulunmaktadır. Ülkelerin 2015 yılı GSMH’leri ve kaynakların kompozisyonuna göre Norveç 64.451 \$ ile ilk sırada yer alırken Norveç’i sırasıyla Avustralya, İsviçre, Almanya ve Danimarka takip etmiştir. Listenin son sırasında sadece 562 \$ ile Orta Afrika Cumhuriyeti son sırada yer almakta iken bu ülkeyi sırasıyla Nijer, Çat, Burkina Faso ve Burundi ülkeleri takip etmiştir(Human Development Report 2016: 234-271, http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf Erişim: 14.10.2017).

İGE ve GSMH ile birlikte değerlendirildiğinde, yasadışı göçte hedef ülkeler İGE ve GSMH’si yüksek olan ülkeler iken, yasadışı göç kaynaklık eden ülkeler İGE ve GSMH en düşük ülkeler olarak değerlendirilmektedir. Tablo 8’de sıralanan ülkeler meydana gelen olaylar nedeniyle zamanla farklı statüler alabilmektedir. Örneğin, Yunanistan ekonomisinde meydana gelen olumsuzluklar nedeniyle şu anda kaynak ülke konumunda iken, Avrupa’daki gelişmiş ülkelere ulaşmak isteyen gelişmemiş ülke vatandaşları için hem transit, hem de hedef ülke konumundadır.

Göç olgusu ve uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeyde yasadışı göç ile ilgili örgütlenmeler ve düzenlemelere yer verildikten sonra diğer bir yasadışı göç türü olan insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile insan kaçakçılığı ve insan ticaretinin kıtalara göre göç rotalarının bundan sonraki bölümde verilmesi yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

2. İKİNCİ BÖLÜM

İNSAN KAÇAKÇILIĞI VE İNSAN TİCARETİ

2.1. İnsan Kaçakçılığı

İnsanlar daha iyi yaşam koşulları elde etmek, ekonomik sorunlardan, iç savaştan, iç karışıklıklardan, açlık-kıtlık problemlerinden, salgın hastalıklardan ve doğal afetlerin vermiş olduğu zararlardan kurtulmak için vatandaşlık bağı ile bağlı oldukları ülkelerden ayrılıp, ekonomik ve sosyal olarak daha ileri olan veya daha güvenli buldukları ülkelerde hayatlarını sürdürmek istemektedirler. Bu isteklerini yasal yollardan gerçekleştiremediklerinde yasadışı yollardan hedefledikleri ülkelere girmek veya yasal olarak(turist vb.) vize süresinin aşımı gibi yasadışı yollara başvurumaktadırlar.

Tüm dünya göç eyleminden olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Bu yüzden bu konu Birleşmiş Milletler(BM)'in gündeminde olmuştur ve önümüzdeki yıllarda da bütün ülkeler için önemli gündem maddelerinden biri olmaya devam edecektir. BM tarafından 12-13 Aralık 2000 tarihinde Palermo'da düzenlenen konferansta “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol”¹ genel kurulda kabul edilerek onaylanması uygun bulunmuştur. Türkiye Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolü 30.1.2003 tarih ve 4803 sayılı Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu kanun ile kabul etmiştir(Resmi Gazete, 2003: 25014).

Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol’ün önsözünde Taraf Devletler için; *“Kara, deniz ve hava yoluyla yapılan göçmen kaçakçılığını önlemek ve bununla mücadele etmek için atılacak etkin adımların, işbirliği, bilgi alışverişi ve ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki sosyo-ekonomik önlemleri de içeren uygun önlemler dahil kapsamlı bir uluslararası yaklaşım gerektirdiği”* beyan edilmiştir.

Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol’ün tanımlar başlıklı 3. Maddesine göre;

- a) *“Göçmen kaçakçılığı; doğrudan veya dolaylı olarak, maddi veya diğer maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimi*

¹ Bundan sonra “Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol” olarak adlandırılacaktır.

ikametgâh sahibi olmadığı bir Taraf Devlete yasadışı girişinin temini anlamına gelmektedir.

b) Yasadışı giriş; giriş yapılan devletin yasal giriş için gerekli şartlarına uymaksızın, sınırı geçmek anlamına gelmektedir.

c) Sahte seyahat veya kimlik belgesi;

i. *Seyahat veya kimlik belgesini bir devlet adına yapmaya veya düzenlemeye kanunen yetkili bir kişi veya kurum dışında, herhangi bir kişi tarafından herhangi bir şekilde maddi olarak sahte bir biçimde yapılmış veya değiştirilmiş ya da,*

ii. *Usulüne uyulmadan çıkarılmış veya aldatma, yolsuzluk veya baskı yoluyla veya yasadışı başka bir biçimde elde edilmiş ya da,*

iii. *Gerçek hamili dışında bir kişi tarafından kullanılan, herhangi bir seyahat veya kimlik belgesi” anlamına gelmektedir(Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol, 2003: madde 3).*

Öte yandan Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol’de geminin ne anlama geldiği açık bir şekilde belirtilmiştir. Dünya genelinde göçmen kaçakçılığı çoğunlukla gemiler vasıtasıyla işlenen yasadışı suç tipi olarak değerlendirilmektedir. Gemi yoluyla yapılan göçmen kaçakçılığına karşı önlemler Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol’ün 8. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre; *“Bir Taraf Devlet, kendi bayrağını taşıyan veya kendisinde kayıtlı olduğunu öne süren tabiiyetsiz veya yabancı bir bayrak taşıyan veya herhangi bir bayrak taşımayıp da gelecekte o Taraf Devletin tabiiyetinde olan bir geminin deniz yoluyla göçmen kaçakçılığına karıştığından şüphelenmek için makul nedenler bulunuyorsa, diğer Taraf Devletten yardım talep edebilir.”* şeklinde yer almıştır. Aynı maddeye göre; *“Bayrak Devleti’nden geminin kaydını isteyebilir. Bayrak Devleti, talepte bulunan devleti;*

a) Gemiye çıkmak,

b) Gemiye aramak,

c) Göçmen kaçakçılığına dair kanıt bulunursa, Bayrak Devleti’nce verilen yetki dahilinde, gemiye, gemideki kişilere ve yüke ilişkin önlemleri almak üzere yetkilendirilebilir.” şeklinde ifade edilmiştir(Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol, 2003: madde 8).

Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün 6. maddesine göre; “*Her Taraf Devlet, kasten ve doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer maddi çıkar elde etmek için yapılan göçmen kaçakçılığını, göçmen kaçakçılığını gerçekleştirebilmek için sahte seyahat ve kimlik belgesi imali, tedariki ve bulundurulmasını, ilgili devletin vatandaşı olmayan veya o Devlette daimi ikametgâhı bulunmayan bir kişinin, anılan Devlette yasal olarak kalmak için gerekli şartlara uymaksızın orada kalmasına başka yasadışı yollarla imkan sağlamayı*” suç haline getirmek üzere gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır(Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol, 2003: madde 6).

Türkiye, Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'e taraf olduğu için insan kaçakçılığı suçu, eski 765 sayılı Türk Ceza Kanununa eklenen 201. maddede çalışma hürriyetine karşı suçlar kısmında 4771 sayılı kanunun 2/b maddesi(Remi Gazete, 2002: 24481) ile düzenlenmiş iken, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu(TCK) 79. maddesinde uluslararası suçlar kısmında düzenlenmiştir(Resmi Gazete, 2004: 25611). TCK madde 79'a göre: “*Göçmen kaçakçılığı:*

1. Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan,

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkan sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlayan,

Kişi üç yıldan sekiz yıla kadar ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır” şeklinde belirtilmiştir(TCK, madde 79). 6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 6. maddesi ile ek cümle ilave edilmiştir. Bu maddeye göre; “Suç teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.” şeklinde düzenleme yapılarak eylem tamamlanmadan dahi tamamlanmış gibi ceza verileceği belirtilmiştir(Resmi Gazete, 2010: 27652).

2. (Ek fıkra, 6008 sayılı kanun 6. madde Resmi Gazete, 2010: 27652) “Suçun mağdurlarının:

- a) *Hayatı bakımından bir tehlike oluşturmaması,*
 - b) *Onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi, halinde verilecek ceza yarısından üçte ikisine(2/3) kadar arttırılır.*
3. *Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında arttırılır.*
 4. *Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.” şeklinde düzenleme yapılmıştır(TCK, madde 79).*

Yasanın yürürlüğe girdiği 2005 yılından sonra 2010 yılında ek cümle konularak insan kaçakçılığının teşebbüs aşamasında kalması halinde dahi cezalandırılacağı yürürlüğe girmiştir. Bu yeni düzenlemenin gerekçesi olarak, göçmen kaçakçılığı suçu Türkiye sınırlarında veya karasularında gerçekleştirilmesi halinde, mahkemeler bunu teşebbüs aşamasında kalmış olduğunu değerlendirerek, bu suçu işleyen şüphelilerin cezalarında indirim yapmaktadır. Bazen de yakalanan şüpheliler tutuksuz yargılanmakta ve ceza almadıkları için aynı suçu işlerken güvenlik güçlerince tekrar yakalanmaktadırlar(Manav, 2010, s. 20). Bu anlamda, suçun teşebbüs aşamasında kalsa dahi tamamlanmış gibi cezaya hükmolunacağı yerinde bir düzenleme olduğu görülmüştür. Göçmen kaçakçılığının ne olduğu ifade edildikten sonra bu suçun unsurlarının verilmesi yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

2.1.1. İnsan Kaçakçılığı Suçunun Unsurları

İnsan kaçakçılığı suçunun unsurları maddi, manevi unsurlar, teşebbüs ve iştirak olmak üzere dört kısma ayrılmıştır. Bu suç unsurları kısaca açıklanacak olursa;

2.1.1.1. Maddi Unsurlar

İnsan kaçakçılığı suçunun maddi unsurları; fiil, fail, mağdur ve konu olmak üzere dört bölüm halinde incelenecektir;

i. Fiil

İnsan kaçakçılığı suçunun fiilleri TCK 79. Maddesinde belirtildiği şekliyle üçe ayrılmaktadır:

- a) *Bir yabancının yasal olmayan yollardan ülkeye sokulması,*
 - b) *Bir yabancının yasal olmayan yollardan ülkede kalmasına imkan sağlamak,*
 - c) *Bir Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlamak,*
- şeklinde bu suç işlenebilir(TCK, madde 79).

İnsan kaçakçılığı suçunda birden fazla seçimlik harekete yer verilmiştir ve bunların bir tanesinin işlenmesi halinde insan kaçakçılığı tamamlanmış sayılmaktadır. Failin birden fazla seçimlik hareketi işlenmesi suçun tekliğini etkilememektedir(Tezcan, Erdem, ve Önok, 2015, s. 90). Bir yabancının ülkeye sokulması ve bu yabancının ülkede oturmasına imkan sağlamak tek bir insan kaçakçılığı suçu teşkil etmektedir. İnsan kaçakçılığı suçu icrai hareketle işlenebileceği gibi, ihmali hareketlerle de işlenebilmektedir. Örneğin, göçmenlerin yasadışı yollardan ülkeye giriş yapmalarına menfaat karşılığı göz yuman gümrük görevlisi bu suça yardım etmesi nedeniyle cezalandırılabilir(Doğan, 2008, s. 113).

ii. Fail

İnsan kaçakçılığı suçu, belirli kişiler tarafından işlenebilen sadece onlara özgü bir suç değildir. Bu nedenle herkesin işleyebilme ihtimali olan genel bir suçtur(Özbek vd., 2015, s. 61). TCK 79. maddesinde “kişi” terimi kullanılmıştır. Burada Türk vatandaşı ile yabancı arasında ayırım yapılmamıştır. Failin kamu görevlisi olması ve kamu görevini yerine getirmesi için verilmiş araç ve gereçleri suçun işlemesi için kullanılması durumunda TCK 226. maddesine göre verilecek ceza arttırılır(Yenidünya, 2014, s. 374).

TCK 20. maddesinde tüzel kişilerin cezai sorumluluğu öngörülmemiştir ve suçun faili kişilerdir. Tüzel kişiler ile ilgili olarak TCK 60. maddesinde belirli güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği belirtilmiştir(Özbek vd., 2015, s. 61). Bunun yanında insan kaçakçılığı suçu, tüzel kişilerin faaliyeti çerçevesinde işlenmiş ise veya tüzel kişinin organ veya temsilcisi tarafından işlenmiş ise, tüzel kişi hakkında güvenlik

tedbirleri(izinlerin iptali, müsadere vb.) niteliğindeki yaptırımlar uygulanabilmektedir(Yenidünya, 2014, s. 374).

iii. Mağdur

İnsan kaçakçılığı suçunun mağduru; yasal olmayan yollardan ülkeye sokulan veya ülkede kalmasına imkan sağlanan yabancı veya yasal olmayan yollardan yurtdışına çıkmasına imkan sağlanan ülke vatandaşları veya yabancılarıdır. İnsan kaçakçılığı suçunun mağduru toplumu oluşturan herkes olabilir. Devlet, toplum ya da uluslararası toplum da insan kaçakçılığı suçunun mağduru olarak görülmektedir(Doğan, 2008, s. 115). İnsan kaçakçılığı suçunun olumsuz etkilerinden devlet, toplum ve uluslararası toplum etkilenmekte olduğu için mağdur statüsüne onlarda dâhil edilebilmektedir. Yargı bazı kararlarında mağdur; yabancı veya vatandaş olarak değil, uluslararası toplum olarak değerlendirmektedir.²

iv. Konu

İnsan kaçakçılığı suçunun konusu, icra hareketlerinin üzerinde gerçekleştirildiği kişidir. Kanunun içeriği esas alındığında, insan kaçakçılığı suçunun konusu, bir Türk vatandaşı ya da yabancı olduğu anlaşılmaktadır(Özbek vd., 2015, s. 59). İnsan kaçakçılığı suçunun konusunu göçmenler oluşturması nedeniyle, bu kişilerin bir ülkeye yerleşmek amacıyla gelmesi zorunlu değildir, kısa süreliğine ülkeye gelen veya ülkeden ayrılan kimse de suçun konusu olabilmektedir(Manav, 2010, s. 9). İnsan kaçakçılığında göçmenler, insan onuruyla bağdaşmayan tutum ve davranışlara maruz kaldıkları ve suçtan zarar gördükleri için suçun konusunu oluşturmaktadırlar(Yenidünya, 2014, s. 376).

2.1.1.2. Manevi Unsur

İnsan kaçakçılığı suçunun manevi unsuru, fiilin doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi bir yarar elde etmek maksadıyla işlenmesidir. Suçun tamamlanması için maddi menfaatin temin edilmesi gerekli değildir, taraflar arasında anlaşmanın

² Yargıtay 8. Ceza Dairesi bazı kararlarında göçmen kaçakçılığı suçunun “yasal mağduru uluslararası toplum olduğunu” belirtmiştir. Suçtan zarar gören göçmenlerin suçun mağduru değil, suçun konusu olmaları, suçun yasal mağduru uluslararası toplum olduğu hakkında(Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 02.12.2008 tarih 12556/13820 ve 01.03.2010, 2008/5729, 2010/2979 sayılı kararları).

bulunması yeterlidir. Örneğin; terör örgütüne yardım etmek amacıyla ülkeye insan sokulması başka suçların kapsamına girmektedir ve göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturmamaktadır. Bu suç bir terör suçudur(Özbek vd., 2015, s. 77). Aynı şekilde bu suç işlenebilmesi için maddi menfaat elde etmek için işlenmesi gerekir, cinsel arzuları tatmin için sadece manevi menfaatleri temin amacıyla yapılan eylemler insan kaçakçılığı suçunu oluşturmaz(Manav, 2010, s. 17-18).

2.1.1.3. Teşebbüs

İnsan kaçakçılığı suçu 2005 yılında yürürlüğe giren yeni TCK 79. maddesinde düzenlenmiştir. Fakat yasanın uygulanmaya başlamasından sonra bazı sorunlarla karşılaşmış ve yasada bazı değişiklikler yapılması zorunlu hale gelmiştir. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 10.11.2009 tarih ve 4432 sayılı yazısı sonucu Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile insan kaçakçılığı suçunda yapılması hedeflenen değişikliğin gerekçesi şu şekildedir; “Türkiye göçmenler için hem hedef hem de transit ülke konumunda olması nedeniyle yasadışı göç hareketlerinin sosyal, ekonomik ve politik etkilerine maruz kalmakta ve uluslararası alanda yasadışı göç ile etkin bir şekilde mücadele etmediği yönünde eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu nedenle maddeye ilave yapılarak sorunlara çözüm bulunmaya çalışılmıştır” (<http://www2.tbmm.gov.tr/d23/2/2-0534.pdf> Erişim: 08.11.2017). Bu nedenle insan kaçakçılığı suçuna 6008 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 6. maddesine eklenen cümle ile; “*Suç teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.*” şeklinde düzenlenmiştir(Resmi Gazete, 2010: 27652). Bu eklenen cümle ile insan kaçakçılığı suçu teşebbüs suçu haline getirilmiştir.

TCK 35. maddesinde suça teşebbüs; “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.”(TCK, madde 35).³ Teşebbüs suçunda icra hareketlerinin başlaması ile hazırlık hareketleri ayrımının yapılması

³ Teşebbüs aşamasında kalmış suçu Toroslu şu şekilde tanımlamıştır; Bir suçun tamamlanmış bir suç olarak değerlendirilebilmesi için suç ile ilgili kanuni suç tipinin bütün unsurlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu noktada, kanuni tipin bütün unsurları tamamlanmamış ise teşebbüs aşamasında kalmış suç söz konusudur(Toroslu, 2005, s. 258).

önemli bir husustur. Fail yasadışı yollardan ülkeden çıkarmayı planladığı göçmenlere bu kararını açıklaması ve buna karşı alınacak maddi menfaatin belirlenmesi ile göçmenlerin rızası alınmış olmakta ve icra hareketleri başlamış kabul edileceği için suç teşebbüs aşamasında kalsa dahi tamamlanmış olarak değerlendirilecektir. Bununla birlikte hazırlık hareketleri icra hareketlerinden önce yapılan hareketlerdir. İnsan kaçakçılığı için evin kiralanması, aracın hazırlanması ve yiyeceklerin satın alınması hazırlık hareketleri olarak değerlendirilecek ve cezaya hükmolunmayacaktır(Özbek vd., 2015, s. 80).

2.1.1.4. İştirak

İnsan kaçakçılığı suçuna iştirak her türlü şekilde mümkündür. TCK 37. maddesinde suça iştirakte faillik; *“Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.”* şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bir yabancıнын ülkeye sokulmasında ülkede kalmasında, bir Türk veya yabancıнын ülkeden yasadışı yollarla çıkmasını sağlayan herkes fail ve faile yardım eden herkes bu suça iştirak etmiş olmaktadır. Burada önemli olan azmettiren ile fail ayrımının iyi yapılması gerekmektedir. Azmettirmek bir iştirak çeşididir. Örneğin, iş adamı kaçak işçi temini için göçmen kaçakçıları ile anlaşması sonucu dolaylı faillikle değil azmettiren olarak sorumlu tutulacaktır. Bunun yanında kendisine ait aracı maddi menfaat karşılığında insan kaçakçılarına veren kişi, bu hareketi ile suça yardım eden olarak iştirak etmiş kabul edilecektir(Özbek vd., 2015, s. 81). Suça iştirak eden kişi, failin suç işlemesine yardımcı olarak ya da failin suçu işleme niyetini ortaya çıkartmak suretiyle katkıda bulunması sonucu hukuku ihlal etmesi nedeniyle cezalandırılmaktadır(Şahin, 2015, s. 644). Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin bu yönde birçok kararı mevcuttur.⁴

⁴ Yargıtay 8. Ceza Dairesi kararında; Yasadışı yollardan Türkiye'ye gelmiş ve buradan Avrupa ülkelerine gitmek isteyen Afganistan uyruklu 4 göçmeni şoförlüğünü yaptığı ticari taksii ile İzmir Basmane meydanından alıp Aliğa'ya götürmek üzere yola çıkan fakat yapılan ihbar üzerine Yeni Şakran Kasabası yakınlarında yasadışı göçmenlerle birlikte yakalanan sanığın, TCK'nın 37. maddesine göre asli fail olduğu hakkında(Yargıtay 8. Ceza Dairesi,22.02.2012, 18901/5368).

2.1.1.5. İçtima

İçtima kavramı, toplanma, birleşme ve bir araya gelme anlamlarına gelmektedir. Suçların içtiması ise, suçların bir araya gelmesidir(Manav, 2010, s. 34). Kanun koyucu TCK 42., 43. ve 44. maddelerinde suçların içtimamı birleşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima olarak üçe ayırmıştır. Birleşik suçta fail, iki fiil gerçekleştirme ile birlikte bu iki suç tek bir hüküm altında düzenlendiğinde söz konusudur. Örneğin, fail konut dokunulmazlığı ihlalini cebir ve şiddet kullanarak gerçekleştirirse TCK 116. madde 4. fıkrası uygulanacaktır(Manav, 2010, s. 31). Bu anlamda iki ayrı suç için tek bir hüküm ortaya konarak, *“Fiilin, cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle ya da gece vakti işlenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”* şeklinde düzenleme yapılmıştır(TCK madde 116/4). Zincirleme suçta fail aynı suçu birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlemesi durumunda söz konusu olmaktadır. Örneğin, tek bir gemiye birden fazla yasadışı göçmeni kaçıran fail hakkında tek bir fiil ile birden fazla kişiye karşı suç işlemesi nedeniyle zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır(Tezcan, Erdem ve Önok, 2015, s. 103). Fikri içtimada ise, *“İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılacaktır.”*(TCK madde 44).

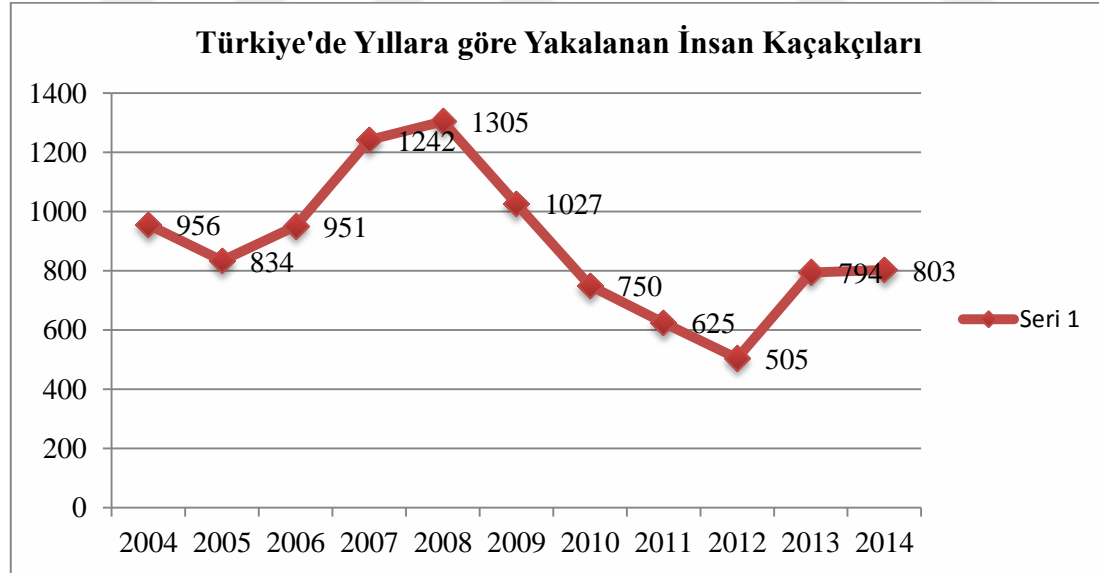
İnsan kaçakçılığında içtima suçların toplanması veya suçların çokluğu anlamına gelmektedir. Eski 765 sayılı TCK 201. maddesinde insan kaçakçılığı suçunun işlenmesi sırasında ölenlerin olması halinde suç, ağırlaştırılmış suç olarak kabul edilmiş iken yeni 5237 sayılı TCK’da bu şekilde bir düzenleme söz konusu değildir. Göçmenleri ülkeye yasadışı yollardan sokulması sırasında sahte vize ve seyahat belgesi kullanılması halinde TCK 212. maddesinde; *“Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.”* şeklinde hükmün açıkça düzenlenmesi sebebiyle fail suçlardan her birinden ayrı ayrı cezalandırılacaktır(Özbek vd., 2015, s. 82-83). Bir göçmen hem yasadışı yollardan ülkeye sokulmuş hem de zorla çalıştırılması söz konusu ise, burada insan kaçakçılığında içtima söz konusudur ve her iki suçtan dolayı da ayrı ayrı cezalandırılması söz konusudur.

Yabancıların çalışma izinleri 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 21. madde 3. fıkrasında; *“Çalışma izni bulunmayan yabancıyı*

çalıştıran işveren veya işveren vekillerine her bir yabancı için beş bin Türk Lirası idari para cezası verilir. Bu durumda, işveren veya işveren vekili yabancının ve varsa eş ve çocuklarının konaklama giderlerini, ülkelerine dönmeleri için gerekli masrafları ve gerektiğinde sağlık harcamalarını karşılamak zorundadır.” şeklinde düzenleme yapılmıştır(Resmi Gazete, 2003: 25040). Buna göre yasadışı yollardan ülkeye yabancıyı sokan ve daha sonra izinsiz bir şekilde çalıştıran kişi hem 5237 sayılı TCK 79. maddesi hem de 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 21. maddesi gereğince her iki suçtan da ayrı ayrı cezalandırılacaktır(Yenidünya, 2014, s. 382).

2.1.2. Türkiye’de Yıllara Göre İnsan Kaçakçıları ve Uyrukları

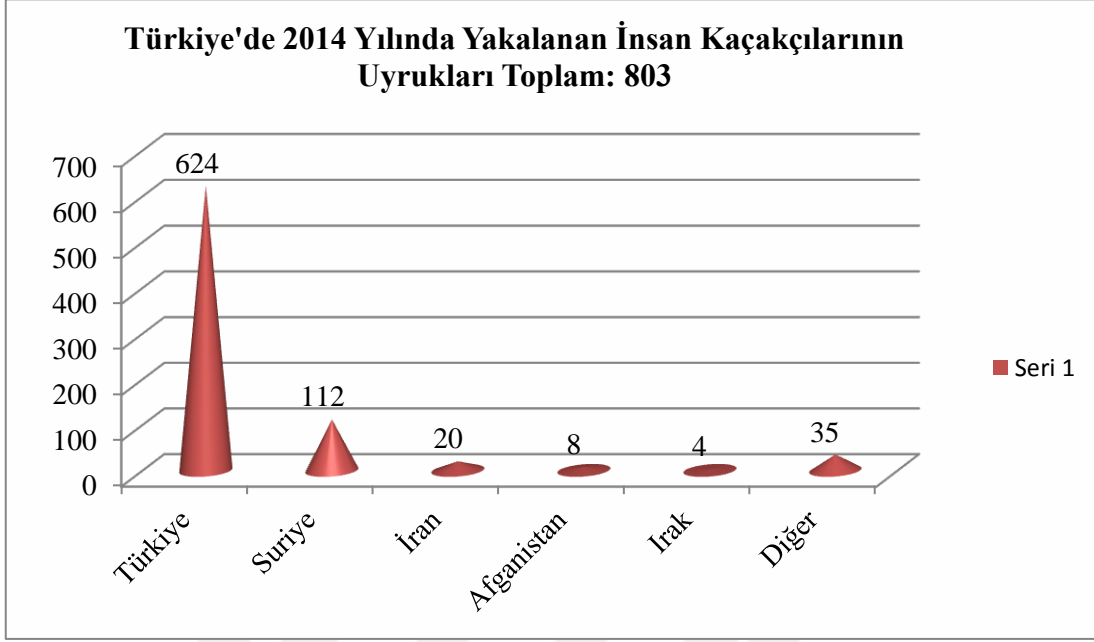
Türkiye’de insan kaçakçılarının sayıları ve uyruklarının bilinmesi yasadışı göçle mücadele edilirken yapılacak uygulamalar için önem arz etmektedir. Aşağıda yıllara göre Türkiye’de yakalanan insan kaçakçılarının sayısı ile insan kaçakçılarının uyrukları tablo halinde gösterilmiştir(http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik, Erişim: 15.12.2015).

Tablo 9. Türkiye’de Yıllara Göre Yakalanan İnsan Kaçakçılarının Sayısı

Tablo 9’den görüleceği üzere Türkiye’de yıllara göre insan kaçakçılarının sayısında genel itibariyle anormal artış veya azalışlar kaydedilmemiştir. İnsan kaçakçılarının sayısı, Türkiye’de yasadışı göçle yapılan mücadelenin boyutuna göre değişmektedir. Buna göre Türkiye’de yakalanan insan kaçakçısı sayısı 2012 yılında

505 insan kaçakçısına kadar düşürülmüştür. İnsan kaçakçıları elde edilen gelirin yüksek olması nedeniyle bu yasadışı yola başvurdukları değerlendirilmektedir.

Tablo 10. Türkiye’de 2014 Yılında Yakalanan İnsan Kaçakçılarının Uyrukları

Tablo 10’den da görüleceği üzere 2014 yılında Türkiye’de yakalanan insan kaçakçılarının yaklaşık %80’i Türk uyruklulardan oluşurken, %15’ine yakını Suriye uyruklu kişilerden oluşmaktadır. Türk uyrukluların büyük bir oran ile ilk sırada yer almasının nedeni, yasadışı göç güzergâhlarını bilmeleri ve vatandaşı oldukları ülkede daha rahat hareket ediyor olmaları belirtilebilir. Suriyeli insan kaçakçılarının sayısının fazla olmasının nedeni, öncelikle ülkelerinde mevcut olan olumsuz durum nedeniyle Türkiye’nin Açık Kapı Politikası sonrasında Türkiye’de sayıları 3 milyonu aşan Suriyeli göçmenlerden kaynaklanmaktadır. Suriye’den gelerek Türkiye’de yaşamaya başlayan insan kaçakçıları, yasadışı yol güzergâhlarını keşfederek Suriyeli kendi vatandaşlarını yasadışı yollardan hedef ülkelere ulaştırmak için aracı olmaya çalışmaktadırlar. Diğer insan kaçakçılarının gelişmemiş ülke vatandaşlarından olması, bir şekilde Türkiye’ye gelmiş kişilerin ülkelerinden yasadışı yollarla başka ülkelere geçmek isteyen kişilere Türkiye’de aracılık etmeleri olarak değerlendirilebilir.

2.1.3. İnsan Kaçakçılığının Organize Boyutu ve Bununla Mücadele

İnsan kaçakçılığı suçu, diğer suçlara göre organize boyutu olan bir suç türüdür. Örneğin, hırsızlık, kasten öldürme ve mala zarar verme suçları tek bir kişi tarafından

işlenebilen suçlar iken insan kaçakçılığı suçu tek balına işlenmesi güç bir suçtur. Bunun nedeni ise deneyimli teknik bilgiye sahip kişilere, yabancı dil bilenlere ve bu suç tipine göre alt yapıya ihtiyaç duyulmasıdır. Açıklanan nedenler nedeniyle bu suç türü organize suç örgütleri tarafından işlenebilen bir suç tipidir(Özbek vd., 2015,s. 73).

Günümüzde insan kaçakçılığı, en fazla kar getiren ve diğer suç tiplerine nazaran az yakalanma riski taşıyan, bu suçu işlerken organize bir şekilde insan kaçakçıları şebekeleri ile işbirliği halinde olan, güzergâh üzerindeki ülkelerde irtibat noktaları ile çoğunlukla mobil telefonlar aracılığıyla bağlantı kurmak suretiyle, sahte kimlik ve seyahat belgeleri ile yapılan bir suç türüdür. İnsan kaçakçılığında teknolojik imkanlardan oldukça fazla bir şekilde yararlanır. İnsan kaçakçılığı organize bir şekilde işlendiğinde sadece bir olayda dahi binlerce telefon trafiği yapıldığı, bu yüzden teknik takibi zor olan bir suç türü olduğu anlaşılmaktadır(EGM, 2001, s. 29).

İnsan kaçakçılığı yapan organize suç örgütlerinin bu suçu icra ederken kullandıkları yöntemler Emniyet Genel Müdürlüğü Yasadışı göç kitabına göre(EGM, 2001, s. 29):

- a) Transit olarak kullandıkları ülkelerde çoğunlukla yerli ve kısmen de yabancı insan kaçakçıları aracılığıyla yasadışı olarak göçmenleri geçirmeleri,
- b) Sınır geçildikten sonra, o ülkedeki başka bir insan kaçakçısına teslim edilerek yasadışı yoldan kaçakçılığa devam edilmesi,
- c) Farklı uyruklarda olan fakat aynı dili konuşabilen insan kaçakçıları ile birlikte birkaç ülkeden göçmenleri geçirmeleri,
- d) Deniz yoluyla yapılan yasadışı insan kaçakçılığında, kaynak ülkede mevcut yerli insan kaçakçıları tarafından, eski ve çürümeye yüz tutmuş gemiler satın alınarak, insani şartlar ve hayati risk ihtimali göz ardı edilerek hedef ülkelere götürülmeye çalışmaları olarak belirtilmiştir.

Organize boyutu olan bu suç türü ile ülkelerin tek başlarına mücadele etmesi oldukça güç bir durumdur. Bu nedenle insan kaçakçılarına yönelik olarak yapılacak olan operasyonlarda ülkeler arasındaki işbirliği çok önem arz etmektedir. Bu noktada Türk ve Alman polisinin gerçekleştirdiği başarılı bir operasyon örnek olarak verilebilir; “2016 yılının başında Türk ve Alman polisi tarafından yapılan operasyonda Türkiye’de 10 insan kaçakçısı(10 kişiden 9’u Suriye uyruklu iken 1’i Türk uyruklu)

yakalanırken, Almanya’da 5 insan kaçakçısı(5 kişiden 4’ü Suriye uyruklu iken 1 kişinin uyuğu belirlenmemiş) yakalanmıştır. İnsan kaçakçıları üç eski kargo gemisini satın alarak, bu gemilere 2.442 göçmeni doldurarak, gemileri de otomatik pilota alarak İtalya kıyılarına doğru göndermişlerdir. Göçmenler kişi başı 3.500\$ ila 6.000\$ arasında para alacaklardı. Toplam alacakları para ise 9,5 milyon \$ civarı olduğu hesaplanmıştır. Fakat Türk-Alman polisi tarafından ortak yapılan operasyon ile insan kaçakçıları bu hedeflerini gerçekleştirememişlerdir”(http://www.sondakika.com/haber/haber-turk-ve-alman-polisi-insan-kacakcilarina-yonelik-8082979/ Erişim: 20.01.2016). Olayda Türkiye’de yakalanan 10 insan kaçakçısından 9’unun, aynı şekilde Almanya’da yakalanan 5 insan kaçakçısından 4’ünün Suriye uyruklu olması, Suriye’de devam eden iç karışıklıklar nedeniyle Suriye’den uzakta yasadışı suçlara yönelerek insan kaçakçılığı yaptıkları anlaşılmaktadır.

Terör örgütlerinin de insan kaçakçılığı organizasyonlarında aktif rol aldıkları görülmektedir. Uyuşturucu ve silah kaçakçılığında asli fonksiyonu olan ve kendi finans kaynaklarını oluşturan terör örgütleri, insan kaçakçılığında oynamış oldukları aktif rol, güvenlik güçleri tarafından yapılan operasyonlardan anlaşılmaktadır. 2008 yılında Türkiye’de yapılan bir operasyonda 187 yasadışı göçmen yakalanmış ve insan kaçakçılığı organizasyonunda 12 organizatör yakalanmış ve bunlardan 2 tanesinin PKK terör örgütü üyesi olduğu belirtilmektedir(Sever, 2014, s. 157).

Suriye’de yaşanan olumsuz koşullar nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler Türkiye’de farklı arayışlara girmektedirler. Tabi ki bu arayışları gerçekleştirirken bazı dramlarla da karşılaşmaktadırlar. Türkiye’de bulunan Suriyelilerin dramı BBC muhabiri tarafından kayda alınmıştır. Gizli kamera kaydı ile Suriyelilerin dramını ve bu dramdan kar eden çeteleri görüntüleyen BBC muhabiri Fergal Keane göre;⁵ “Suriyeliler ya insan kaçakçılarına para verecekler ya da Türkiye’de kalacaklar. 2015 yılında Avrupa geçmek isteyenlerin sayısı bir önceki yıla göre üç kat artmış durumda ve fiyat kış aylarında İzmir-Yunanistan arası denizden geçişin zor olması nedeniyle yarıdan fazla düştü ve 700\$’a kadar indi. Aileler insan kaçakçılarının bulunduğu İzmir kent merkezinde büro olarak kullandıkları kahvelere gelerek araçlarla buluşuyor. Araçlarla burada Avrupa’ya geçiş için pazarlık yapıyor.

⁵ BBC muhabirinin yapmış olduğu kayıt olduğu gibi alıntı yapılmıştır. Kayıt için bkz. (http://www.youtube.com/watch?v=RPbuX0JqabE Erişim: 21.01.2016).

İnsan kaçakçıları, şişme botun ne kadar güvenli olduğunu ve batmasının söz konusu olmadığını güvencesini veriyor. Dışarıda sokak ortasında Suriyeli çocukların bile insan kaçakçılığı işinde çalıştırıldığını görüyoruz. Bu Suriyeli çocuklar can yeleği satıyor. Çocukların en büyüğü 13 yaşında iken en küçüğü 8 yaşında. Can yeleği satan çocukların büyüğü Avrupa'ya geçiş satmaya çalışıyor. İnsan kaçakçısının güvenli bir kişi olduğundan ve fiyatın 700\$ olduğundan bahsediyor. Fakat kalabalık şişme botlar batıyor. Geçen Eylül ayında 3 yaşındaki Aylan Kurdi'nin cansız bedeni tüm dünyada kısa süre dahi olsa bir öfke yaratmıştı. Ama insan kaçakçılığı sürüyor. Kalabalık bir botla gitmeyi reddeden bazı Suriyeliler çocuklarının insan kaçakçıları tarafından silahla öldürüleceği tehdidiyle karşı karşıya kalıyorlar. Şişme botlarla Yunanistan'a geçiş 2,5 saat sürüyor. Yunanistan'a ulaştıklarında Avrupa yolculuğu başlayacak. Ülkelerindeki savaş nedeniyle bu insanlar, haydutların insafına bırakılmış durumda." şeklinde olayı özetlemiştir.

İnsanlar yasal yollardan ulaşamadıkları hedef ülkelere, insan kaçakçıları vasıtasıyla ulaşmayı hedefledikleri görülmektedir. İnsan kaçakçılığı suçunun hem maddi hem de manevi unsurları bulunmaktadır. Aynı zamanda bu suç, organize bir suç türü olarak terör örgütleri tarafından sıklıkla kullanılmakta olan bir suç tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden insan kaçakçılığı ile etkin bir şekilde mücadele edebilmek için ülkeler arasında bilgi paylaşımı dâhil olmak üzere işbirliklerinin artırılması yerinde bir uygulama olacağı görülmektedir. İnsan kaçakçılığı suçu kanuni perspektifler ışığında verildikten sonra diğer bir düzensiz göç türü olan insan ticaretinin verilmesi uygun olacağı değerlendirilmektedir.

2.2. İnsan Ticareti

İnsan ticareti diğer tabirle modern kölelik diyebileceğimiz olgu aslında günümüz dünyasının küresel boyutta önemli bir sosyal problemi haline gelmiş bulunmaktadır. İnsan ticaretinde bireyler, insan onuruna yakışmayacak bir şekilde adeta bir eşya gibi alınıp-satılmakta, bu bireyler insan olmanın gereği olan temel hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmaktadırlar. İnsan ticareti terimi yerine, "insan kaçakçılığı, insan yağması ve insan sömürüsü" terimleri de kullanılmaktadır(Yenidünya, 2009, s. 21).

İnsan ticareti mağdurları genel itibariyle böyle bir ticaretin ana objesi olmasının altında yatan nedenler olarak; çaresizlik, bilgisizlik, tecrübesizlik, fakirlikten kaynaklanan nedenler yanında zorla ve etki altında kalmak suretiyle de bu ticaretin konusu olabilmektedirler.

Amerika Birleşik Devletleri tarafından Temmuz 2015'te yayınlanan İnsan Ticareti Raporu'na göre; Silahlı gruplar, şiddet yanlıları ve milisler savunmasız ve korumasız çocukları yetişkinlerden ayırarak toplumsal yıkıma uğratmakta ve hükümetleri zayıflatmaktadır. Silahlı çatışmalar sonucunda özellikle kadınlar ve çocukların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet başta olmak üzere pek çok ihlallere maruz kaldıkları görülmekte olduğu belirtilmiştir (<http://www.state.gov/documents/organization/245365.pdf>, Erişim:12.12.2015).

Öte yandan günümüzde Orta Doğu'da hakim olan silahlı terör örgütü Irak, Suriye veya Şam İslam Devleti(İŞİD diğer adıyla The Islamic State Iraq and the Levant(ISIL) veya The Islamic State of Iraq and Syria(ISIS)) adıyla bölgedeki istikrarsızlığın baş aktörü olarak görülmektedir. İŞİD dini motifli bir terör örgütüdür. İŞİD terör örgütü, insan kaçakçılığı dahil her türlü yasadışı eylemi gerçekleştirmektedir.⁶

İnsan ticaretinin uluslararası anlamda ne olduğu “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Palermo Protokolü⁷”nün 3. maddesinde tanımlanmıştır. Türkiye bu Sözleşmeyi 4804 sayılı kanun ile onaylanmasını uygun bulmuştur(Resmi Gazete, 2003: 25014).

İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi Protokolü’nün 3. maddesine göre;

⁶ İŞİD dini motifli terör örgütlerinin son dalgasıdır. Özellikle Batı ülkelerinde yaşayan toplumlar arasında İslam karşıtlığının artması nedeniyle bu tür dini motifli terör örgütlerinin ortaya çıkmasına ve hızlı bir şekilde büyümesine yol açmıştır. Bu tür terör örgütleri savaşlar, işgaller ve ayaklanmalar sonucu çöken devletlerde oluşan güvenlik boşluklarını fırsat bilerek hareket etmektedirler. İŞİD çok geniş bir alana hakim olması, askeri güçlerle çatışmaya girmesi, hakim olduğu bölgelerdeki petrol kaynaklarını kontrol etmesi nedeniyle kendi kendini finanse etmesi gibi özellikleri ile diğer terör örgütlerinden ayrılmaktadır. Bunun yanında İŞİD Irak ve Suriye’de yaşayan 8-10 milyon insanı yönetmesi nedeniyle çok farklı bir terör örgütü konumundadır(Sandıklı, 2015, s. 27-30).

⁷ Bundan sonra İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi Protokolü olarak adlandırılacaktır.

- a) “İnsan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.
- b) İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmeyecektir.
- c) Bu maddenin (a) bendinde öngörülen yöntemlerden herhangi birini içermese bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması ‘**insan ticareti**’ olarak kabul edilecektir.
- d) On sekiz yaşının altındaki herkes ‘**çocuk**’ olarak kabul edilecektir.” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Uluslararası alanda insan ticaretinin ne anlama geldiği açıklandıktan sonra Türkiye’de insan ticareti hakkında yapılan yasal düzenlemeler bu suç türü ile yapılacak olan mücadele açısından önem arz etmektedir. İnsan ticareti suçu 5237 sayılı TCK’nın 80. Maddesinde tanımlanmış ve bu suçu işleyenlere karşı bazı yaptırımlar yasaya konulmuştur.

5237 sayılı TCK’nın 80’inci maddesine göre insan ticareti;

- a) “Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da

barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.

- b) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.*
- c) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.*
- d) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”*

Şeklinde düzenleme yapılmıştır(TCK, madde 80).

İnsan ticareti ile ilgili açıklamalar ve yasal düzenlemelere yer verildikten sonra insan ticareti mağdurlarının karşılaştıkları durumlar ile Türkiye’de yakalanan insan ticareti mağdurlarına yönelik bilgi verilmeye çalışılacaktır.

2.2.1. İnsan Ticareti Mağdurlarının Karşılaştıkları Durumlar

İnsan ticareti mağdurları, genellikle modern kölelik olarak da ifade edilen, zorla çalıştırma, kadın ticareti, cinsel sömürü, çocuk ticareti ve organ-doku ticareti şeklinde yasadışı olarak gerçekleştirilen olumsuzluklara maruz kalabilmektedirler. İnsan ticareti mağdurlarının karşılaştıkları durumları durumlara kısaca değinilmesi, bu suça maruz kalanların daha iyi anlaşılmasını sağlayabilecektir.

2.2.1.1. Zorla Çalıştırma/Kölelik/Serflik

Zorla çalıştırma; bir kişinin herhangi bir ceza tehdidi altında gönüllü olmaksızın sunmak zorunda bırakıldığı her türlü çalışma ya da hizmet olarak tanımlanmıştır(IOM, No.31, s. 104). Tanımdan da anlaşılacağı üzere insan ticareti mağdurları, tehdit altında yasal belgelerine insan tacirleri tarafından el konularak veya insan tacirleri ile yaptıkları anlaşma nedeniyle girmiş oldukları ağır borç yükü nedeniyle kapasitelerinin çok üstünde ve istemedikleri işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası 18. maddesinde; “Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır.” hükmü bulunmaktadır(T.C. 1982 Anayasası,

madde 18). İnsan ticaretinde mağdurların zorla çalıştırılmaları, başta Türk Anayasasına göre suç kapsamındadır.

Mağdurların kişisel özgürlükleri kısıtlanmış, toplumda irtibatları kesilmiş adeta tecrit edilmiş bir şekilde çaresizlikten dolayı emekleri sömürülmektedir. İnsan ticareti mağdurları hedef ülkeye ulaşabilmek için insan tacirlerinin ağına düşmekte, hedef ülkeye ulaştıklarında güvenlik güçlerine yakalatılmak, ihbar edilmek tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Mağdurlardan erkek olanlar özellikle inşaat, tarım ve madencilik gibi emek yoğun işlerde çalıştırılmaktadır. Zorla çalıştırma iki şekilde ortaya çıkmaktadır(Barbaros, 2014, s. 4):

- a) İnsanların ücret almaksızın çalıştırılması veya mağdurlar üzerinden kazanç sağlanmasıdır. Emek karşılığında kazanç işverende kalmakta, insan ticareti mağdurları herhangi bir karşılık almaksızın çalıştırılmasıdır.
- b) Mağdurların emekleri karşılığında az bir ücret alarak, bu kişilerin çaresizliği, acziyeti ve kimsesizliğinden istifade edilerek çalıştırılmasıdır.

Kölelik; 1926 Kölelik Sözleşmesi'nin ve bu sözleşmenin 1953 Protokolü ile değiştirilen şekliyle; üzerinde sahiplik hakkına ilişkin her türlü ya da tüm yetkilerin uygulandığı kişinin statüsü veya durumu olarak ifade edilmektedir. Başka bir tanımla kölelik; bir başkasının hayatı üzerindeki sahiplik ya da kontrol unsuru, zorlama ve hareketlerin kısıtlanması ile bir kişinin işverenini terk etme ya da değiştirme özgürlüğünün olmadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır(IOM, No.31, s. 61). 1926 Kölelik Sözleşmesine ek hazırlanan 7 Eylül 1956 tarihli Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme'nin 1. maddesine göre köleliğin tanımı ve kapsamının genişletildiği anlaşılmaktadır (<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SupplementaryConventionAbolitionOfSlavery.aspx>, Erişim: 17.11.2016). Bu sözleşmeye göre kölelik;

- a) *“Bir kimsenin kendi kişisel hizmetini ya da denetimi altındaki bir kimsenin hizmetini borç güvencesi olarak göstermesine karşılık, makul hizmet bedelinin borcun ödenmesine ayırlamaması ya da hizmetin süresi ve niteliğinin sınırlanıp saptanmasından doğan statü ya da koşul,*
- b) *Yasa, töre ya da sözleşmeyle başka kimseye ait toprak üzerinde yaşamak ve çalışmak ve bu kimseye ücretli ya da ücretsiz kimi belli hizmetlerde bulunmak*

zorunda olan ve statüsünü değiştirme özgürlüğü bulunmayan bir toprak kiracısının koşulu ya da statüsü,

- c) *(i) Bir kadının, geri çevirme hakkı tanınmadan ana-babası, vasisi, ailesi ya da başka bir kişi ya da gruba para ya da mal olarak bir ödeme karşılığında evlendirilme sözü verilmesi ya da evlendirilmesi, (ii) Kocasını, ailesi ya da topluluğu tarafından bir kadının bedel karşılığında ya da başka yoldan bir başkasına aktarılması, (iii) Kocasının ölümünde bir kadının miras yoluyla bir başkasına aktarılmak zorunda bırakılması,*
- d) *On sekiz yaşın altındaki bir çocuğun ana-babası, bunlardan biri ya da vasisi tarafından, kendisinin ya da emeğinin sömürülmesi amacıyla ücretli ya da ücretsiz olarak başka bir kimseye verilmesi gibi sayılan uygulamalar bir kimsenin köleliğe tabi kılınması anlamına gelmektedir.”* şeklinde ifade edilmiştir.

Serflik; 1926 Kölelik Sözleşmesine ek hazırlanan 7 Eylül 1956 tarihli Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme'nin 1. maddesinin (b) bendinde belirtildiği şekliyle; “Başka bir kimseye ait toprak üzerinde yaşamak, çalışmak, ücretli ya da ücretsiz belli hizmetlerde bulunmak zorunda olan ve statüsünü değiştirme olanağı bulunmayan toprak kiracısının statüsü” serflik olarak değerlendirilmiştir(Yenidünya, 2009, s. 21). Burada Türkiye’de sinema filmlerine de konu olan ‘Ağalık Sistemi’ serfliğe örnek teşkil edebilir. Ağalık sisteminde tüm köy toprakları ve köylüler ağanın malıdır ve ağa hem topraklar üzerinde hem de köylüler üzerinde istediği gibi tasarruf hakkına sahiptir. Buna karşın köylülerin toprağı işleyip elde edilen gelirden ağanın vereceği paydan başka hiçbir hakları söz konusu değildir.

Zorla çalıştırma, kölelik ve serflikte kişinin bulunduğu zor durumdan yararlanarak emeğinin sömürülmesi söz konusudur. Uluslararası Çalışma Örgütü(UÇÖ/ILO) tarafından 2016 yılında yapılan araştırmaya göre; tahmini olarak sayıları 40,3 milyonu bulan modern kölelerin, 24,9 milyonu zorla çalıştırılmakta ve 15,4 milyonu ise zorla evlendirilmektedir. Zorla çalıştırılan her dört kişiden biri çocuk işçilerdir. Zorla çalıştırılan 24,9 milyon kişinin 16 milyonu özel sektörde, 4,8 milyonu cinsel istismarda ve geriye kalan 4 milyonu ise devlet makamları tarafından zorunlu çalışmaya tabi tutulan kişilerden oluşmakta olduğu tespit edilmiştir

(<http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang--en/index.htm>,

Erişim:

16.10.2017). Uluslararası alanda köleliğin engellenmesi için yapılan düzenlemeler olmasına karşın günümüzde yasadışı olarak ülkeye giren göçmenler, insan kaçakçıları tarafından zorla çalıştırılmaya devam edilmektedirler.

2.2.1.2. Kadın Ticareti

İnsan ticareti mağdurlarının büyük bir çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Genellikle mağdur kadınların kendi ülkelerine oranla daha gelişmiş ülkelere başta ev işleri, dadılık, bakıcılık, temizlikçilik ve garsonluk türü işlerde çalışmaya karar vererek insan tacirleri tarafından iş vaadiyle kandırıldığı görülmektedir. Kadınlar iş vaadiyle çıktıkları ülkelerinden insan tacirleri tarafından borçlandırılmakta, bu borçlar bitince serbest kalacağını düşünen mağdurların borçları bir türlü bitmemektedir. Ev işlerinde çalıştırılan mağdurların yasal belgelerine el konularak veya güvenlik güçlerine teslim edileceği tehdidiyle kuvvet kullanarak ve baskı uygulanarak ev hapsine tutulmaktadır. Bazen de ev hapsinde tutulan kadın mağdurların fuhuş sektöründe çalıştırıldığı bilinmektedir. Buna maruz kalan kadın mağdurlar başta cinsel yollarla bulaşan hastalıklar olmak üzere fizyolojik ve psikolojik sorunlarla karşılaşabilmektedirler(Besler, 2005, s. 12-15).

Kadınların özellikle insan tacirlerinin hedefi haline gelmesindeki asıl neden, gelişmemiş ülkelerdeki kadınların cinsiyete dayalı eşitsizliğe maruz kalmaları, iş olanaklarının her zaman erkek istihdamından sonra gelmesi, ataerkil toplum yapısı nedeniyle kadının toplumda ikinci sınıf insan muamelesi görmesi ve kişisel özgürlüklerini ve düşüncelerini rahatlıkla ortaya koyamamaları gibi hususlar yer almaktadır. Kandırılan ve mağdur edilen kadınlar baskı ve tehdit yoluyla pornografik yayınlar için veya fuhuş için kullanılmaktadırlar(Sever, Demir ve Kahya, 2012, s. 29). Eğlence ve fuhuş sektöründe var olan kadın talebi, insan ticaretinde kadınlara yönelik sömürünün artmasına neden olmaktadır.

2.2.1.3. Cinsel Sömürü

İnsan ticaretinin en yaygın olarak görüldüğü konu cinsel sömürüdür. Fuhuş olarak da bilinen bu durum, para karşılığında erkek ya da kadının gayri meşru bir şekilde cinsel ilişkide bulunmasıdır. Cinsel sömürü, başta fuhuş olmak üzere, pornografi ve zorla evlendirme gibi farklı şekillerde olabilmektedir(Barbaros, 2014, s. 3). İnsan tacirleri özellikle iş bulma vaadiyle kandırdıkları kadınları ev hapsinde tutarak onları cinsel olarak pazarlamaktadırlar. Bunun sonucunda özellikle kadınlar istenmeyen hamilelik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar olmak üzere birçok problemle karşı karşıya kalmaktadırlar. Günümüzde özellikle Asyalı kadınların cinsel olarak pazarlandığı, Tayland ve Filipinlerde bu sömürü sektör haline gelmiş, ülke dışından sırf bu iş için gelen kişilerin olması nedeniyle insan tacirleri bu durumdan kazanç sağlamaya çalışmaktadırlar.

Türkiye’de cinsel sömürü suçu ile ilgili olarak insan tacirleri, Türkiye’ye komşu ve yakın olan Ukrayna, Rusya, Gürcistan ve diğer ülkelerden mağdurları çalışma vaadiyle kandırmakta ve cinsel olarak sömürmek suretiyle kazanç sağlamaktadırlar. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin bununla ilgili birçok kararı mevcuttur.⁸

Türkiye’de İnsan Ticareti Mağdurları Üzerine Bir Araştırma yapılmış ve bu araştırmayı yapan Özer’e göre; Türkiye’ye farklı hayallerini gerçekleştirmek için göç yolculuğuna çıkmış, ancak insan tacirlerinin mağdurları olarak seks sektöründe çalıştırılan çoğunluğu Orta Asyalı kadınların yaşantıları araştırılmıştır. Mağdur olan Türkmen, Özbek ve Moldov kadınların hemen hepsi Türkiye’de ev içi hizmetlerdeki talep üzerine göç eylemine geçmiş ya da ikna süreci bu şekilde yürütülmüştür. Bu süreçte yabancıların yasallaşmasındaki zorluklar nedeniyle, hedef ülke içindeki aracılı ve tacirlerin sayısının artmasına neden olmaktadır. Göç kontrolü yapılırken ve insan tacirleri ile mücadele edilirken, sistem kendi tacirlerini ve yeni mağduriyetlerini yaratmakta olduğu gözlenmiştir(Özer, 2012, s. 155-163).

⁸ Yargıtay 8. Ceza Dairesi kararında; Sanık T. Gürcistan uyruklu A’yı mağdur ederek, insan ticareti ve cinsel saldırı suçlarını işlediğini, aynı yöntemleri kullanarak para karşılığı, mağdurenin fuhuş yapmasını sağladığını, yine sanığın fuhuş yaptırmak ve maddi kazanç sağlamak amacıyla tehdit, baskı ve cebir kullanarak sanık tarafından kendi evinde barındırıldığı, üçüncü kişilerden para almak suretiyle fuhuş amaçlı çalıştırılması sonucu insan ticareti suçunu da işlediği, bu nedenle yerel mahkeme tarafından sanık hakkında verilen cebir ve tehdit suçu işleme nedeniyle TCK 227/4. Maddesine göre 3 yıl hapis cezası, insan ticareti suçunu işleme nedeniyle TCK 80/1 maddesi uyarınca 8 yıl hapis cezası ve cinsel istismar suçunu işleme nedeniyle TCK 102/2 maddesine göre 7 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına yönelik yerel mahkemenin kararını onayarak, sanığın temyiz talebini reddetmiştir(Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 22.01.2009 tarih, 2008/14106 E, 2009/499 K.).

2.2.1.4. Çocuk Ticareti

İnsan ticareti bağlamında çocuklar, insan tacirlerinin farklı emellerine kavuşmak için kullandıkları bir meta haline getirilerek insan ticaretinin konusu olmaktadır. Çocuklar hırsızlık yaptırmak, dilendirmek, cinsel amaçlı kullanmak, pornografi, zorla çalıştırma ve organ nakli gibi konularda yasadışı olarak kullanılmaktadırlar. ILO tarafından 2016 yılında yapılan araştırmaya göre; tahmini olarak sayıları 40,3 milyonu bulan zorla çalıştırılan ve modern köle olarak adlandırılan insanların dörtte birini çocuk işçiler oluşturmakta olduğu tespit edilmiştir (<http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang--en/index.htm>, Erişim: 16.10.2017).

Özellikle çocuk koruma anlayışının hakim olmadığı, savaşların ve zulümlerin sürdüğü ülkelerde yaşayan çocuklar hedef olarak seçildiği görülmektedir. İnsan tacirleri çocukların organlarını alarak bunları yasadışı olarak pazarlamaktadırlar. Çocuk ticaretinde gerek aileler gerekse insan tacirleri çocukları evlatlık olarak pazarlayarak kazanç elde etmektedirler.

Çocuk istismarı, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi(2000)'ne göre; on sekiz yaşını doldurmamış bir kimsenin esenliğine zarar verecek şekilde gerçekleştirilen her türlü emeğin, vücudun ve cinselliğinin sömürülmesine yönelik davranışlar bu kapsama girmektedir. Aynı şekilde 1926 Tarihli Kölelik Sözleşmesine ek hazırlanan 7 Eylül 1956 tarihli Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme'nin 1. Maddesinin (d) bendi; “Bir çocuğun veya on sekiz yaşını doldurmamış bir kişinin emeğinin ya da kendisinin sömürülmesini” kölelik olarak belirtmiştir(Yenidünya, 2009, s. 13).

Terör örgütleri de çocukları istismar etmekte oldukları görülmektedir. Çocuk istismarında yaklaşık on iki yaşındaki çocuklar, çocuk asker diye tabir edilen terör örgütünün kontrol noktalarında devriye görevi yaparak, örgüt eylemlerinde intihar bombacısı olarak, mücadelenin ön hatlarında yer alarak, silah kullanmak ve bomba yapmak üzere terör örgütleri tarafından eğitilmektedirler. BM Güvenlik Konseyi bünyesinde oluşturulan Çocuk Askerler Önleme Hareketi öncülüğünde 23 Aralık 2008 tarihinde Çocuk Askerleri Önleme Sözleşmesi kabul edilmiş ve 21 Haziran 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Başta Çocuk Askerleri Önleme Hareketi, ABD, BM, yerel, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla yapılan araştırma

sonucunda, dünyada hala çocuk asker varlığının devam etmekte olduğu tespit edilmiştir. Günümüzde çocuk asker olan ülkeler sırasıyla; Burma, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Nijerya, Somali, Güney Sudan, Sudan, Suriye ve Yemen’de bulunmaktadır(<http://www.state.gov/documents/organization/245365.pdf>, Erişim:12.12.2015).

2.2.1.5. Organ ve Doku Ticareti

İnsan ticaretinde tacirler mağdurları farklı emellerine yönelik olarak kullanılmaktadırlar. Bunun bir çeşidi de organ ve doku ticaretidir. Organ ve doku ticaretinde tacirler mağdurların organ ve dokularını alarak, bunu organ ve doku nakli için bekleyen kişilere maddi kazanç elde etmek amacıyla pazarlamak suretiyle yerine getirmektedirler.

Organ ve doku ticaretinde, bireyin zorla, kaçırılarak, kandırılarak ya da içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan yararlanılarak vücut organlarının veya dokularının organ ve doku tacirleri tarafından ticarete konu edilerek kazanç sağlanması, bunun yanında bu ticarete konu olan kişilerin mağduriyet yaşamasıdır(Barbaros, 2014, s. 3). Gelişmiş ülkelerde organa olan talep yüksek olmasına rağmen, organ bağışçılarının sayısı talebi karşılamayacak kadar az bulunmaktadır. Genellikle fakir ülkelerdeki kişilerin çaresizliklerinden yararlanarak, yaşayan vericilerin görünüşte rızaları ile organlar temin edilmektedir(Kocasakal, 2003, s. 44).

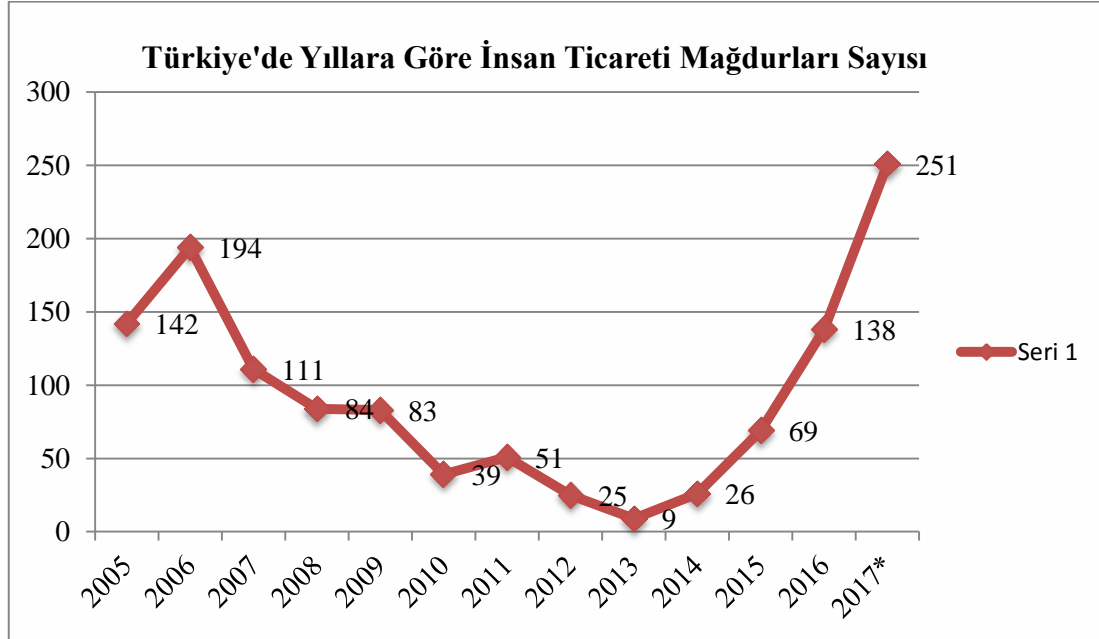
Organ ve doku ticareti ile ilgili olarak TCK’nın 91. maddesinde düzenleme yapılmıştır. TCK 91. maddesi ile;“1. fıkrasına göre, hukuken geçerli rızaya dayalı olmaksızın, kişiden organ alan kimse, beş yıldan dokuz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırken suçun konusu doku olması halinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. 2. fıkraya göre, hukuku aykırı olarak, ölüden organ veya doku alan kimse, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. 3. fıkraya göre, organ veya doku satın alan, satan, satılmasına aracılık edenler hakkında 1. fıkrada belirtilen cezalara hükmolunur.” şeklinde düzenleme yapılarak organ ve doku ticaretinin önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Organ ve doku nakli için var olan talep arttığı sürece bunun ticaretini yapmak isteyenlerin mevcudiyeti devam edecektir.

İnsan ticareti mağdurlarının karşılaştıkları durumlar kısaca verildikten sonra Türkiye’de insan ticareti mağdurlarının yıllar itibariyle sayısının verilmesi uygun olacağı görülmüştür.

2.2.2. Türkiye’de Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları

Bir insan hakları ihlali olan insan ticareti, ülkelerin son yıllarda mücadele ettiği sorunların başında gelmektedir. Yasadışı göçün artması sonucunda insan tacirleri tehdit, şiddet, hile, aldatma ve kaçırma gibi eylemlerde bulunarak daha fazla kişiyi insan ticaretinin konusu haline getirmişlerdir. Sadece ulusal değil uluslararası bir işbirliği gerektiren insan ticareti ile mücadele çok boyutlu bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Terör örgütleri de insan ticaretinden kazanç sağlamak ve insanları mağdur etmeye devam etmektedirler.

Türkiye’nin bu suç konusu ile etkin bir şekilde mücadele etmesi insan tacirlerine önemli bir gözdağı, aynı zamanda insan ticareti mağdurlarının sayısının azalması için önemli bir faktördür. Aşağıda tablo halinde Türkiye’de yıllara göre insan ticareti mağdurları sayısı verilmiştir(http://www.goc.gov.tr/icerik6/insan-ticareti-ile-mucadele_363_378_4714_icerik, Erişim: 16.10.2017).

*29.09.2017 Tarihi İtibariyle

Tablo 11. Türkiye’de Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları Sayısı

Tablo 11'den de görüleceği üzere Türkiye'de yıllara göre insan ticareti mağdurları sayısı 2013 yılında en düşük seviyeyi görmüştür. Fakat daha sonraki yıllarda özellikle 2017 yılında en yüksek seviyelere ulaşmıştır. İnsan ticareti mağdurlarının sayısının 2013 yılı ve takip eden yıllarda artmasının nedeni ise, Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar ve savaş halinin devam etmesi ile Suriye'den Türkiye'ye gelen geçici koruma statüsü ile Türkiye'de kalmasına izin verilen yabancıların insan tacirleri ile irtibata geçerek Avrupa başta olmak üzere birçok gelişmiş ülkeye yasadışı yollardan ulaşmak istemeleri olarak değerlendirilebilir.

İnsan ticareti mağdurlarının sayısının artmasının engellenebilmesi için bu yasadışı suç ile mücadeleye yoğunluk verilmesi, sadece hedef ve transit ülkelerin değil aynı zamanda kaynak ülkelerin de bu suçu engellemek için mücadele etmesi gerekmektedir.

2.3. İnsan Kaçakçılığı İle İnsan Ticareti Arasındaki Benzer Ve Farklı Yönler

İnsan kaçakçılığı ile insan ticareti kavramları genellikle birbirine karıştırılan kavramlardır. Kamuoyunda bu kavramlar birbiri yerine sıklıkla kullanılmaktadır. İnsan kaçakçılığı suçu 5237 sayılı TCK'nın 79. maddesinde düzenlenmiş iken insan ticareti suçu TCK'nın 80. maddesinde düzenlenmiştir. İnsan kaçakçılığı ve insan ticaretinin benzer ve farklı yönleri aşağıda sıralanmıştır.

İnsan kaçakçılığı ile insan ticaretinin benzer yönleri:

- a) Her iki suç tipinde de menfaat ilişkisi vardır.
- b) Her iki suçun içinde barındırdığı yöntemler kamu düzenini bozmaktadır.
- c) Gerek insan kaçakçılığında gerekse insan ticaretinde mağdurun rızası geçersizdir.
- d) Her iki suç örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenebilmektedir.
- e) Tüzel kişilerin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, bunlara özgü güvenlik tedbiri uygulanmaktadır.

İnsan kaçakçılığı ile insan ticareti arasındaki farklar:

- a) İnsan kaçakçılığında mağdurlar bu sürece gönüllü olarak girmekte iken, insan ticaretinde zorlama, şiddet, baskı, tehdit, nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle mağdurların çaresizliklerinden yararlanma söz konusudur.
- b) İnsan kaçakçılığında mağdur ile olan ilişki, mağdurun hedef ülkeye ulaşması ile son bulurken, insan ticaretinde mağdur başka bir ülkeye ulaşsa dahi tacirler tarafından mağdurların sömürülmesi devam etmektedir(Arslan vd., 2006, s. 7).
- c) İnsan kaçakçılığında mağdurlara hizmet etmek ve onları bir yerden bir yere sevk ederek onları hedef ülkelere ulaştırmak varken, insan ticaretinde asıl konu mağdurların hizmetlerinin ve vücutlarının sömürülmesidir (<http://www.countertrafficking.org/media/files/5/brosur.pdf> Erişim: 18.09.2015).
- d) İnsan kaçakçılığında kaçakçılar tarafından mağdurların ulusal sınırları yasadışı geçirilmesi söz konusu iken, insan ticareti hem ulusal hem de uluslararası düzeyde gerçekleşebilmektedir.

İnsan kaçakçılığı ile insan ticareti arasındaki benzer ve farklı yönler açıklandıktan sonra dünyada insan kaçakçılığı ve insan ticaretinin kıtalara göre rotaları ile bu yasadışı suç türünün maliyetinin ne olduğunu verilmeye çalışılacaktır.

2.4. İnsan Kaçakçılığı Ve İnsan Ticaretinin Kıtalara Göre Rotaları İle İnsan Kaçakçılığının Maliyeti

2.4.1. İnsan Kaçakçıları ve Yasadışı Göçmenlerin Kullandıkları Göç Rotaları

İnsan kaçakçılığında hedef ve transit ülkelere göre rotalar belirlenmektedir. Genellikle Afrika, Asya ve Orta Doğu ülkelerinden Amerika, Avrupa ve Avustralya kıtasına doğru insan kaçakçılığı güzergahları kullanıldığı gözlenmiştir. Aynı zamanda Amerika kıtası içinde Güney Amerika'dan Kuzey Amerika'ya, Balkanlar ve Doğu Avrupa'dan da Batı Avrupa'ya doğru insan kaçakçılığı yapılmaktadır.

Some of the world's many migration routes

Harita 1. Dünya'daki Birçok Göç Güzergahları(<http://www.bbc.com/news/world-32912867> Erişim: 01.01.2016).

Yukarıdaki haritada dünyada göçün bazı rotaları verilmiştir. Harita 1'den de görüleceği üzere, hedef ülkeler gelişmişlik düzeyi kaynak ülkelere göre yüksek olan ülkelerdir. Bunun yanında gelişmişlik düzeyi çok yüksek olmasa dahi kaynak ülkeye göre daha iyi olanakları olan ülkelere doğrudan insan kaçakçılığı olmaktadır. İnsan kaçakçılığında yasadışı göçmenler ulaşmak istedikleri hedef ülkelere göre güzergahlarını belirledikleri, buna göre amaçlarına ulaşmak için ne tür yasadışı yollara başvuracakları ve ne tür zorluklarla karşılaşacaklarına göre insan kaçakçıları talep edecekleri ücretlerin daha yüksek veya daha düşük olacağını belirlemektedirler.

İnsan kaçakçılığının olduğu bazı rotalar ülkeler bazında incelendiğinde; Meksika başta olmak üzere Güney Amerikalı yasadışı göçmenler, Amerika ve Kanada'ya ulaşmak için insan kaçakçıları vasıtasıyla bu eylemi gerçekleştirmektedirler. Amerika'nın Florida eyaletine yakın olması nedeniyle yasadışı göçmenler Küba'dan özellikle küçük botlarla deniz yolunu kullanarak yasadışı yollarla Amerika'ya geçmeye çalışmaktadırlar. Aynı şekilde Afrika ve Asya'da bulunan yasadışı göçmenler, Amerika'yı hedef ülke olarak belirlemektedirler.

Avrupa hedefli insan kaçakçılarının rotaları incelendiğinde; özellikle gelişmiş olan Batı Avrupa ülkeleri ilk etapta hedef ülkeler olarak belirlenmektedir. Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden Nijerya, Etiyopya, Somali, Kenya, Sudan, Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Mısır, Filistin ve Suriye başta deniz yoluyla Akdeniz'i kullanarak insan kaçakçıları tarafından yasadışı yollarla İtalya, Yunanistan, İspanya, Portekiz, Fransa, Almanya ve İngiltere gibi gelişmiş ülkelere ulaşmaya çalışmaktadırlar. Deniz yoluyla ulaştıkları ülkelerden kara yolunu kullanarak hedef ülkelere yasadışı yollardan ulaşabilmektedirler. AB ülkeleri arasında uygulanan Schengen Sözleşmesi ile iç sınırlar kaldırılmış ve dış sınır kontrolleri ortak uygulamaya geçilmiştir (<http://www.mfa.gov.tr/sikca-sorulan-sorular.tr.mfa#14>, Erişim: 19.01.2016). Bu nedenle Schengen bölgesine giriş yapan bir yasadışı göçmen diğer ülkelere rahatlıkla seyahat edebilmektedir. Bu nedenle yasadışı göçle ve insan kaçakçılığı ile mücadele etmek isteyen Avrupa, Schengen için ciddi tedbirler almayı tartışmaya başlamıştır. Öte yandan Türkiye'yi transit veya hedef ülke olarak belirleyen yasadışı göçmenler, yasadışı yollarla Afganistan, Pakistan, Suriye, Lübnan, Irak ve İran gibi ülkelerden Türkiye'ye gerek yasal olarak girip vize süresini aşarak, gerekse yasadışı yollardan girmeye çalışarak insan kaçakçılığının konusu olabilmektedirler(EGM, 2001, s. 17).

Avustralya hedefli insan kaçakçılarının rotaları ise; karasal bağlantısı olmayan oldukça büyük bir güney kıta ülkesi olan Avustralya'ya başta Endonezya, Çin ve Orta Doğu ülkelerinden genellikle deniz yoluyla, kısmen de olsa hava yoluyla yasadışı yollardan ve insan kaçakçılarının yöntemleriyle ulaşmaya çalışmak şeklindedir.

Türkiye'de insan kaçakçılarının yoğunlaştığı bölgeler ile ilgili olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan rapora göre(2010, s. 230): İnsan kaçakçılarının yoğunlaştığı bölgeler üçe ayrılmıştır. Birinci olarak Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgesi; insan kaçakçıları özellikle doğu sınırlarının zor arazi şartları ve takibi zor olması nedeni ile bu bölgeyi tercih etmektedirler. Özellikle insan kaçakçılığı olaylarının metropol ve kozmopolit özellikleri olan, nüfusun yoğun olduğu, yasadışı yollarla yurtdışına gitmek isteyen şahıslarla kaçakçıların buluşup iş takiplerini yaptıkları yerlerde yoğunlaştığı görülmektedir. İkinci olarak Akdeniz ve Ege kıyıları bölgesi; insan kaçakçıları yasadışı olarak Türkiye'ye giriş yapmış kaçak göçmenleri veya yasadışı yollarla başka ülkelere ulaşmak isteyen Türk vatandaşlarını Ege ve Akdeniz kıyılarından Yunanistan'a,

oradan da Avrupa ülkelerine götürmeye çalışmaktadırlar. Üçüncü olarak ise Edirne-Yunanistan bölgesi; insan kaçakçılığı organizatörleri Meriç Nehri ve kara geçişini kullanarak Yunanistan'a yasadışı olarak geçiş yaptırarak insan kaçakçılığı yapmaktadırlar. İnsan kaçakçıları son dönemlerde kullandığı başka bir güzergah ise, göçmenleri teknelerle yasadışı yollardan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti(KKTC) üzerinden önce Güney Kıbrıs Rum Yönetimi(GKRY)'ne oradan da Yunanistan veya İngiltere'ye götürdükleri gözlenmiştir.

Türkiye'de yukarıdaki belirtilen güzergâhlara ilave bir güzergah Kuzey bölgesi olarak belirlenebilir. Yasadışı göçmenlerin, özellikle Gürcistan'dan kara yoluyla Türkiye'nin kuzey sınırını kullanarak geldikleri rota ile birlikte, Rusya'dan ve diğer Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nden turist vizesiyle gelip Türkiye'de vize süresini aşmak suretiyle veya Türkiye üzerinden insan kaçakçılarının yardımıyla farklı ülkelere geçmeye çalıştıkları bilinmektedir. Göçe aracılık eden insan kaçakçıları, daha önceden Türkiye'ye ya da başka ülkelere göç deneyimleri olan tecrübeli kimselerdir(Özer, 2012, s. 83). İnsan kaçakçıları daha önceden yasadışı göç deneyimi yaşadığı için, hedefindeki yasadışı göçmenleri bu şekilde ikna etmekte ve bu yolla maddi menfaat elde etmektedirler.

2.4.2. İnsan Ticaretinin Kıtalara Göre Dağılımı

İnsan ticaretinin farklı kıtalarda ne amaçla yapıldığına dair İsveç Hükümeti tarafından 2003 yılında hazırlanan raporda ele alınmıştır (<http://www.regeringen.se/contentassets/749cc53bd824c47b5787f26b8ba361b/poverty-and-trafficking-in-human-beings> Erişim: 14.12.2015). Rapora göre insan ticaretinin kıtalara göre dağılımı aşağıda belirtildiği gibi gerçekleşmektedir:

- a) İnsan kaçakçılığındaki rotalara benzer şekilde insan ticareti de Avrupa'nın doğusunda başlamakta ve mağdurlar Batı Avrupa'ya götürülmektedir. Balkanlar, kadın ve çocuklar için sadece insan ticareti merkezi değil aynı zamanda kaynak ve hedef ülkelerin bulunduğu bölgedir. Mağdurlar genellikle fuhuş sektöründe sömürülmektedirler.
- b) Doğu ve Güneydoğu Asya ülkesi olan Tayland ve Çin hem kaynak hem de hedef ülke iken, Filipinler, Burma, Vietnam ve Kamboçya insan ticaretinin

kaynak ülkeleridir. Özellikle bu ülkelerde kadınlar ve çocuklar insan tacirleri tarafından cinsel sömürü amacıyla ve ev içi hizmetlerde ucuz iş gücü olarak kullanılmakta, bunun yanında hırsızlık olaylarında da kullanılmaktadırlar.

- c) Asya ve Kafkasya'nın güneyindeki birçok ülke kaynak ülke konumundadır. Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan ve Tacikistan gibi ülkelere fuhuş için getirilen mağdurlar Rusya, Türkiye, Batı Avrupa, Birleşik Arap Emirlikleri ve ABD'ye getirilerek insan tacirleri tarafından pazarlanmaktadır. Orta Doğu'da insan ticareti daha çok ev içi hizmetlerde ve çocuk evliliklerinde insanların satılması şeklinde olmaktadır.
- d) Afrika kıtasında bulunan kaynak ülkeler; Mali, Togo, Benin, Burkina Faso ve Nijerya'dır. İnsan tacirleri bu kaynak ülkelere temin ettikleri genç kızları ev içi hizmetlerde ucuz iş gücü olarak, evlilik ve fuhuş için kullanılmaktadırlar.
- e) Latin Amerika'da görülen insan ticaretinde seks ticareti öne çıkmaktadır. Bolivya, Brezilya, Kolombiya ve Meksika gibi kaynak ülkelere ABD, Kanada, Batı Avrupa ve Japonya gibi gelişmiş olan hedef ülkelere kadın ticareti yaygındır. Sadece kadın ticareti değil bunun yanında madencilik, ormancılık, tarım işçiliği ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi işlerde de insan ticareti görülmektedir.
- f) Guatemala ve Bolivya evlat edinme amaçlı çocuk ticaretinde insan tacirleri için kaynak ülke konumunda olduğu görülmüştür.

İnsan ticaretinin kıtalara göre dağılımına bakıldığında, insan ticareti sadece gelişmemiş ülkelerin değil gelişmiş ülkelerin de üzerinde yoğun bir şekilde durması gereken küresel bir sorun olduğu görülmektedir. İnsan ticareti ile tüm ülkelerin kolektif bir şekilde çalışmalı, ileride büyük sosyal problemlerin oluşabileceği öngörüsü ile ülkeler bu yasadışı suç türü ile mücadeleye daha çok önem vermesi gerektiği anlaşılmıştır.

2.4.3. İnsan Kaçakçılarına Ödenen Ücret

Göçmenler ulaşmak istedikleri hedef ülkelere yasal yolları kullanarak ulaşamadıklarında yasadışı yollara başvurma eğilimindedirler. Göçmenler, hedef ülkeye yasadışı yollardan varılması, sahte seyahat belgeleri düzenlenmesi ve diğer

yasadışı yollar için insan kaçakçıları ile irtibata geçmektedirler. İnsan kaçakçıları göçmenlere verecekleri hizmetlerin zorluk dercesine göre ücret talep etmektedirler.

İnsan kaçakçılarına ödenen ücret miktarı, UGÖ tarafından 2005 yılında yaptırılan Küresel Göç Perspektifi çalışmasını gerçekleştiren Petros(2005, s. 3)'a göre; “İnsan kaçakçılığı ve ticareti suçunun mağduru 538 kişi üzerinden ve göç konusundaki dergi, gazete, resmi kurum ve STK’ların araştırma raporlarından elde edilen bilgilere göre yapılan analiz sonucu rapor şekillenmiştir. İnsan kaçakçılarına ödenen ücret yetişkin ve çocuk sayısına göre, hedef ülkesine direkt veya endirekt şekilde yapılacak seyahate ve hedef ülkesinin uzaklığı, kullanılan yöntemlerin zorluk dercesine göre değişmektedir.” şeklinde ifade edilmiştir.

Petros’a göre insan kaçakçılığı ve ticareti için ödenen küresel fiyat tablosu şu şekildedir(2005, s. 5):

Rotalar	Ortalama Maliyet (\$)
Asya-Amerika	26.041
Avrupa-Asya	16.462
Asya-Avustralya	14.011
Asya-Asya	12.240
Asya-Avrupa	9.374
Avrupa-Avustralya	7.400
Afrika-Avrupa	6.533
Avrupa-Amerika	6.389
Amerika-Avrupa	4.528
Amerika-Amerika	2.984
Avrupa-Avrupa	2.708
Afrika-Amerika	2.200
Afrika-Avustralya	1.951
Afrika-Afrika	203

Tablo 12. İnsan Kaçakçılığı ve Ticaretine Ödenen Küresel Fiyatlar(http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/gcim/gmp/gmp31.pdf Erişim: 02.01.2016).

Tablonun oluşturulduğu 2005 yılından günümüze kadar geçen süre hesaba katıldığında, insan kaçakçılığına ödenen ücret artmış olduğu tahmin edilebilir. Özellikle son yıllarda gelişmiş ülkelerin, yasadışı yollardan ülkelerine giriş koşullarını daha da sıkılaştırması sonucu, insan kaçakçıları yasadışı göçmenlerden daha fazla para talep etmektedirler.

2.5. İnsan Ticareti İle Mücadelede Ülkelerin Konumu

İnsan ticareti ile mücadele etmek ve insan ticareti mağdurlarının korunmasında ülkeler için belirlenmiş standartların yerine getirilmesine göre ülkeler sınıflandırılmaktadır. Ülkelerin insan ticareti mağdurlarını koruma, bu suçu önleme ve bu suçla mücadele etmeleri için belirlenmiş olan standartlar;

- 1) Ülkelerin insan ticaretini önlemek için yeterli derecede mücadele etmesi,
- 2) İnsan ticareti mağdurlarına gerekli olan hizmetlerin erişimini sağlaması,
- 3) Bu suça karışan tacirleri soruşturması ve cezalandırması,
- 4) Elde edilen verileri paylaşması,
- 5) Bu suçla mücadele için yurt dışında çalışan diplomatların ve barış güçlerinin görevlendirilmesine yönelik tedbirlere dâhil olması,

şeklinde ifade edilmiştir. Bu standartlar ABD tarafından bir ölçüme tabi tutulmakta ve ölçüm sonuçlarına göre ülkeler sıralanmaktadır. Bu ölçüm sonuçlarını ABD 15 yıldır düzenli olarak rapor halinde kamuoyuna sunmaktadır. ABD tarafından Haziran 2015'te yayınlanan İnsan Ticareti Raporu'na göre ülkeler dört gruba ayrılmıştır (<http://www.state.gov/documents/organization/245365.pdf>, Erişim:12.12.2015).

İnsan Ticareti Mağdurları Koruma Yasası'nın öngördüğü standartlara en yakın uygulamalar sergileyen gelişmiş ülkeler 1. Grupta yer almaktadır. 1. Gruptaki ülkelerin bazıları şunlardır; ABD, Kanada, Almanya, Fransa, Avustralya, İsveç, Birleşik Krallık, Güney Kore, Portekiz ve Ermenistan.

İnsan ticareti mağdurlarına sağlanması gereken olanakların standartlarına uymayan ama bunun yanında bu standartlara uymak için çalışmalar yapan ülkeler bu grupta yer almaktadır. 2. Grupta yer alan ülkelerin bazıları şunlardır; Türkiye,

Yunanistan, Hindistan, Meksika, Azerbaycan, Brezilya, Senegal, Fas, Irak, Gürcistan ve Kosova.

İkinci gruptaki listeye giremeyen fakat ikinci grubun gözlem bölümünde yer alan ülkeler ise, insan ticareti ile mücadelede başarısızlıkları vardır ve önümüzdeki yıllarda ek atılacak adımlarla taahhütlere girerek asgari standartlara ulaşmaya çalışacak ülkeler kastedilmektedir. 2. Grubun gözlem listesindeki bazı ülkeler şunlardır; Tunus, Ukrayna, Mısır, Katar, Suudi Arabistan, Sri Lanka, Sudan, Haiti, Lübnan, Küba, Burma, Bolivya, Malezya, Pakistan, Çin, Kosta Rika, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Bulgaristan.

İnsan ticareti ile mücadelede mağdurlara yönelik asgari standartlara uymayan ve bu standartları yakalamak için hiçbir çaba ve gayret göstermeyen ülkeler 3. Gruba dahil edilmiştir. 3. Gruba giren ülkelerin bazıları şunlardır; Rusya, Venezuela, Suriye, Tayland, Libya, Kuveyt, Tayland, Yemen, Burundi, İran, Kuzey Kore, Cezayir ve Moritanya.

ABD tarafından hazırlanan İnsan Ticareti Raporu'nda ülkeler tek tek ele alınmakta ve ülkelere tavsiyelerde bulunmaktadır.⁹ Türkiye ile alakalı olarak insan ticareti konusundaki tavsiyeleri şunlardır: Öncelikle Türkiye 2008 yılından 2015 yılına kadar insan ticareti mağdurlarına sağlanması gereken asgari standartları sağlayamayan bunun yanında bu standartları sağlamak için gayret sarf eden 2. Grupta yer almaktadır. Türkiye insan ticareti mağdurlarının kaçakçılık, dilencilik, kadın ve kız çocuklarının cinsel yönden sömürüsü, zorunlu çalıştırma ve şiddet uygulama suçları gibi yasadışı suçları önlemek için kolluk kuvvetlerince çaba sarf edilmesi, mağdurlar için özel bakım üniteleri ve sevk mekanizmasını işletmek, uluslararası kuruluşlar, STK'lar ve yardım kuruluşlarıyla işbirliğinin artırılması, STK'lar öncülüğünde yapılacak barınma yerlerinin finansman yoluyla desteklenmesi, mağdurlar için yapılacak koruma tedbirlerinde, mağdur merkezli koruma odaklı bir yönetim sergilenmesi, mağdur olan kurbanların avukatlarına inceleme ve soruşturmasında yardımcı olunması tavsiyeleri ABD tarafından yayınlanan Raporda değinilen konulardır.

⁹ İnsan Ticareti Raporu tamamı için bkz. (<http://www.state.gov/documents/organization/245365.pdf>, Erişim:12.12.2015).

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği Başkanı Yıldırım tarafından insan ticareti ile mücadelede şu tür sorunların olduğu ifade edilmiştir: “6458 sayılı YUKK ile ilgili idarenin takdir yetkisi ile hareket eden kanun uygulayıcıları zorlanmakta, yerleşik hataların devam etmesine neden olmaktadır. Yabancıların ve mültecilerin potansiyel suçlu, tehlikeli ve devletin güvenliğine tehdit algılamasının aşılması zor bir engel olması yanında iltica taleplerinin işleme konulmaması başka bir sorun olarak görülmüştür. Yasadışı yollarla ülkeye girerek havalimanlarında ‘transit bölge/gümrüklü saha’ olarak adlandırılan bölgelere avukatların geçişine izin verilmemesi ancak mesai saatleri içinde havalimanı mülki idare amirliğinden izin alınarak girilebildiği, çoğu zaman da yüz yüze görüşülmesine izin verilmediği yaşanan bir diğer sorun olarak görülmektedir. YUKK 57. madde 3. bendinde; “Gözetim merkezlerinde idari gözetim süresinin altı ayı geçemeyeceği ancak bu süre sınır dışı etme işlemlerinde yabancının işbirliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belge vermemesi nedeniyle en fazla altı ay uzatılabilir.” şeklinde düzenleme olmasına rağmen bir yıldan fazla gözetim altında tutulan yabancıların olması ayrı bir sorun olarak tespit edilmiştir.”(Yıldırım, 2014, s. 36-43).

Geri gönderme merkezlerine de değinen Yıldırım’a göre; “Geri gönderme merkezlerinin fiziki koşullarının yetersiz olduğu, bulaşıcı hastalık taşıyan ya da uyuşturucu bağımlısı yabancılarla herhangi bir rahatsızlığı olmayan yabancıların bir arada tutulması sağlık açısından önemli bir sorun olduğu görülmüştür. Yabancıların dosyalarına erişim için, avukatlık kanununda açıkça belirtilmesi ve ‘inceleme için vekâletname ibrazı gerekmemektedir’ şeklinde düzenleme olmasına karşın, geri gönderme merkezlerinin bulunduğu İl Emniyet Müdürlüğü’ne ‘dosya inceleme’ yazısı başvurusu yapılmakta, İl Emniyet Müdürlüğü tarafından geri gönderme merkezlerine haber verilmekte, dilekçe ve onay geldikten sonra ancak dosya inceleme imkânına sahip olunabilmektedir. Uygulamada karşılaşılan bu sorunların düzeltilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak yabancıların güvenlik ileri sürülerek telefon görüşme hakları, aileleri ve hukuki yardım alabilecekleri avukatları ile görüşmeleri engellenmemeli, sağlıklı beslenmeleri, doktor ve hastane imkânlarından yararlanması, Kızılay gibi yardım kuruluşu olan STK’ların geri gönderme merkezlerinde daha aktif rol almalarının sağlanması gerekmektedir.” şeklinde belirtmiştir(Yıldırım, 2014, s. 45).

Sonuç olarak, insan kaçakçılığı ve insan ticareti yasadışı olarak işlenen bir suç tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan kaçakçılığında bireyler bu suç tipine hedef ülkelere ulaşmak için gönüllü olarak girmekte iken, insan ticaretinde kişinin çaresizliğinden yararlanıldığı için mağdurlar bu eyleme gönüllü olarak girmemektedirler. Türkiye’de yakalanan insan kaçakçılarının sayısı ve yakalanan kaçakçıların uyrukları birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de yakalanan insan kaçakçıları sayısında önemli artış veya azalışlar görülmemiştir. Fakat yakalanan insan kaçakçılarının yaklaşık %80’ini Türk uyruklu insan kaçakçıları oluşturmuştur. Aynı doğrultuda insan ticareti mağdurlarının sayısı 2013 yılında en düşük seviyeyi görmüş iken Suriye’de devam eden iç karışıklıklar ve savaş hali nedeniyle 2013 yılından sonra hızla yükselerek 2017 yılı tamamlanmadan bile daha önce ulaşmadığı seviyelere ulaştığı görülmüştür.

Öte yandan insan kaçakçıları ve yasadışı göçmenlerin bu eylemi gerçekleştirirken kullandıkları göç rotaları incelendiğinde genellikle gelişmiş ülkelere doğru bir insan hareketliliğinin olduğu da görülmektedir. Aynı şekilde insan kaçakçılarına ödenen ücret de hedef ülkenin uzaklığı, kullanılan yöntem ve araca göre farklılık göstermektedir.

Yukarıdaki açıklamalara ilaveten ABD tarafından her yıl yayınlanan İnsan Ticareti Raporu’nda Türkiye’nin insan ticareti mağdurlarına sağlaması gereken koşulları tam olarak sağlayamadığı tespiti de yapılmaktadır. Bu yüzden Türkiye insan ticareti mağdurlarına sağlanan koşulların gözden geçirilip, iyileştirilmesi yerinde bir uygulama olacaktır. Bu bakımdan, bir sonraki bölümde yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadelede Türkiye’nin rolü, Türkiye’nin bu suç türleri ile mücadele ederken yapmış olduğu uluslararası ve bölgesel süreçler ile kanuni düzenlemelere yer verilecektir.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YASADIŞI GÖÇ, İNSAN KAÇAKÇILIĞI VE İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEDE TÜRKİYE’NİN ROLÜ

3.1. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı Ve İnsan Ticaretinde Türkiye’nin Konumu

Türkiye göç konusuna yabancı bir ülke değildir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan hemen sonra başta Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesi sonrası orada yaşayan Türk soylu vatandaşların Türkiye’ye iadesi, II. Dünya Savaşı’ndan sonra 1960’lı yıllarda büyük bir kısmı Almanya’ya olmak üzere Avrupa’nın emek ihtiyacını karşılamak üzere tamamen yasal yollarla işçi gönderimi sayesinde Türkiye göç konusunda tecrübe sahibidir. Genellikle göç veren ülke konumunda olan Türkiye, son yıllarda yaşanan olumlu gelişmeler neticesinde göç veren kaynak ülke konumundan göç alan transit ve hedef ülke konumuna gelmiştir.

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadelede kilit öneme sahip olan Türkiye, gelişmemiş Orta Doğu, Asya ve Afrika ülkeleri ile gelişmiş Batı ülkeleri arasında bir köprü vazifesi görmekte, aynı zamanda Karadeniz’in tek çıkış kapısı boğazlara sahip olan ülke konumundadır. Türkiye jeopolitik ve stratejik konumu nedeniyle, sığınmacılar, mülteciler, yasadışı göçmenler, insan kaçakçıları ve insan tacirlerinin bazen transit, bazen de hedef ülke olarak planladıkları bir ülke konumundadır.

Türkiye’de 2016 yılında yakalanan 174.466 düzensiz göçmenin büyük çoğunluğunu sınır komşuları olan Suriye(69.755), Irak(30.947), Gürcistan(2.679), İran(1.817) ve Azerbaycan(1.138) uyruklu vatandaşlar oluşturmaktadır (http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik, Erişim: 09.10.2017). Türkiye’de yakalanan düzensiz göçmenlerin yoğunlukla sınır ülke uyruğundaki vatandaşlardan oluşması nedeniyle Türkiye’nin coğrafi sınırlarının açıklanması yerinde olacaktır. Türkiye’nin sınır komşularıyla coğrafi sınırları; Bulgaristan ile 269 km, Yunanistan ile 203km, Suriye ile 911 km, Irak ile 384 km, İran ile 560 km, Nahcivan ile 18 km, Ermenistan ile 328 km ve Gürcistan ile 276 km olmak üzere toplam 2.949 km kara sınırı olan, üç tarafı denizlerle çevrili olması nedeniyle 7.816km deniz sınırı ile toplam sınır uzunluğu 10.765 km olan bir

ülkedir(<http://dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari> Erişim: 20.11.2016). Türkiye'deki hudut kapıları ise; 30 kara, 7 demiryolu, 63 deniz ve 60 hava olmak üzere toplam 160 hudut kapısı bulunmaktadır(<http://ggm.gtb.gov.tr/gumruk-idareleri/hudut-kapilari/hudut-kapilari-genel-bilgiler> Erişim: 03.03.2016).

Türkiye ekonomik, sosyal ve hukuki alanlarda çevre ülkelere göre daha üstün durumda olduğu değerlendirilmektedir. Türkiye'ye sınır komşusu olan ülkelerin hemen hemen tamamı gelişmişlik seviyesi düşük ülkeler olarak görülmektedirler. Aynı zamanda Türkiye, Orta Doğu, Asya ve Afrika ülkelerine komşu konumundadır. Orta Doğu'da bulunan ülkelerin(Suriye, Irak vd.) büyük çoğunluğunda iç karışıklık, savaşlar hala devam etmekte ve bu ülkelerde demokratik yönetim anlayışı hiçbir zaman hüküm sürmemektedir. Asya kıtasında bulunan ülkeler(Pakistan, Afganistan, Bangladeş vd.) genellikle ekonomik gelişmişlik düzeyi düşük olan, işsizlik sorunları ile mücadele edilen, genellikle düşük gelir seviyesinin, siyasi ve politik problemlerin olduğu ülkeler olarak kabul edilmektedirler. Aynı şekilde Afrika ülkeleri(Etiyopya, Ruanda, Somali, Sudan, Togo vd.) iç karışıklıkların devam ettiği, yerel halkın ağır işlerde çalıştırıldığı, salgın hastalıkların var olduğu, sağlıklı içme suyuna erişimin olmadığı, sömürü devletlerin etkilerinin devam ettiği ve çok cüz-i ücret aldıkları, kendi topraklarının sahibi değil işçisi statüsünde hayatlarını devam ettirmek zorunda kaldıkları ülkeler olarak değerlendirilmektedirler. Türkiye'nin coğrafi konumu aşağıda harita üzerinde gösterilmiştir:

Harita 2. Türkiye Coğrafi Haritası(<http://www.eokul-meb.com/turkiyenin-ozel-konumu-ve-sonuclari-nelerdir-100637/> Erişim: 18.10.2017).

Harita 2’den de görüleceği üzere, Türkiye Orta Doğu, Asya ve Afrika’nın tam kesişme noktasında bulunmaktadır. Orta Doğu, Asya ve Afrika’da bulunan ve ülkelerindeki olumsuz koşullardan kurtulmak isteyen fakat yasal yollarla hedef ülkelere ulaşamayan göçmenler, yasal olarak Türkiye’ye ulaşmakta ve vize süresini aşmak suretiyle veya yasadışı yollarla insan kaçakçıları veya insan tacirleri aracılığıyla Türkiye’ye gelmeye çalışmaktadırlar. Yasadışı göçmenler Afganistan ve Pakistan gibi ülkelerden İran ve Irak güzergâhını kullanarak, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri’nden gelen yasadışı göçmenler özellikle Rusya ve Gürcistan üzerinden Türkiye’ye yasadışı yollarla girmeye çalışmaktadırlar. Afrika ülkeleri ise Akdeniz’i kullanarak Türkiye’ye yasadışı yollardan ulaşmaya çalışmaktadırlar. 160 adet hudut kapısı olan Türkiye için bu hudut kapılarında yasadışı göçmenlerle mücadele etmek, yasadışı göçmenlerin girişine engel olmak ve savaşın hüküm sürdüğü ve Türkiye’nin açık kapı politikası uyguladığı Suriyeli geçici koruma statüsü sağlanan yabancıların olduğu bir ortamda, yasadışı göç ve insan ticareti konularında çok hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir husus olarak görülmüştür.

Son dönemlerde yasadışı göç ile güvenlik tehdidi yaratması arasında ilişki noktası incelendiğinde; Türkiye kıtaların kesişme noktasında olması ve hudut kapısı sayısının 160 olması nedeniyle daha dikkatli olunması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda ülke güvenliği çok önem kazanmaktadır. Cumhuriyet tarihinin en kanlı saldırısı olan Ankara Garı saldırısında 102 Türk vatandaşı hayatını kaybetmiş ve yine Ankara’da yasadışı silahlı terör örgütü Kürdistan Özgürlük Şahinleri(TAK) tarafından askeri personel ve sivil vatandaşları hedef alan bombalı saldırılarda 65 Türk vatandaşı yaşamını yitirmiştir. Temmuz 2015’te Şanlıurfa ili Suruç ilçesinde düzenlenen saldırı da 32 Türk vatandaşı yaşamını yitirmiştir. Saldırıların terör örgütleri mensupları tarafından yapıldığı ve Ankara Garı’ndaki saldırı ile Suruç’taki saldırının Suriye bağlantılı terör örgütleri mensuplarınca işlenmiş olması Türkiye’deki hudut kapılarında alınan önlemlerin çok daha iyi derecede incelenmesi ve Türkiye’ye girerek burada yaşayan vatandaşlara zarar vermek isteyenlere fırsat verilememesi gerektiği bir kez daha anlaşılmıştır(<http://www.milliyet.com.tr/katliam-faillerinin-deposundan-gundem-2135123/> Erişim: 05.03.2016).

Ülkelere yasadışı olarak girerek tehdit oluşturan kişilere karşı ülkeler, çeşitli tedbirler almaktadırlar. Tüm dünyada ülkeler öncelikle ulusal düzeyde yasadışı göçü

engelleyici yasal düzenlemeleri hayata geçirmekte, daha sonra uluslararası düzeyde başka ülkelerle bilgi paylaşımına yönelmektedirler.

Yasadışı göçün sebep olduğu güvenlik tehdidi özellikle son yıllarda ülkelerin üzerinde önemle durduğu bir konu haline gelmiştir. Yunanistan'ın toplam hükümlü sayısının %40'ını suçlu göçmenlerin oluşturması AB ülkelerinde yasadışı göçün sebep olduğu güvenlik kaygılarını arttırmıştır. AB ülkeleri göçmenleri suç işleme potansiyeli olan kişiler olarak görmektedirler(Sever, 2014, s. 84).

Başta ABD olmak üzere, AB ve Türkiye yasadışı göçün olumsuz etkilerini azaltmak için bir dizi tedbirler almışlardır. 11 Eylül saldırılarından 45 gün sonra Patriot Yasası(3162 Sayılı Terörü Engellemek İçin Gerekli Şartlar Kanunu)'nu yürürlüğe koyan Amerika, ülkeye giriş yapan herkesin parmak izini almaya başlamıştır(Sever, 2014, s. 86). Aynı şekilde AB'de de 11 Eylül saldırısı sonrası bilgisayar destekli veri tabanı EURODAC, 2003 yılından beri operasyonel olarak AB ülkelerine giriş yapan yabancıların parmak izlerinin alındığı ve üye ülkeler arasında bilgi paylaşımı yapıldığı bir sistemdir. 11 Mart 2004 tarihinde Madrid'de gerçekleştirilen bombalı saldırı sonrası güvenlik anlayışı değişmiş olan AB, 2004 yılında AB Sınır Güvenliği Birimi(FRONTEX)'ni kurmuştur(Akçadağ, 2012, s.20-21).

Türkiye yasadışı göçle mücadele etmek için 5237 sayılı TCK'nın 79. maddesinde insan kaçakçılığı suçu teşebbüs aşamasında kalsa dahi tamamlanmış gibi cezaya hükmolunacağı belirtilmiştir(Resmi Gazete, 2004: 25611). Bunun yanında Türkiye'ye topluca gelen Suriyeli göçmenlerin parmak izi alımı ülke güvenliği açısından önemlidir ve Türkiye'deki yetkili organlar bu konu üzerinde hassasiyetle durmaktadırlar.

3.2. Türkiye'deki Düzensiz Göçmenler

3.2.1. Türkiye'de Düzensiz Göçmenler ve Göçmen Kaçakçıları

Yasadışı göç tüm ülkelerin üzerinde önemle durduğu ve bunu engellemek için çaba sarf ettiği bir konudur. Yasadışı göçe kaynaklık eden ülkeler bu suçla mücadele etmek için gayret sarf etmemektedirler. Çünkü yasadışı göçe veren ülkeler, maddi

kazanç elde etmek için ülkelerini yasadışı yollardan terk eden vatandaşlarına adeta seyirci kalmaktadırlar.

Türkiye'ye yasal yollardan girip vize süresini aşmak suretiyle kişiler düzensiz göçmen konumuna düşebilmektedirler. Türkiye'ye gelip yakalanan düzensiz göçmenlerin sayısı ve vatandaşı olduğu ülkelerin tablo halinde gösterimi, çalışmamızın birinci bölümünde yasadışı göç konusunda belirtilmiştir. Son üç yılda yakalanan düzensiz göçmen sayısı ile 2016 yılında yakalanan yasadışı göçmenlerin uyuğunda bulunduğu ilk üç ülke aşağıda tablo halinde gösterilmiştir(http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik, Erişim: 09.10.2017):

Türkiye'de Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı(Son 3 Yıl)		Türkiye'de 2016 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyuukları (İlk 3 Uyuuk)	
2014	58.647	Suriye	69.755
2015	146.485	Afganistan	31.360
2016	174.466	Irak	30.947

Tablo 13. Türkiye'de Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı ve Uyuukları

Tablo 13'den de görüleceği üzere, son üç yılda Türkiye'de yakalanan düzensiz(yasadışı) göçmen sayıları ve 2016 yılında yakalanan yasadışı göçmenlerin vatandaşı olduğu ilk üç ülke yer almıştır. Tablodan da anlaşılacağı üzere, yasadışı göçmen sayısı 2015 ve 2016 yılında çok hızlı bir şekilde yükselmiştir. 2016 yılında Türkiye'ye giren yasadışı göçmen uyuğunda Suriyeli göçmenlerin sayısında meydana gelen artışın nedeni olarak, Suriye'de devam eden savaş halinin artarak sürmesi görülebilir. Bu doğrultuda Suriye'de devam eden karışıklıkların sürmesi neticesinde Türkiye'ye giren yasadışı göçmen sayısının azalmasını beklemek doğru olmayacaktır. Aynı şekilde çalışmamızın birinci bölümünde tablo halinde gösterilen yasadışı göçmen uyuğunda 2016 yılının sonunda önemli farklılıklar gözlenmiştir. Suriyeli yasadışı göçmen sayısı 2014 yılında 24.894 kişi iken 2015 yılında 73.422 ve 2016 yılında 69.755 kişiye yükselmiş, Afganistan uyruklu yasadışı göçmen sayısı 2014 yılında 12.248 kişi iken 2015 yılında 35.921 ve 2016 yılında 31.360 kişi, 2014 yılında Burma(Myanmar), Eritre ve Pakistan'dan sonra 6. sırada yer alan Irak uyruklu yasadışı göçmen sayısı 2014 yılında 1.728 iken 2015 yılında 7.247 kişi ile 3. sırada yer almakta

ve 2016 yılında bir önceki yıla göre yasadışı göçmen sayısı dört kat artarak 30.947 kişiye yükselerek aynı şekilde 3. sırada yer almıştır. Orta Doğu'daki iç karışıklıkların devam etmesi nedeniyle önümüzdeki yıllarda da Türkiye gelen yasadışı göçmen azalma olmayacağı tahmin edilebilir.

Türkiye’de 2010-2014 Yılları Arasında Yakalanan Yasadışı Göçmen Kaçakçıları Sayısı	
2010	750
2011	625
2012	505
2013	794
2014	803

Tablo 14. Türkiye’de Yıllara Göre Yakalanan Yasadışı Göçmen Kaçakçıları Sayısı(http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik, Erişim: 15.12.2015).

Çalışmamızın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak verilen ve tablo 14’ten de görüleceği üzere, Türkiye’de yakalanan yasadışı göçmen kaçakçılarının sayısında yıllar itibariyle çok fazla artış ve azalışlar olmamıştır. Yasadışı göçmen kaçakçılarının sayısının yüksek olmasının en büyük nedeni olarak bu yasadışı suç tipinden kaçakçıların büyük paralar kazanmakta olduğu görülmüştür. Aynı zamanda yasadışı göçmen olan kişilerin yasadışı olarak girdikleri hedef ülkelere girmek isteyenlere aracılık ederek bu işten maddi kazanç sağladığı görülmektedir. Bunun yanında Suriyeli göçmenlerin bir kurtuluş yeri olarak gördükleri öncelikle Yunanistan ve oradan da Avrupa’daki diğer ülkelere hedef ülke olarak ulaşma isteğinin artması nedeniyle yasadışı göçmen kaçakçılarının sayısını arttırmıştır.

İnsan kaçakçılığı ile mücadelede tüm ülkelerin bilgi paylaşımı yapması ve ortak çalışmalar yaparak işbirliği içinde olunması önemlidir. İnsan kaçakçılarının elde ettikleri kazançları ortaya koyan Avrupa Birliği Ortak Polis İşbirliği Örgütü(EUROPOL)’nün hazırladığı rapora göre; 40 bin insan kaçakçısının 2015 yılındaki cirosu 6 milyar Euro’ya ulaştığını, insan kaçakçılarının kaçakçılık şebekeleri ile hareket ettiklerini, Avrupa’ya kaçış için çok iyi çalışılmış kaçakçılık rotalarının olduğundan ve kaçakçılık pazarlamasında ise sosyal medya ile sığınmacı grupları arasında fısıltı gazetesi aracılığıyla yapıldığından bahsedilmiştir. Aynı zamanda insan

kaçakçılarının pasaport ve doküman sahteciliği de yaptığı, Arnavutluk'ta ortaya çıkan insan kaçakçılığı çetesinin Bulgaristan ve Türkiye'deki kriminal gruplarla işbirliği yaptığı ve Avrupa ülkelerine ait binlerce sahte vize, kimlik, oturma izni ve ehliyet ele geçirildiğini belirtmişlerdir (<http://www.hurriyet.com.tr/europol-40-bin-insan-kacakcisinin-yillik-cirosu-6-milyar-euroya-ulasti-40061073>, Erişim: 05.03.2016).

Yasadışı göçmenler konusunda Türkiye'de güvenlik güçlerinin(Emniyet, Jandarma ve Sahil Güvenlik) yaşadığı en büyük sorun olarak, yasadışı göçmenlerin herhangi bir belgeye sahip olmamaları nedeniyle kaynak ülkelere geri gönderilmeleri için ilgili ülkelere muhatap bulunamaması ve ülke temsilcilikleri tarafından sahiplenilmemesi başta gelmektedir. Yasadışı göçmenlerin uyruklarında bulunduğu temsilcilikler tarafından, yanlarında para bulunmayan kendi vatandaşlarından seyahat belgesi için döviz cinsinden para talep etmeleri diğer bir sorundur. Önemli olan diğer bir sorun ise, yasadışı göçmenlerin ülkemizde kaldığı süre boyunca yasadışı göçmenler için yapılan masrafların artması nedeniyle ülke ekonomisine yük olmasıdır(EGM, 2001, s. 35).

Yasadışı göç konusunda TBMM İnsan Hakları Komisyonu tarafından yasadışı göç konusunda uzman ve bu konuda akademik çalışmalar yapmış kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Komisyon ile UGÖ, AB ve BMMYK için uluslararası göç araştırmaları yapan Prof. Dr. Ahmet İçduygu arasında yapılan görüşmeye göre; “Yasadışı göçle alakalı olarak külfet paylaşımı konusunun ülkeler tarafından çok fazla önemsenmemesi konusu ele alınmıştır. Yasadışı göçmenler için yapılan harcamalar konusunda ülkeler bu harcamaları paylaşma konusunda isteksiz davranmakta olduğunu, ülkeler ile bu külfet paylaşımı konusunda pazarlıkların yapılması gerektiğini, bunun için sadece AB ile değil komşu ülkelerin tamamı ile pazarlıkların yapılması gerekliliği konusunda” değerlendirmelerde bulunmuştur(İçduygu, 2010, s. 145).

Öte yandan 2014 yılında yakalanan insan kaçakçılarının uyrukları ile ilgili araştırmaya göre 803 insan kaçakçısının 624'ü Türk vatandaşdır. Bu 803 insan kaçakçısına göre yapılan araştırma baz alındığında neredeyse %78'ine yakını Türk vatandaşı olan insan kaçakçıları oluşturmaktadır. Bu araştırmadan tam 13 yıl önce EGM Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı'nın yapmış olduğu araştırmaya göre(EGM, 2001, s. 38); 2001 yılında yakalanan insan kaçakçısı sayısı 678 iken bunların 603'ü Türk vatandaşı olması nedeniyle insan kaçakçılarının %89'unu Türk

vatandaşı olan insan kaçakçıları oluşturmaktadır. İki araştırma arasında 13 yıl fark olmasına rağmen, insan kaçakçılığı yapan Türk vatandaşlarının çokluğu devam etmektedir. Bu yüzden Türkiye’de insan kaçakçılarının rotalarını iyi bilen insan kaçakçısı olup bu işten para kazanan Türk vatandaşlarının yakalanması için güvenlik güçlerimiz daha fazla gayret göstermesi gerekmektedir.

3.2.2. Türkiye’nin İnsan Ticareti Mağdurlarını Tespit Sürecinde Güçlü ve Zayıf Yönleri

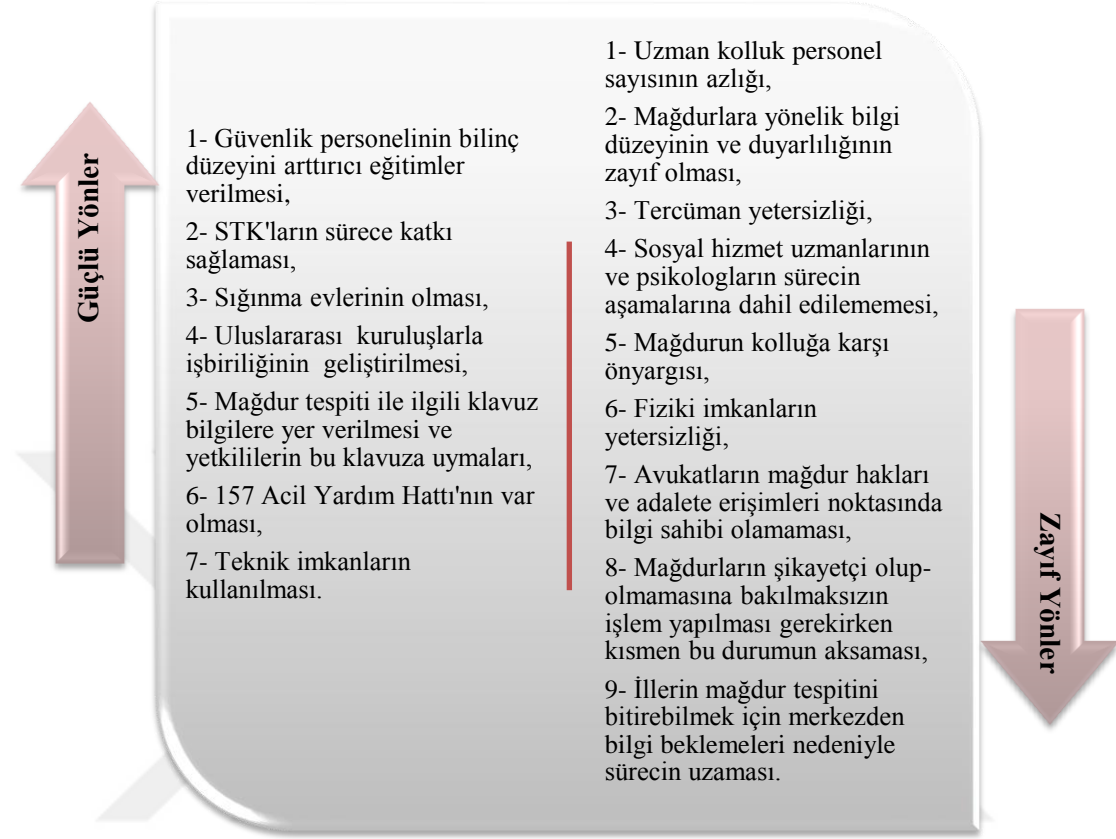
Modern kölelik olarak da bilinen bu insan onuruna yakışmayan durum bütün ülkeler gibi Türkiye’yi de olumsuz etkilemektedir. İnsanların çaresizliklerinden yararlanılarak yapılan bu suç türünde insan zorla çalıştırılmakta, kadınlar ve çocuklar alınıp satılmanın yanında cinsel bir meta haline dönüştürülmekte ve mağdurların vücut organları alınıp satılmaktadır. Çok büyük paraların döndüğü hatta terör örgütlerinin aktif rol aldığı bu suç türünde ülkelerin işbirliği yapması zorunludur.

İnsan ticaretine kaynaklık yapan ülkelerin bu suç ile aktif bir şekilde mücadele etmediğini görmek diğer bir problemdir. İnsan tacirlerine hukuki olarak yaptırımların sınırlı olması, hapse giren tacirlerin çıktıktan sonra getirisi yüksek olan bu suç türüne tekrar başvurularına sebep olduğu görülmüştür.

İnsan ticareti mağdurlarının vatandaşı olduğu ülkeler hakkında elimizde istatistiki bilgi yer almamaktadır. Fakat Türkiye’de Ukrayna, Moldova, Rusya Federasyonu, Özbekistan, Türkmenistan ve Kırgızistan gibi ülkelere insan tacirleri tarafından getirilerek mağdur edilen bir çok yabancı bulunmaktadır(Sever, Demir ve Kahya, 2012, s. 39).

İnsan ticareti mağdurları özellikle kolluk güçleriyle bilgi ve belge paylaşımı noktasında önyargılı olabilmektedirler. Buna karşın tespit edilemeyen her bir mağdur insan tacirleri tarafından sömürülmeye ve insan onuruyla bağdaşmayacak şekilde yaşamaya zorlanmaya devam edilmektedir. Türkiye’de bulunan başka mağdurların güvenlik birimlerince kontrol altına alınması, mağdurların güvensiz bir şekilde hayatlarını devam ettirmesinden daha önemli olduğu görülmüştür.

İnsan ticareti mağdurlarını tespit sürecinde Türkiye'nin güçlü ve zayıf yönleri tablo halinde aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 15. İnsan Ticareti Mağdurlarını Tespit sürecinde Türkiye'nin Güçlü ve Zayıf Yönleri (Sever, Demir ve Kahya, 2012, s. 80-81).

Türkiye'nin güçlü ve zayıf yönlerini dikkate alarak daha fazla mağdurların olumsuz etkilenmemesi için gerekli tedbirleri alması yerinde olacağı anlaşılmıştır. Öte yandan son yıllardaki insan ticareti mağdurlarının büyük bir bölümünü Suriyeli göçmenlerin oluşturduğunu tahmin etmek zor değildir. Çalışmamızın bu kısmında yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretinin Türkiye'ye olan etkisi ele alınacaktır. Daha sonra Türkiye'de bulunan Suriyelilere değinilecektir.

3.2.3. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye'ye Olan Etkisi

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretinin Türkiye'ye olan etkileri beş başlık halinde sıralanacak olursa;

- a) Uluslararası Alanda Etkisi
- b) Vize Muafiyeti ve Geri Kabul Anlaşmalarının Etkisi,
- c) Ekonomiye Etkisi
- d) Güvenlik ve Asayişe Etkisi,
- e) Sosyal Yaşama Etkisi.

Bu sıralanan durumların Türkiye'ye olan etkilerini kısaca açıklamak konunun anlaşılması açısından yerinde olacaktır.

3.2.3.1. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Uluslararası Alanda Türkiye'ye Etkisi

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti suçu ile mücadele tüm ülkelerin etkin bir işbirliği halinde çalışmaları sonucu tamamen son bulmasa bile en asgari düzeye düşürülebilecek bir suç türüdür. Bu suç türleri ile Türkiye'nin yeteri kadar mücadele etmediği yönündeki uluslararası alandaki eleştiriler, yapılan değerlendirmelere yansımıştır. Fakat Türkiye, sınırlarında bulunan komşu ülkelere nazaran hudut sayısının fazla olmasına karşın bu suç türleri ile komşularından daha nitelikli bir şekilde mücadele etmeye çalışmaktadır. Her yıl ABD tarafından yayınlanan ve 2017 İnsan Ticareti Raporu'nda Türkiye insan ticareti suçunu önleme ve bu suçla mücadele etmeleri için belirlenmiş standartları yerine getirme durumuna göre 2015 yılında yayınlanan raporda olduğu gibi 2. grupta yer almıştır. Türkiye'nin 2. grupta yer almasının nedeni ise insan ticareti mağdurlarına sağlanması gereken asgari standartları sağlayamadığını, buna karşın bu standartlara uymak için gayret sarf ettiği için bu grupta yer almıştır(<https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2017/> Erişim: 09.10.2017). Bu rapora göre Türkiye 1. Grupta yer almak için insan ticareti ile mücadelede daha etkin olması gerekmektedir.

Son yıllarda Türkiye'nin insan ticareti ile mücadelesine yönelik olumsuz eleştirilerin gelme oranı düşmüştür. Uluslararası toplantılarda da ülke liderleri,

Türkiye'nin Suriyeli göçmenler konusunda ne kadar başarılı işler yaptığını dile getirmektedirler. 3,2 milyon Suriyelinin Türkiye'de barınması, iaşesi, eğitimi, sağlığı, sosyal ihtiyaçları ve sayılmayan daha birçok olanak Türkiye tarafından ücretsiz karşılanmaktadır. Gelişmiş ülkeler Suriyeli göçmen krizinin kendi ülkelerine sıçramaması için ellerinden geleni yapmakta, göçmen krizini önlemek veya Suriye'deki savaşın son bulması için gayret göstermemektedirler. Burada yasadışı göçmen krizi insani olmaktan çıkarak ülkelerin politika malzemesi haline gelmiştir.

3.2.3.2. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye'nin Vize Muafiyeti ve Geri Kabul Anlaşmalarına Etkisi

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti suçları Türkiye'de sadece yasadışı girişler sonucunda gerçekleşmemekte, Türkiye'nin uygulamış olduğu vize muafiyetleri veya turistik vizelerle Türkiye'ye giren yabancıların, vize sürelerini aşmak suretiyle ülkeyi terk etmemeleri nedeniyle oluşan yasadışı göç, Türkiye'nin bir diğer sorunudur.

Türkiye bazı ülkelerle vize muafiyeti anlaşmaları imzalamış ve anlaşma sonucunda ilgili ülke vatandaşlarına 3 aylık vize muafiyeti uygulamaktadır. Vize muafiyeti veya turistik vize olarak Türkiye'ye gelen yabancılar bu süreleri aşmakta ve yasadışı olarak ülkede kalan bu kişiler, Türkiye'nin uygulamış olduğu vize muafiyeti nedeniyle tekrar Türkiye'ye gelerek yasadışı konuma gelebilecekleri değerlendirilmektedir(EGM, 2001, s. 26).

Öte yandan farklı ülkelerle Türkiye'nin yaptığı Geri Kabul Anlaşmaları(GKA) nedeniyle, Türkiye'yi transit ülke olarak kullanarak hedeflerindeki gelişmiş ülkelere yasadışı olarak geçmek isteyen göçmenlerin bu ülkeler tarafından Türkiye'ye geri gönderilmesi Türkiye'yi olumsuz etkileyen diğer bir sorundur. Burada önemli olan husus, yasadışı göçün kaynak ülkesi olarak görülen gelişmemiş ülkeler ile Türkiye arasında yapılacak olan GKA sonucunda yasadışı olarak Türkiye'ye gelen, gelip yasadışı olarak üçüncü bir ülkeye giden yasadışı göçmenlerin uyuşu olduğu ülkeye veya Türkiye'ye iadesi söz konusudur. Eğer Türkiye o ülke ile GKA imzalamış ise ilgililerin iadesi gerçekleşmektedir. Bunun sonucunda yasadışı göçe ayrılan emek, para ve zaman kaybı önlenmiş olacaktır. Eğer yasadışı göçe kaynaklık eden ülkeler ile

GKA imzalanmamış ise göçmenlerin iadesi sorun olarak karşımıza çıkacağı görülmüştür.

Türkiye AB ile arasında GKA'yı 2013 yılında imzalamıştır(Resmi Gazete, 2014: 29076). GKA ile 3 yıllık bir geçiş süreci öngörülmüştür. AB ile imzalanan GKA için öngörülen 3 yıllık bir geçiş süreci sonunda Türkiye'den AB'ye geçen her yasadışı yabancı Türkiye'ye iade edilecektir. Bu doğrultuda yasadışı göçün kaynak ülkesi olarak ağırlık kazanan Orta Doğu, Asya ve Afrika ülkeleri ile Türkiye arasında GKA'lar imzalanması gerekmektedir. Eğer GKA'lar imzalanmaz ise Asya ile Avrupa arasında köprü vazifesi gören Türkiye, Avrupa'nın tampon bölgesi haline gelecek, bunun sonucunda Türkiye ekonomik, sosyal ve güvenliğe yönelik olumsuz etkilere maruz kalabilecektir.

3.2.3.3. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye Ekonomisine Etkisi

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ülkelerin ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Emniyetin istatistikî verilerine göre 1995-2013 yılları arasında 960.974 belgesiz olarak çalışan göçmen yakalanmıştır(Sirkeci ve Yüceşahin, 2014, s. 6).

Yasadışı olarak Türkiye'ye giren göçmenler özellikle ucuz iş gücü olarak tehlikeli, zor ve çoğu kişinin çalışmak istemeyeceği sağlıksız işlerde çalıştırılmakta olduğu görülmüştür. Yasadışı göç sonucunda kayıt altına alınamayan bu tür işçiler nedeniyle Türkiye'de işsizlik oranı artmakta, kayıt dışılık yüzünden sosyal güvenlik kesintisi ve vergilerden mahrum kalınmaktadır. Yasadışı olarak Türkiye'ye giren yabancılar genellikle inşaat, tarım, odunculuk ve konfeksiyon gibi ağır işlerde çalıştırılmaktadır. İnsan ticareti ile Türkiye'ye gelen özellikle kadınlar fuhuş sektöründe çalıştırılmaktadır. İnsan kaçakçıları ve insan tacirleri yasadışı göçmenler üzerinden elde ettikleri gelirler de kayıt dışı ekonominin diğer bir sorunudur.

Orta Doğu, Asya ve Afrika ülkelerinde emek yoğun olarak arz fazlası bulunmakta ve bu ülkeler adeta yasadışı göçü işsizliği azaltıcı ve yasadışı olarak gidenlerin ülkelere döviz girdisi sağladığını düşünerek avantaj sağlamayı hedeflemektedirler. Yasadışı olarak Türkiye'ye giren kişilerin herhangi bir kaydı olmadığı için, Türkiye kanunları önünde insan kaçakçıları ve tacirlerinden çalışma

karşılığında alabilecekleri ücretleri talep edememektedirler. Yasadışı olarak ülkede buldukları için ekonomik olarak sömürülmektedirler.

Kayıt dışı olarak göçmenleri çalıştıran işverenler, ucuz emek imkânlarından yararlanmakta ve Suriyeli, İranlı ve Iraklı başta olmak üzere yasadışı göçmenleri kaçak olarak çalıştırmaktadırlar. Suriyelilerin Türkiye ekonomisine etkisini inceleyen rapordaki verilere göre; Suriye'ye sınırı olan illerde çalışan Türk vatandaşlarının %40 ile %100'ü arasında değişen oranlarda "Suriyeliler nedeni ile işini kaybettiğine" inanmaktadır. Ayrıca maddi durumları iyi olan Suriyelilere yüksek fiyatlarla evlerin kiraya verilmesi yüzünden kiralar yükselmekte ve talep artışı nedeniyle gıda fiyatları da yükselerek o bölgede hayat pahalılığına neden olmaktadır(ORSAM, 2015, s. 17).

Yukarıdaki sayılanlara ek olarak yasadışı olarak, insan kaçakçıları ve insan tacirleri ile bağlantılı olarak Türkiye'ye gelen ve Türkiye'de yakalanan yabancılar için barınma ve geri gönderme merkezlerinde sınır dışı edilene kadar yapılan masraflar ekonomik olarak ülke bütçesini olumsuz etkilemektedir. Yasadışı göçmen profilinde gelişmemiş ülkelerin en büyük paya sahip olması nedeniyle, yasadışı göçmenler için yapılan masrafların karşı taraftan külfet paylaşımı yoluyla tahsil edilme olanağı bulunmamaktadır. Bu doğrultuda uluslararası kuruluşlar ve STK'ların yasadışı göçmenler için daha aktif rol oynaması gerekmektedir.

3.2.3.4. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye'de Güvenlik ve Asayişe Etkisi

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ülkelerin güvenliğini ve asayişini olumsuz etkilemektedir. Yasadışı göçmenler, insan kaçakçıları vasıtası ile Türkiye'ye gelenler ve insan ticareti mağdurları daha iyi yaşam arzusu ve para kazanmak amacıyla Türkiye'ye gelmektedirler. Yasadışı göçmenler planladıkları hedefe ulaşamadıklarında hemen yasadışı yollara tevessül etmekte fuhuş başta olmak üzere, uyuşturucu kaçakçılığı ve sahtecilik gibi faaliyetlerden çabuk ve kolay para kazanmanın yollarını aramaktadırlar.

Yasadışı göçün, insan kaçakçılığının ve insan ticaretinin artması sonucu organize suç örgütlerinin artması sonucunu doğurmaktadır. İnsan kaçakçıları ve insan tacirleri ülkelerdeki bağlantıları yoluyla bu suçu daha rahat işleyebilmeyi

hedeflemekte, resmi görevlilere rüşvet vererek, aracı olan ve güzergâhı bilen yerli halktan kişilerle irtibata geçerek ve teknolojiyi en aktif şekilde kullanarak, sosyal ağlardan en etkin bir şekilde faydalanarak farklı şekillerde bu suçu işleyebilmektedirler.

Aynı zamanda insan kaçakçıları ve insan tacirleri mağdurları tehdit, cebir, şiddet ve korkutma gibi suç olan eylemlerde bulunabilmekte ve bunun sonucunda asayiş olumsuz etkilenmektedir. Terör örgütleri yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretinde aktif rol oynamakta, bunun sonucunda örgüte eleman kazandırma ve kazanç elde etmek için insanları mağdur ederek ülke asayişini ve güvenliğini zedelemektedirler.

Türkiye’de 2014 yılında suça karışan yabancıların suça karıştıkları iller arasında İstanbul başta gelmekte iken bu şehri sırasıyla Bursa, Antalya, İzmir, Sakarya ve Ankara illeri takip etmektedir. EGM tarafından 29 Temmuz 2014 tarihinde yapılan bir araştırmada ortaya konulan yabancıların karıştıkları suç tipi, hangi ülke vatandaşlarının bu suçları işledikleri ile cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların eğitim seviyesi, yaş grupları ve toplam sayıları tablolar halinde aşağıda gösterilmiştir(<https://www.gercekgundem.com/emniyet-acikladi-turkiyeye-geliyorlar-59961h.htm> Erişim: 19.10.2017):

Suçta Karışan Yabancıların Karıştıkları Suç Tipi	Suçta Karışan Yabancıların Uyrukları
Hırsızlık	Guatemala, Filipinler, Kolombiya, Venezuela ve Dominik Cumhuriyeti
Soygun ve Cinayet	Gürcistan ve Rusya
Tırnakçılık	İran
Sahte Dolar	Gine, Nijerya, Gana, Fildişi, Kamerun ve Liberya
Fuhuş	Rusya, Ukrayna ve Moldova
Fidye	Pakistan
Dilencilik	Suriye

Tablo 16. Türkiye’de Suça Karışan Yabancıların Suç Tipi ve Uyrukları

Cezaevlerinde Bulunan Hükümlü ve Tutukluların Eğitim Seviyeleri ve Yaş Grupları			
Okuma-Yazma Bilmeyen	5.128	12-17 Yaş Grubu	1.591
Okuma-Yazma Bilip Herhangi Bir Okul Mezunu Olmayan	6.574	18-20 Yaş Grubu	6.853
İlkokul	63.266	21-39 Yaş Grubu	95.159
İlköğretim	16.839	40-64 Yaş Grubu	44.334
Ortaokul	26.975	65-79 Yaş Grubu	2.036
Lise	21.917	80 Yaş ve Üzeri	125
Yüksekokul	3.945	Yaş Grubu	78
Eğitim Durumu Bilinmeyen	5.532	Bilinmeyen	
Toplam	150.176	Toplam	150.176

Tablo 17. Cezaevlerinde Bulunan Hükümlü ve Tutukluların Eğitim Seviyeleri ve Yaş Grupları

Tablo 16'dan da görüleceği üzere Türkiye'de EGM tarafından açıklanan suçta karışan yabancıların tamamı gelişmemiş ülke vatandaşlarından oluşmaktadır. Tablo 17'den de görüleceği üzere Adalet Bakanlığı tarafından paylaşılan ve Türkiye'de suçta karışan hükümlü ve tutukluların eğitim seviyeleri incelendiğinde en az suçta karışan grup yüksekokul mezunu olan kişilerden oluştuğu görülmüştür. Aynı tabloda cezaevlerinde bulunan 150.176 hükümlü ve tutukluların yaklaşık üçte ikisini 21-39 yaş grubunda bulunan genç nüfus oluşturmaktadır. Bunun yanında suçta karıştıktan sonra sınır dışı edilme işlemine tabi tutulan yabancılar hakkında elimizde istatistiki bilgiler mevcut değildir.

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak Türkiye'de cezaevlerinde bulunan yabancı tutuklu ve hükümlü sayısı her geçen yıl hızla artmaktadır. Bununla ilgili olarak Adalet Bakanlığı cezaevlerinde bulunan yabancı hükümlü ve tutuklu sayısını açıklamıştır. Buna göre cezaevlerinde bulunan yabancı sayısı son sekiz yılda yüzde 150 oranında arttığı ortaya konulmuştur. 2009 yılında 1.880 olan cezaevlerindeki yabancı sayısı 2017 Şubat ayı itibarıyla 4.704'e yükseldiği görülmüştür. Cezaevlerinde bulunan toplam hükümlü ve tutuklu sayısı ile yabancıların sayısı aşağıda tablo halinde gösterilmiştir(<https://www.birgun.net/haber-detay/turkiye-suc-cenneti-oldu-153017.html>, <http://www.cte.adalet.gov.tr/> Erişim: 04.12.2017):

Türkiye’de Cezaevlerindeki Tutuklu Sayısı	Yıllar Toplam Hükümlü ve	İtibariyle ve	Türkiye’de Yabancı Uyraklı Hükümlü ve Tutuklu Sayısı
2009 yılı	116.340		2009 yılı
2010	120.814		2010
2011	128.604		2011
2012	136.020		2012
2013	145.478		2013
2014	158.837		2014
2015	178.089		2015
2016	197.297		2016
2017(Ekim)	228.993		2017

Tablo 18. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Cezaevlerindeki Hükümlü ve Tutuklu Sayısı ile Cezaevlerindeki Yabancı Uyraklı Sayısı(<http://www.cte.adalet.gov.tr/>, <https://www.birgun.net/haber-detay/turkiye-suc-cenneti-oldu-153017.html> Erişim: 04.12.2017).

Tablo 18’den de görüleceği üzere Türkiye’de cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklu sayısı artarken aynı şekilde cezaevlerindeki yabancı sayısı da artmakta olduğu görülmüştür. Adalet Bakanlığı’nın açıkladığı verilere göre cezaevlerinde bulunan yabancıların suç türlerine bakıldığında terör suçu nedeniyle cezaevlerinde bulunan yabancı sayısı 2009 yılında sadece 40 iken bu rakam 2017 yılı Şubat ayı itibariyle % 1.837 artarak 775’e yükselmiştir. Terör suçundan cezaevlerinde bulunan yabancı oranı, toplam yabancı sayısının % 16’sını oluşturmakta iken adli suçlardan cezaevlerinde bulunan yabancılar toplam yabancı mahkûmların % 82’sini oluşturmaktadır. 2009 yılında 1.839 yabancı adli suçlardan cezaevlerinde iken bu rakam Şubat 2017 itibariyle 3.847’ye yükseldiği belirtilmektedir. Cezaevlerinde bulunan toplam hükümlü ve tutuklu sayısının %2’sini yabancı uyraklı kişiler oluşturmakta olduğu tespit edilmiştir(<https://www.birgun.net/haber-detay/turkiye-suc-cenneti-oldu-153017.html> Erişim: 04.12.2017). Özellikle terör suçlarından cezaevlerinde bulunan yabancı sayısının son sekiz yılda yaklaşık 20 kat arttığı göz önüne alındığında Türkiye özellikle yabancılar nedeniyle ortaya çıkabilecek terör eylemleri nedeniyle Türkiye’deki yetkililerin güvenlik konusundaki tedbirlerini yeniden gözden geçirmesi yerinde bir uygulama olacağı değerlendirilmektedir.

Öte yandan yasadışı göçmenler barınma merkezlerinde, geri kabul merkezlerinde kaldıkları sürenin uzaması nedeniyle bazen açlık grevi, bazen kavgalar, bazen de yangın çıkartma eylemleri gibi asayiş bozan eylemlere girişebilmektedirler. Örneğin; İstanbul Geri Gönderme Merkezi'nde bulunan yabancılar, yaşam koşullarının yeterli olmadığına dikkat çekmek için isyan çıkarmışlar ve merkezdeki eşyaları yakmışlardır. Bu kargaşayı fırsat bilen bazı yabancılar kaçmış ve bunun üzerine güvenlik birimlerince yakalanmışlardır (<http://www.ensonhaber.com/gocmenler-geri-gonderme-merkezinde-isyan-cikardi-2016-11-19.html> Erişim: 29.11.2016). Aynı zamanda yasadışı göçmenlerin yoğun olduğu bölgelerde hırsızlık ve zararlı alışkanlıkların çocuk yaştakilere kadar inmesi, bölge halkının huzurunu bozmaktadır. Bu nedenle o bölgede yaşayan insanlar güvenlik endişesi taşımaktadırlar. Türk halkı tarafından Suriyeliler arasında Esad'a bağlı kişiler, terör örgütleri IŞİD ve PKK üyeleri olabileceği endişesi hakimdir. Özellikle bu durum sınır bölgelerinde yaşayan kişilerde daha yaygındır. Eğitimsiz, herhangi bir geliri olmayan veya düşük gelire sahip, dışlanmışlık hissine kapılan göçmen gençler ileriki zamanlarda suçun kaynağı olarak karşımıza çıkma ihtimali yüksektir(ORSAM, 2015, s. 19-20).

3.2.3.5. Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinin Türkiye'de Sosyal Yaşama Etkileri

Yasadışı göçmenler farklı kültür ve sosyal yapıların olduğu gelişmemiş ülkelerden Türkiye'ye geldikleri için, Türkiye'nin yaşam tarzı, örf, adet ve geleneklerine yabancı olarak hayata yeniden başlamaktadırlar. Bu yeni hayata başlarken yasadışı göçmenler geldikleri yerlerdeki alışkanlıklardan tamamen kopuk olarak hayata başlamayacak, ülkelerindeki yaşantıları, örf ve adetleri ile yeni yerin yaşantısını harmanlayarak yaşamaya devam edeceklerdir. Yasadışı göçmenlerin yabancı oldukları bu duruma karşın, yasadışı olarak girilen ülkelerdeki toplumsal kabul önem arz etmektedir.

Türkiye'de başta geçici olarak düşünülen fakat zamanla kalıcı oldukları ve ülkelerindeki mevcut savaş halinin hala devam ettiği Suriyeliler için de toplumsal kabul çok önemlidir. Özellikle kamplarda kalmayan Suriyeliler de Türk toplumunun yaşantısına alışmaya başlayacaklardır.

Yasadışı göçün, insan kaçakçılığının ve insan ticaretinin bir diğer olumsuz yanı ise Türk erkeklerle yapılan evliliklerdir. Önceleri evlenme akdi ile birlikte Türk vatandaşlığı kazanılabiliyorken, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda yapılan değişiklikle en az üç yıl Türk vatandaşı ile evli kaldıktan sonra başvuruda bulunup, İçişleri Bakanlığı yetkililerince yapılacak incelemeden sonra, durumu tutanlara vatandaşlık verilmektedir(Resmi Gazete, 2009: 27256). Bu düzenleme çok önemlidir. Bu anlamda çoğunlukla Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nden ve diğer ülkelerden gelen kadınlar Türk erkekleriyle muvazaalı olarak evlenip vatandaşlık kazanmaları sıkıntılar oluşturmaktaydı. Bu durumu bilenler muvazaalı evliliklerle vatandaşlık kazanarak Türkiye'de kalmaya devam etmekteydi. Öte yandan dışarıdan gelen yabancı kadınlarla evlenen Türk erkeklerinin, evlilikte kadınlara verdikleri ziynet eşyalarının çalınarak kaçırıldığı, sadece o erkeğin mal varlığını gasp etmek amacıyla yapıldığı, hatta bununla ilgili Türkiye'de evlilik çetelerinin olduğu, yaşlı ve parası olan erkekleri genç bayanlarla evlendirme vaadiyle kandırdıkları görülmektedir. Türk toplumu tarafından kabul görmeyen bu tür ilişkiler toplumun huzurunu bozmakta ve sosyal yaşantısını olumsuz yönde etkilemektedir.

3.3. Türkiye'deki Suriyeliler

Suriyeli göçmenler ülkelerindeki savaş halinin devam etmesi sonucu en yakın ülkelerdeki sınır kapılarına kitleler halinde gelmek suretiyle, ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Suriye'deki bu durum tüm dünyayı etkilemiş ve başta Türkiye ve Lübnan olmak üzere birçok ülkede Suriyeli göçmenler bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği(BMMYK) Küresel Eğilimler Raporu'na göre; Suriye, dünyadaki en büyük ülke içerisinde yerinden edilmiş 7,6 milyon insan bulunmaktadır(<http://www.unhcr.org.tr/?content=640> Erişim: 12.12.2015).

Yerinden edilmiş Suriyelilerin en çok bulunduğu ülke Türkiye'dir. Türkiye'de bulunan Suriyelilere Geçici Koruma Statüsü verilmektedir. Geçici Koruma Statüsü verilen Suriyeliler ile ilgili olarak çalışmamızın birinci bölümünde ayrıntılı bilgi verilmiştir.¹⁰ Geçici Koruma Statüsü verilen Suriyeliler için Geçici Koruma Yönetmeliği yayınlanmıştır(İçişleri Bakanlığı Afet Acil Durum Yönetimi Başkanlığı,

¹⁰ Bkz. sy.19.

Geçici Koruma Yönetmeliği, 22.10.2014). Bu yönetmelik; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ülkelerine dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan 6458 sayılı YUKK 91. maddesi gereğince hazırlanan bu yönetmeliğin amacı; *“ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar Uluslararası Koruma Kanununun 91. Maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslar arası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemek”* olarak belirtilmiştir(Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014: madde 1).¹¹

Bu yönetmeliğe göre Türkiye’de bulunan ve Geçici Koruma kapsamındaki herkesin parmak izi alınmak suretiyle fotoğraflı kayıtları yapılmakta ve merkezi veri tabanına iletilmektedir. Kayıtlar göç İdaresi Genel Müdürlüğüne iletilmektedir. Kayıt işlemleri tamamlananlara Geçici Koruma Kimlik Belgesi valilikler tarafından düzenlenmektedir. Bu kişilere yabancı kimlik numarası verilmekte ve yabancılardan adresleri, adrese dayalı kayıt sistemine kayıt edilmektedir. Geçici Koruma Statüsündeki kişilerin eğitim, sağlık ve tercümanlık hizmetleri ücretsiz sağlanmaktadır. Aynı zamanda bu kişiler sosyal yardımlardan da yararlandırılmaktadırlar. Türkiye’de sayıları 3,2 milyonu aşan geçici koruma altındaki Suriyelilerin varlığı nedeniyle Geçici Koruma Yönetmeliği’nin yapılması yerinde bir uygulama olmuştur.

Türkiye’deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı 20.10.2017 tarihi itibarıyla kayıtlı 3.235.992 Suriyeli bulunmaktadır. Bu rakam dünyada ülkesini terk etmek zorunda kalıp, başka bir ülke sınırına gelen veya sınırı geçen Suriyeli yabancı

¹¹ Geçici Koruma Yönetmeliği ile yürürlüğe konulan hükümler on bir bölüm halinde açıklanmıştır(Geçici Koruma Yönetmeliği,2014); Birinci Bölüm: Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar(madde 1-3), İkinci Bölüm: Genel İlkeler(4-6), Üçüncü Bölüm: Geçici Korumanın Kapsamı(7-8), Dördüncü Bölüm: Geçici Koruma Kararlarının Alınması ve Sona Ermesine ilişkin Hükümler(9-16), Beşinci Bölüm: Geçici Koruma Kapsamında Yapılacak İlk İşlemler(17-25), Altıncı Bölüm: Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler(26-32), Yedinci Bölüm: Yükümlülükler(33-35), Sekizinci Bölüm: Sevk Merkezleri ile Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve iletilmesi ile Geçici Barınma Merkezlerinde Sağlanacak Hizmetler(36-41), Dokuzuncu Bölüm: Gönüllü Geri Dönüş ve Üçüncü Ülkelere Çıkış(42-45), Onuncu Bölüm: İşbirliği ve Yardım(46-47), On birinci Bölüm: Çeşitli ve Son Hükümler(48-63).

sayısının bir bölümüdür. Türkiye tek başına kayıtlı 3,2 milyon Suriyeliye ev sahipliği yaparken Batılı ülkelerin talip olduğu Suriyeli sayısı çok sınırlı sayıdadır. Türkiye'den AB'ye resmi olarak giden Suriyeli sayısı toplamı sadece 10.584 olarak gerçekleşmiştir(http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, Erişim: 20.10.2017). Bu bağlamda özellikle AB ülkeleri Suriye krizinin etkilerini kendi topraklarında görmek istememektedirler. Başka AB olmak üzere gelişmiş ülkelerin Suriye krizine seyirci kalmaları kabul edilebilir bir durum değildir.

Öte yandan AB ile Türkiye arasında Geri Kabul Anlaşması(GKA) 16 Aralık 2013'te imzalanmış ve 3 yıllık bir geçiş süreci öngörülmüştür. AB ile Türkiye Brüksel'de yasadışı olarak AB'ye geçmeye çalışan Suriyeliler ile ilgili çözüm bulmak için 07.03.2016 tarihinde bir araya gelmiştir. AB tarafından Türkiye'deki Suriyeliler için 3 milyar Euro önceki taahhütten sonra ek 3 milyar Euro daha Suriyeliler için yardım yapılacağını, bunun yanında Türkiye ise Yunan Adalarına geçen her bir Suriyeliyi geri alacağını, buna karşılık Türkiye alınan her bir Suriyeliyi yasal yollardan AB'ye yerleştirme noktasında AB yetkilileri ile Türkiye'nin prensipte anlaştığını belirtmişlerdir. Buna karşın Türkiye GKA'yı öngörülen önce yürürlüğe koymasına karşılık, AB'den vize serbestisi sürecinin hızlandırılmasını ve AB ile 5 yeni faslın açılması talebinde bulunmuştur (<http://www.sondakika.com/haber/haber-turkiye-ile-ab-siginmaci-krizinin-cozumu-icin-8234710/> Erişim: 08.03.2016).

Türkiye'de bulunan Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelilere Türkiye'nin yaptığı toplam insani yardım 8 milyar \$ iken, uluslararası kuruluşlardan yapılan yardım sadece 455 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Türkiye gayri safi milli hasılası baz alındığında, insani yardım için en çok yardım yapan ülke konumundadır(<http://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?IcerikID=747&ID=16> Erişim: 07.03.2016).

Ülkelerin pazarlık konusu yaptığı, kendi topraklarında kabul etmek istemediği Suriyeli göçmenlerin Ege Denizi'ndeki dramları devam etmektedir. Küçük bedenler kıyılara vurmakta, umutlar suda gömülmektedir. Türkiye'de her gün yeni bir Suriyeli ailenin veya topluluğun şişme botlarla, hiçbir can güvenliği olmadan Yunan Adalarına geçmeye çalışırken boğulduklarına yönelik acı haberler toplum tarafından sürekli duyulmaktadır. Ege Denizi'nde bindikleri botun alabora olması sonucu eşi ve yedi çocuğunu kaybeden Suriyeli Baba gibi birçok ölümlü vaka gerçekleşmektedir. 2016

yılı Ocak ve Şubat olmak üzere sadece iki ayda Avrupa yolunda 410 kişi ölmüş veya boğulmuştur(<http://www.aljazeera.com.tr/haber/egede-gocmen-faciasi-25-olu> Erişim: 08.03.2016).

Suriye krizinin başladığı 2011 yılından bu yana altı yıl geçmesine rağmen, kriz hala devam etmektedir. Bir taraftan Suriyeliler ile ilgili acılı haberler gelmeye devam etmektedir. Diğer taraftan böyle bir krizde AB ülkeleri Türkiye'yi tampon bölge yapmaya çalışmaktadırlar. Ülkelerindeki savaşı görmüş, yurtlarından çıkmak zorunda kalmış ve ailesiyle çıktıkları umut yolculuğunda zorluklarla karşılaşmış Suriyeli çocukların psikolojileri bozulmaktadır. Dünya böyle bir dramla daha önceden karşılaşmamıştır. Ne acıdır ki, ülkeler kendi ülkelerinden uzakta olan bu dramı sadece seyretmekle yetinmektedirler. Türkiye bu noktada çok büyük bir fedakârlık örneği göstermektedir. Türk halkı ile Suriyeli yabancılar arasında küçük bazı yerel olaylar haricinde sıkıntı olmamış, zor durumda olan Suriyelilere yardım etmişler ve yardım etmeye devam etmektedirler.

3.4. Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadele İçin Uluslararası Ve Bölgesel Düzeyde Yürüttüğü Süreçler Ve Taraf Olduğu Anlaşmalar

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile etkin bir şekilde mücadele edebilmek için hem uluslararası hem de bölgesel düzeyde yasal tedbirlerin alınması gerekmektedir. Birbiri ile bağlantılı olan uluslararası tedbirleri destekleyici bölgesel tedbirleri yaparak ülkeler bu suç türleri ile etkili bir şekilde mücadele edebileceklerdir. Bu göç süreçlerinde sadece devletler değil uluslararası kuruluşlar, STK'lar da yer alarak katkı sağlayabilmekte göç konusuna birlikte çözüm aramak hedeflenmektedir.

3.4.1. Türkiye'nin Taraf Olduğu ve Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi Tarafından Yürütülen Süreçler

Uluslararası alanda yapılan anlaşmalar neticesinde düzensiz göçün olumsuz etkilerinden kurtulmak mümkün hale gelecektir. Burada düzensiz göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadele edebilmek için uluslararası alanda işbirliği yapmak ülkelerin öncelikli hedefi olmalıdır. Bu kısımda Uluslararası Göç Politikaları

Geliştirme Merkezi(ICMPD) tarafından yürütülmekte olan Türkiye'nin üyesi bulunduğu Budapeşte Süreci ve Prag Süreci ele alınacaktır.

3.4.1.1. Budapeşte Süreci

Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın dağılması ile AB'nin genişlemesi ile birlikte başlayan göç tartışmaları sonucu Budapeşte Süreci göç konusunda işbirliği çerçevesini sağlamıştır. Aslında Budapeşte Süreci göç tartışmaları ile gelişmiş bir süreçtir. Sürecin başladığı 1991 yılından bu yana birçok bakanlar konferansı, üst düzey konferans yetkilileri toplantısı ve çalışma grubu toplantıları yapılmıştır. İlk olarak Ekim 1991'de Berlin Bakanlar Konferansında, Doğu Avrupa'dan başlayarak Batı Avrupa'yı etkileyecek düzensiz göç hareketi ile ilgili gerekli tedbirleri almak üzere toplantı yapılmıştır. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 35 ülkenin katıldığı Prag konferansı 14-15 Ekim 1997 tarihinde yapılmış ve konferansın sonucunda düzensiz göç ile ilgili altı tavsiye kararı alınmıştır. Bu tavsiye kararları şunlardır(https://www.budapestprocess.org/index.php?option=com_attachments&task=download&id=98 Erişim: 20.10.2017):

- a) İnsan kaçakçılığı ile mücadelede için mevzuatın uyumlaştırılması,
- b) Ön giriş, giriş kontrolü ve özellikle vize rejiminde uyum sağlanması,
- c) Kaynak ülkesine geri dönüş ve geri kabul anlaşmaları yapılması,
- d) Yasadışı göçle ilgili bilgi alış-verişi,
- e) Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine teknik ve mali yardım sağlanması,
- f) Yasadışı göç ve insan kaçakçılığı ile diğer organize suç örgütleri arasında bağlantının araştırılması.

Budapeşte süreci elliden fazla hükümet ve ondan fazla uluslararası örgütün oluşturduğu düzenli göç için sistemler geliştirmeyi amaçlayan hükümetler arası bir forumdur. Sürecin sekreteryası Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi(ICMPD) tarafından yürütülmektedir. Sürecin eş başkanlığını 2003 yılından bu yana Macaristan ve Türkiye birlikte yürütmektedir. Budapeşte Sürecine ülkeler aşama aşama dâhil olmaktadır. 2010 yılında "İpek Yolu Ülkeleri" olarak bilinen Afganistan, Bangladeş, Irak ve Pakistan'ı kapsayan yeni bir genişleme gerçekleşmiştir. İpek Yolu Bölgesi Oturum Başkanlığını Türkiye yapmaktadır. Türkiye İpek Yolu

Bölgesi Oturum Başkanı olarak, göç güzergâhındaki kaynak, geçiş ve hedef ülkeleri bir araya getirerek diyalog halinde olunmasını sağlamıştır. İpek Yolu Bölgesi Oturumunun belli başlı hedefleri ise; İpek Yolu ülkeleri arasında göç konusunda bilgi ve ortak anlayış geliştirmek, ülkelerdeki eğitimcilerin eğitimi de dâhil göç eğitiminin güçlendirilmesi ve göç yönetiminde yetkililer arasında kurumlar arası işbirliği ve iletişim yapılarının güçlendirilmesi olarak belirtilmiştir(http://www.goc.gov.tr/icerik6/budapeste-sureci_576_577_578_icerik Erişim: 15.03.2016). Türkiye Budapeşte sürecinin eş başkanlığını yürütmekle, düzenli göçün geliştirilmesi ve düzensiz göçün engellenebilmesine yönelik uluslararası alanda işbirliğinin ne kadar gerekli olduğunu göstermektedir.

3.4.1.2. Prag Süreci

Prag Süreci, Ocak 2009 ile Haziran 2011 yılları arasında hayata geçirilen Göç Ortaklıkları Kurma Projesi(GOKP-Bulding Migration Partnership(BMP))'nin başarılı sonuçlar alması sonucu hayata geçirilen bir süreçtir. Bu süreçte göç yönetimi ile ilgili politikaların tartışıldığı bir süreçtir. 28 Nisan 2009 tarihinde BMP katılımcı ülkeleri, Avrupa Komisyonu, FRONTEX, Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi(UGPGM/ICMPD-International Centre for Migration Policy Development), Göç, İltica, Mülteciler Bölgesel Girişimi(GİMBG/MARRI-The Migration, Asylum, Refugess Regional Initiative)¹² ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği(BMMYK/UNHCR-The United Nations Refugee Agency) tarafından ortak deklarasyon hazırlanmış ve ortak politik yapı belirlenmiştir. Prag Süreci'nin Türkiye dahil elli üyesi vardır.

Prag Süreci'nde başta düzensiz göç olmak üzere, göç ile ilgili pilot projeler belirlenmekte ve belirlenen üye ülkeler tarafından uygulanmasını sağlama hedeflenmektedir. 2011 yılında yapılmış olan 2012-2016 Prag Süreci Eylem planı kabul edilmiştir. Plana göre ülkeler arasındaki işbirliği temelinde amaçlanan hedefler şunlardır:

- a) Düzensiz göçün önlenmesi ve düzensiz göçle mücadele edilmesi,

¹² Göç, İltica, Mülteciler Bölgesel Girişimi(GİMBG/MARRI-The Migration, Asylum, Refugess Regional Initiative) üyeleri ise: Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Makedonya ve Sırbistan'dır.

- b) Geri kabul, gönüllü geri dönüş ve sürdürülebilir yeniden uyumlaştırma süreçlerinin yeniden teşvik edilmesi,
- c) Emek göçüne vurgu yapılarak düzenli göçe ve insan hareketliliğine yöneltme,
- d) Yasal ikamet alan göçmenlerin ev sahibi toplumla entegrasyonunu sağlama,
- e) Göç ve hareketliliğin kalkınma için pozitif güce dönüştürülmesi,
- f) İltica ve uluslararası koruma alanında kapasitelerin geliştirilmesi olarak sıralanmıştır(http://www.goc.gov.tr/icerik6/prag-sureci_576_577_579_icerik Erişim: 15.03.2016).

Prag Süreci'nin dört hedefi bulunmaktadır. Bunlar; Yasadışı göçmenler, Yasal Göçmenler, göçmenler ve Gelişim ile İltica ve Uluslararası Koruma konularıdır. Prag Süreci bu konular üzerinde yoğun bir çalışma yapmaktadır (<http://www.pragueprocess.eu/en/> Erişim: 29.11.2016).

Düzensiz göçün olumsuz etkilerini bertaraf edebilmek için Türkiye'nin uluslararası alanda taraf olduğu süreçlerin yanında bölgesel süreçlere de ihtiyaç duyulmuştur. Burada Türkiye'nin taraf olduğu bölgesel düzeyde oluşturulmuş süreçlere değinilecektir.

3.4.2. Türkiye'nin Taraf Olduğu Bölgesel Düzeyde Yürütülen Süreçler

Türkiye yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti suç türleri ile mücadele edebilmek için bölgesel düzeyde oluşturulan süreçlere dahil olmaktadır. Bu sayede Türkiye düzensiz göçün olumsuz etkilerini engelleyebilecektir. Türkiye bölgesel olarak Almatı Süreci, Bali Süreci ve Lahey Süreci'ne taraftır. Bu süreçlerde yer alan ülke ve kuruluşlar ile süreçlerin hedeflerini kısaca açıklamak konunun anlaşılması açısından yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

3.4.2.1. Almatı Süreci

Orta Asya ülkeleri olan Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'ın göç ile ilgili görüşme sürecini başlatan süreçtir. Süreç Orta Asya'da karmaşık bir hale gelen göç eylemlerinden kaynaklı sorunların çözülmesi amacıyla

oluşturulmuştur. Pakistan, Azerbaycan ve Türkiye bu sürecin üyesi iken, İran gözlemci statüsünde Almatı Süreci'nde yer almaktadır. Sürecin belli başlı hedefleri şunlardır:

- a) Göç ve mülteci konularında bilgi alışverişini geliştirmek,
- b) Orta Asya'daki göçün nedenleri, boyutları ve etkileri konularında karar vericiler arasında ortak bir anlayış geliştirmek,
- c) Göçe konu olan göçmenler için ulusal ve bölgesel düzeyde uyumlu ve kapsamlı potitikalar geliştirmek,
- d) Göç ve mültecileri koruma hususunda proje temelli faaliyetleri gerçekleştirmek, olarak sıralanmıştır(http://www.goc.gov.tr/icerik3/almati-sureci_576_577_1099 Erişim: 17.03.2016).

3.4.2.2. Bali Süreci

Bali Süreci, Avustralya ve Endonezya'nın ev sahipliğinde kurulmuş, insan kaçakçılığı, insan ticareti ve diğer uluslararası organize suçlarla mücadele edebilmek ve bölgesel farkındalığı arttırmak üzere, Türkiye'ninde içinde olduğu 45'in üzerinde üye devlet, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü ve Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Örgütü gibi uluslararası örgütlerin yer aldığı, bakanlar toplantısı şeklinde 2002 yılında oluşturulmuş bir süreçtir. Sürecin hedeflerinden bazıları şunlardır:

- a) Daha etkili bilgi ve istihbarat paylaşımı,
- b) İnsan kaçakçılığı ve ticaretiyle mücadele edebilmek için bölgesel kolluk kuvvetleri arasında işbirliği,
- c) Yasadışı hareketliliği tespit etmek ve engellemek için sınır ve vize sistemlerinin geliştirilmesi,
- d) Toplumda bu konu ile ilgili farkındalığın artırılması,
- e) İnsan kaçakçılığı ve insan ticaretini caydırmak için geri dönüşün etkinleştirilmesi,
- f) Özellikle kadın ve çocuklardan oluşan insan ticareti mağdurlarına koruma ve yardım sağlanması,
- g) Devletlerarası yasal göç fırsatlarının artırılması yoluyla yasadışı göçün önüne geçilmeye çalışılması, şeklinde belirtmişlerdir (http://www.goc.gov.tr/icerik3/bali-sureci_576_577_1100 Erişim: 17.03.2016).

3.4.2.3. Lahey Süreci

Lahey Süreci, dünyada bulunan göçmenlerin ve mültecilerin ayrımcılığa ve insan hakları ihlallerine maruz kalmadan ekonomik, sosyal gelişme ve kültürel zenginliğe katkı sağlamak üzere temelleri 2000 yılında atılmış olan, göç ve mülteci sorunlarına çözüm aramak için paydaşları, STK'ları ve kamu kuruluşlarını bir araya getirmek için kurulmuş, kar amacı gütmeyen bir platformdur. 2002 yılında Mültecilerin Geleceği ve Göç Politikaları Lahey Deklarasyonu yayınlanmış ve BM Genel Sekreteri Kofi ANNAN tarafından kabul edilmiştir. Süreç insan hakları temelli bir anlayışa hakimdir. Türkiye'nin üyesi olduğu bu sürece toplam 27 ülke üyedir (http://www.goc.gov.tr/icerik3/lahey-sureci_576_577_1101 Erişim: 17.03.2016).

Lahey Süreci'ne yerel yönetimler ve iş dünyasının paydaş olması hedeflenmiştir. Bu yüzden 2012 yılında İstanbul'da yapılan Lahey organizasyonuna Marmara Belediyeler Birliği destek vermiştir. Organizasyonun hedefinde ise, cazip şehirler için iş dünyası ve belediyelerin iş birliği yapması ve göç konusunda aktif rol oynaması vardır. Yerel yönetimler şehirleri cazibe merkezine dönüştürüp yatırımları bölgelerine çekmeye çalışırken, iş dünyası da küresel ölçekte rekabet edebilmek için kalifiye iş gücüne ihtiyaç duymaktadırlar(<http://marmara.gov.tr/bulten/026/h37.html> Erişim: 29.11.2016). Lahey Süreci, Türkiye'de yerel yönetimler ve iş dünyasının destekleri ile uluslararası göçün olumsuz etkilerini giderme konusunda bilincin oluşması için önemli bir platformdur. Bu sayede yerel yönetimler ve iş dünyası göç konusunda dialog halinde olması gerekliliği anlaşılmıştır.

3.4.3. Türkiye'nin Taraf Olduğu Diğer İşbirliği Çalışmaları ve Anlaşmalar

Uluslararası alanda gerçekleşen ve ülkelerin olumsuz etkilerini gidermek için önlemler aldığı yasadışı göç konusunda diğer girişim ve geri kabul anlaşmaları yapma ihtiyacı doğmuştur. Özellikle AB göçün olumsuz etkilerini AB sınırları dışında çözmek gayretindedir. Bu anlamda Türkiye göç konusunda çeşitli girişimlerde bulunmuş ve AB ile GKA imzalanmıştır. Bu girişim ve anlaşmaları kısaca açıklamak yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

3.4.3.1. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi(SECI-South-East European Cooperation Initiative)

Balkan İşbirliği olarak da bilinen bu girişim, Güneydoğu Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin, barış ve istikrarın geliştirilmesi ve ülkeler arasındaki sorunların çözülmesi amacıyla ilişkilerin arttırılması hedefiyle ABD'nin girişimi ile 1997 yılında kurulmuş olan bölgesel bir örgüttür. Türkiye'nin de üye olduğu SECI'nin diğer üyeleri ise; Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Yunanistan, Macaristan, Moldova, Makedonya, Romanya, Sırbistan, Karabağ ve Slovenya'dır. SECI Yugoslavya'nın dağılmasından sonra bölgede ortaya çıkan olayların etkilerini azaltmak için ekonomik canlanmayı sağlamak ve özel sektörün yardımını almayı hedeflemektedir. SECI aynı zamanda AB ile entegrasyonu kolaylaştırmak amacını gütmektedir(<http://www.mfa.gov.tr/guneydogu-avrupa-isbirligi-girisimi-seci.tr.mfa> Erişim: 3011.2016). Türkiye, SECI'ye üye ülkeler arasında göçmen kaçakçılığının önlenmesi amacıyla çalışmalar yürütmektedir(Doğan, 2008, s. 172).

Balkanlardaki ekonomik istikrarın gelişebilmesi öncelikle güvenlik faktörüne bağlıdır. Bölgede göçmen kaçakçılığının var olması bütün ülkelerin ekonomisini yakından etkileyecektir. Bu nedenle Balkan ülkeleri arasında göçmen kaçakçılığı konusunda işbirliğinin arttırılması amacıyla SECI tarafından çalışmalar yürütülmektedir.

3.4.3.2. Göç ve Sınır Geçişleri Üzerine Bilgi, Tartışma ve Değişim Merkezi-CIREFI(Centre For Information, Discussion and Exchange on the Crossing of Frontiers and Immigration)

CIREFI 1 Aralık 1992 tarihinde göçten sorumlu bakanlar kurulu kararı ile kurulmuştur. CIREFI üye ülkelerin uzmanlarından oluşmaktadır. CIREFI 1994 yılında faaliyetlerini genişletmeye karar vermiştir. CIREFI, göçmenlik yasalarına aykırı yasadışı göç, yasadışı ikametgah, yasadışı göçmenlere yardım edenler ve sahte belgelerin kullanılması konularında üyeler arasında düzenli raporları hazırlamak, derlenen bilgileri analiz etmek, üyelere tavsiyelerde bulunmak üzerine işlemler yürütmektedir. Acil durumlarda üye devletler ile doğrudan bilgi alış-verişinde bulunmaktadır. CIREFI Mayıs 1999'dan bu yana yasadışı göç ve bu yasadışı göçü kolaylaştıran ağlar üzerine erken uyarı sistemi alanında faaliyet göstermektedir. Üye

devletlerin yasalarını, yasadışı göçü engellemek için uygulamaları gerekmektedir (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3AI33100> Erişim: 30.11.2016).

Türkiye AB'ye aday ülke olarak yasadışı göç ve sınır geçişleri üzerine bilgi değişimi merkezine üyedir. Bu merkezde AB üyesi ülkeler ile adaylık müzakerelerini sürdüren ülkeler bilgi paylaşımında bulunmakta ve erken uyarı sistemine dahil olmaktadır. Yasadışı göç ve sınır geçişlerini önlemek için erken uyarı sistemi önemli bir görevi yerine getirmeye çalışmaktadır.

3.4.3.3. Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi(Southeastern Europe Stability Pact)

Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi, Güneydoğu Avrupa ülkelerinin barış, demokrasi, insan haklarına saygı ve ekonomik refaha katkıda bulunma çabalarını güçlendirmeyi amaçlamak üzerine 1999 yılında AB girişimiyle kurulmuştur. Paktın sekreteryası Brüksel'de kurulmuştur. Paktın amaçlarını gerçekleştirmek için üç adet çalışma masası kurulmuştur. Bunlar:

1. Çalışma Masası: Demokratikleşme ve İnsan Hakları
2. Çalışma Masası: Ekonomik Yeniden Yapılanma, İşbirliği ve Kalkınma
3. Çalışma Masası: Güvenlik Sorunları

Pakt ortak sorunları tespit etmek ve onlarla mücadele edebilmek için ortak stratejiler tasarlamayı hedeflemiştir(<http://stability-pact.org/default.asp> Erişim: 02.12.2016).

Güvenlik Sorunlarının yer aldığı 3. Çalışma Masası'nın çalışma alanında yasadışı göç ve uyuşturucu ticareti ile mücadele edebilmek için AB ile Balkan ülkeleri arasında güvenli bir ortam oluşturulması ve AB'ye Balkanlardan bu tür sorunların ulaşmasını engellemek hedeflenmiştir. 2008 yılında Pakt yerini Bölgesel İşbirliği Konseyi'ne bırakmıştır. Konsey'in Türkiye'nde üyesi olduğu 46 üyesi vardır. Konsey faaliyetlerini hükümetler, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar, uluslararası mali kuruluşlar, özel sektör ve STK'lar ile işbirliği içerisinde yerine getirir. Konsey'in adalet ve içişleri alanındaki çalışmalarında göç, iltica ve mülteciler ile ilgili AB kapsamında meydana gelen gelişmeleri izlemek yer almaktadır. Üye ülkelerle organize

suçlarla ulusal ve bölgesel bilgi paylaşımı ve bununla ilgili projelerin geliştirilmesi hedeflenmektedir(<http://rcc.int/pages/14/structure> Erişim: 03.12.2016).

3.4.3.4. Geri Kabul Anlaşmaları(GKA)

Geri Kabul Anlaşmaları, yasadışı göçün olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla, bir ülkede yakalanan yasadışı göçmenlerin uyruğu bulunduğu ülkeye, üçüncü bir ülkeye veya geldiği ülkeye iade edilmesi koşullarını içeren antlaşmalardır. GKA'larda, geri gönderilen yabancılar için yapılan yol, iaşe ve diğer masrafların hangi taraf tarafından karşılanacağı, geri kabul için yetkili birimler, iadenin ne sürede yapılması gerektiği konularında ülkeler arasında yapılan görüşmeler sonucunda karar verilmektedir(Güneş, 2004, s. 91).

GKA'ların Türkiye açısından faydaları şunlardır(EGM, 2001, s. 60-61):

- a) GKA yapılması halinde, yasadışı göçe konu olan ülkelere gelerek yakalanan ve ülke temsilcilikleri tarafından kabul edilmeyen yasadışı göçmenlerin Türkiye'den çıkarılması sağlanacaktır.
- b) Yasadışı göçmenlerin Türkiye'de kalış süreleri azalacağı için yasadışı göçmenlere yapılan masraflar düşürülmüş olacaktır.
- c) Türkiye üzerinden yasadışı geçiş yapmış yasadışı göçmenlerin Türkiye'ye iadesi ile birlikte Türkiye'ye yönelik olumlu bir bakış açısı kazanılacaktır.
- d) Uzun vadeli, olarak iade edilen yasadışı göçmenler Türkiye'yi transit ülke olarak kullanmaktan vazgeçecekler ve farklı alternatif ülkeleri deneyeceklerdir.
- e) Yasadışı göçe kaynaklık eden ülkelere böyle bir anlaşmanın yapılması sayesinde, dünya genelinde yasadışı göç hareketlerinde düşüş olacaktır.

Türkiye yasadışı göçle mücadele çerçevesinde, öncelikle kaynak ülkelerle GKA'lar yapmayı hedeflemektedir. Bugüne kadar, Suriye (2001), Yunanistan (2001), Kırgızistan (2003), Romanya (2004), Ukrayna (2005), Pakistan (2010), Nijerya (2011), Rusya Federasyonu (2011), Yemen (2011), Bosna-Hersek (2012) ve Moldova (2012) ile GKA yapılmıştır(http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-yasadisi-gocle-mucadelesi-.tr.mfa Erişim: 21.03.2016). AB ile Türkiye 16 Aralık 2013 tarihinde GKA imzalamış ve GKA 2 Ağustos 2014 tarihinde resmi gazetede yayınlanmıştır. Resmi gazete yayımını takip eden ikinci ayın birinci günü olan 1 Ekim 2014'te AB ile

Türkiye kendi vatandaşlarını kabul zorunluluğu başlamıştır(Resmi Gazete, 2014: 29076).

AB ile Türkiye arasında Aralık 2013'te yapılan GKA'nın 3 yıllık geçiş dönemini kapsayacağı öngörülmüştür. Fakat Suriye krizinin patlak vermesi sonucunda AB yetkilileri bu anlaşmanın bir an önce yürürlüğe girmesini istemişlerdir. Türkiye ile AB yetkilileri arasında 18 Mart 2016 tarihinde, Avrupa'ya yasadışı yollarla ulaşan göçmenlerin sayısını azaltmak için anlaşmaya varılmıştır. Anlaşmaya göre 20 Mart 2016 tarihinden sonra Yunanistan'a ulaşan göçmenlerden sığınma başvuruları reddedilenler Türkiye'ye geri gönderilecektir. Bunun karşılığında Yunanistan'dan geri gelen herbir göçmen için AB Türkiye'deki kamplardan bir göçmen kabul edecektir. Sürecin gözetiminde BMMYK'nin aktif rol oynaması beklenmektedir (http://bbc.com/turkce/haberler/2016/160318_ab_turkiye_anlasma_sonuc Erişim: 21.03.2016).

GKA, Türkiye ile AB arasında düzensiz göçmen, üçüncü ülke vatandaşları ve vatansız kişilerin geri kabulü ile ilgili düzenlemeleri içeren bir anlaşmadır. Bu anlaşma bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Türkiye AB'ye nazaran daha çok geri kabul taleplerine maruz kalabilecektir. Anlaşmanın tam olarak yürürlüğe gireceği 1 Ekim 2017 tarihinden sonra vatandaşın ziyade üçüncü ülke vatandaşları ve vatansız kişiler Türkiye açısından ekonomik ve sosyal yükümlülükleri arttıracaktır. Türkiye açısından problem olabilecek diğer bir husus, GKA öncesinde ülkeden çıkarılma sürecinde insan hakları ve uluslararası koruma hukukuna yönelik ihlallerin doğma ihtimalidir. İhlallerin artması halinde GKA'nın askıya alınma ihtimali söz konusu olabilecektir. Türkiye ise GKA'yı AB'nin Türkiye'ye vize muafiyeti uygulayıp uygulamaması durumuna göre ele alacak ve ona göre uygulayacak olması GKA'nın diğer bir hassas noktası olarak görülmektedir (Göçmen, 2014, s. 76-77).

GKA Türkiye ile AB arasında bundan sonra yapılacak olan müzakerelerin en önemli pazarlık konularının birisi olmaya devam edecektir. Türkiye vize muafiyetinin AB tarafından kendi vatandaşlarına sağlanmasını beklerken, AB Türkiye'den yasadışı göç konusunda GKA yükümlülüklerini özellikle üçüncü ülke vatandaşları ve vatansız kişiler için yerine getirmesini beklemektedir.

GKA'ların özellikle yasadışı göçe kaynaklık eden ülkelerle yapılması yerinde bir uygulama olacağı değerlendirilmektedir. Öte yandan geri kabul merkezlerinin fiziki koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. GKA sonucu bu merkezlerde kalan kişiler için hükümet dışı kuruluşlar ve uluslararası yardım kuruluşlarının işbirliği önemlidir.

Türkiye'nin düzensiz göç ile mücadele için uluslararası alanda yapılan işbirlikleri ve anlaşmalar yanında ulusal alanda yapılan yasal düzenlemelere bu kısımda yer verilmesi konunun anlaşılması için yerinde olacağı görülmüştür.

3.5. Ulusal Alanda Yapılan Düzenlemeler

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadele edebilmek için uluslararası işbirliği kadar ulusal mevzuatta da gerekli değişiklikler ile gelişen yeni yöntemlere uyumlu yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Türkiye'de yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretini önlemek için yapılan yasal düzenlemelerin belli başlı olanları şunlardır: 1) Pasaport Kanunu, 2) Türk Vatandaşlığı Kanunu, 3) Türk Ceza Kanunu, 4) Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, 5) Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, 6) Karayolu İle Uluslararası Yolcu ve Eşya Taşımaları Hakkında Yönetmelik ve 7) Yabancılar Uluslararası Koruma Kanunu. Burada yasadışı göçü engellemek için ulusal alanda yapılan yasal düzenlemelere yer verilecektir.

3.5.1. 5682 Sayılı Pasaport Kanunu

Türkiye'ye giriş ve çıkışlarda Türk vatandaşları ve yabancılar pasaport veya pasaport yerine kullanılacak bir belgeyi ibraz ederek gümrük kapılarından geçebileceklerdir. Türkiye'ye olabilecek yasadışı giriş ve çıkışlar ile ilgili olarak 5682 sayılı Pasaport Kanununun 33., 34., 35. ve 36. maddelerine göre işlem tesis edilecektir(Pasaport Kanunu, 1950: madde 33,34,35,36).

Pasaport Kanunu'nun ilgili maddelerine göre Türkiye Cumhuriyeti sınırlarını pasaportsuz veya pasaport yerine geçen bir belge olmaksızın geçenlere hem para cezası hem de hapis cezası verileceği düzenlenmiştir. Aynı şekilde belirlenen gümrük kapıları haricinde başka yerlerden Türkiye'ye giren veya Türkiye'den çıkanlara para ve hapis

cezası hükmolunacaktır. Bunun yanında yolcuları pasaport kontrolü yapılacak yerler dışında başka yerlere bilerek götürünlere de hapis cezası verilecektir.

Pasaport Kanunu'nda belirtildiği şekliyle, Türkiye'ye pasaportsuz ve pasaport yerine kabul edilebilecek bir belge olmadan girmek suçtur. Türkiye'ye pasaportsuz girmiş olan yasadışı göçmenler hem para hem de hapis cezası ile karşılaşacaklardır.

3.5.2. 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

Türk Vatandaşlığı Kanunu'na göre, vatandaşlığın hangi hallerde kazanılacağı yabancılar için büyük bir öneme sahiptir. Türk Vatandaşlığı Kanununda yapılan değişiklikten önce Türk vatandaşı ile evlenen yabancılar evlenme akdinden sonra Türk vatandaşlığını kazanabilmekteydi. Fakat kanun koyucu bunun suistimal edildiğini görerek belli zorunluluklar getirmiştir. Eski 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu yerine gelişen koşullara uygun olarak 2009 yılında 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu kabul edilmiştir(Resmi Gazete, 2009: 27256). Kanunun uygulanmasına yönelik yönetmelik de 2010 yılında yayınlanmıştır(Resmi Gazete, 2010: 27544).

Türk Vatandaşlığı Kanunu 8. maddesi; *“Türkiye’de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanmayan çocuk doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır.”* şeklindedir(Türk Vatandaşlığı Kanunu, 2009: madde 8).

Kanunun 11. maddesi; *“Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda; a) Kendi milli kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak, b) Başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet etmek, c) Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmek, ç) Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak, d) İyi ahlak sahibi olmak, e) Yeteri kadar Türkçe konuşabilmek, f) Türkiye’de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire ve mesleğe sahip olmak, g) Milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak, şartları aranır.”* hükmü yer almaktadır(Türk Vatandaşlığı Kanunu, 2009: madde 11).

Uygulama Yönetmeliği madde 15’e göre; *“Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancı ilgili şartları taşıması halinde İçişleri Bakanlığı kararı ile Türk*

vatandaşlığı kazanabilir.” Madde 16’ya göre; “(1) Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvurabilirler. Başvuru sahiplerinde; a) Aile birliği içinde yaşama, b)Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama, şartları aranır.” Madde 69’a göre; “Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılar başvuru için gerekli şartları taşıyıp taşımadıklarının tespiti illerde oluşturulan komisyon tarafından yapılır. Komisyon il valisi veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında, il nüfus müdürlüğü, il emniyet müdürlüğü, il jandarma komutanlığı, il milli eğitim müdürlüğü ve sosyal hizmetler il müdürlüğünden en az şube müdürü düzeyinde görevlendirilen temsilciliklerden oluşur.” hükmü yer almaktadır(Türk Vatandaşlığı Kanunu Uygulama Yönetmeliği, 2010: madde 15,16,69).

Kanun 19. maddesine göre; “Komisyon şartları taşıyanlar hakkında dosya düzenler ve karar verilmek üzere Bakanlığa gönderir. Bakanlıkça durumu uygun bulunanlar Bakanlık kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilirler.” şeklinde düzenleme yapılmıştır(Türk Vatandaşlığı Kanunu, 2009: madde 19).

Öte yandan Suriye’den gelip Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan yabancıların Türk vatandaşlığı kazanıp kazanamayacağı sorusu akla gelebilmektedir. Türk Vatandaşlığı Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği hükümleri gereğince; Suriyelilerin Türkiye’de doğan çocukları, ana ve babalarından dolayı Suriye vatandaşlığını kazanmaları sebebiyle Türk vatandaşlığını kazanmaları mümkün değildir. Kanunun 11. maddesine göre Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet eden Suriyeliler de Türk vatandaşlığı uygulama yönetmeliğinin 71. maddesi ç bendi gereğince, geçici koruma statüsünde Türkiye’de ikamet etmek Türk vatandaşlığı için geçerli olan bir ikamet olarak kabul edilmediği için Suriyeliler Türk vatandaşlığı için müracaat edemeyeceklerdir.

Türkiye’de basında Suriyelilere Türk vatandaşlığı verilmekte olduğu haberleri yer almaktadır. Bununla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü bir basın açıklaması yapmıştır. Bu açıklamaya göre; “2011 ile 2016 yılları arasında 7.826 Suriyeli Türk vatandaşlığı kazanmıştır. Suriye uyrukluların büyük çoğunluğu anne ve/veya babası Türk vatandaşı olup da on sekiz yaşına kadar nüfus kütüklerine kaydedilmeyen soy bağı esasına göre Türk vatandaşlığını kazanan kişiler

olup, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğüne milli güvenlik ve kamu düzeni açısından engel teşkil edecek hallerinin bulunmadığı tespit edilen ve istisnai olarak Türk vatandaşlığı kazanan kişilerin sayısı ise 514'tür." şeklinde açıklama yapılmıştır (<https://www.nvi.gov.tr/hakkimizda/haberler-ve-duyurular/duyurular?duyuru=19> Erişim: 22.10.2017).

3.5.3. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79. Maddesi göçmen kaçakçılığını ve 80. maddesi insan ticareti ile ilgili suçları işleyenler hakkında uygulanacak kanuni müeyyideleri düzenlemektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde her iki madde ayrıntıları ile incelenmesi nedeniyle burada tekrar değinilmeyecektir.¹³

3.5.4. 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun

Yabancıların Türkiye'deki çalışmalarını izne bağlamak ve bu izinlerin nasıl verileceğini düzenleyen 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun 2003 yılında kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur(Resmi Gazete, 2003: 25040). Bu kanunun 4., 5., 6., 8. ve 21. maddeleri yabancıların çalışma izni alma yükümlülüğü ve izin verme yetkisi, süreli ve süresiz çalışma izinlerinin nasıl olacağı belirlenmiştir.

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun ilgili maddelerine göre Türkiye'de bulunan yabancılar çalışma izni almak zorundadırlar. Bunların süreleri ve koşulları ilgili maddelerde belirtilmiştir. Çalışma izni olmaksızın yabancı çalıştıran kişilere ve bunun yanında izni olmaksızın çalışan yabancıya da idari para cezası hükmolunacağı düzenlenmiştir. Burada yasadışı olarak Türkiye'de bulunan yabancıların çalışması sonucu ortaya çıkabilecek olan kayıtdışı istihdamın önüne geçilmeye çalışılmaktadır. İşsizlik oranını azaltmak ve ekonomik büyümeyi sağlamak için kayıtdışı ekonominin önüne geçmek gerekmektedir. Bunun için Türkiye'de bulunan yabancıların çalışma izni olmaksızın çalışamayacak olması yerinde bir düzenleme olmuştur.

¹³ Bkz. sy. 47-49 ve 60.

Türkiye’de bulunan ve sayıları 3,2 milyonu geçen özellikle kamplar dışında yaşayan Suriyeli yabancılar çalışarak hayatlarını devam ettireceklerdir. Bu nedenle Türkiye’de bulunan ve Geçici Koruma statüsündeki Suriyeli yabancılar ile ilgili olarak Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğe göre: “*Geçici Koruma sağlanan yabancılar çalışma izni olmaksızın Türkiye’de çalışamaz ve çalıştırılmazlar. Geçici Koruma sağlanan yabancılar, geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Bakanlığa başvurabilirler. Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalıştırılacak geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadır. Çalışma izni muafiyeti başvuruları, geçici koruma sağlanan il valiliğine yapılır. Bu başvurular valilik tarafından Bakanlığa bildirilir. Bunun yanında bir işyerinde çalıştırılabilecek geçici koruma sağlanan yabancı sayısı, o iş yerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçemez.*” hükmü yer almaktadır(Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, 2016: madde 4,5 ve 8).

3.5.5. 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti suçları, suç örgütlerinin kendilerine çıkar sağladıkları bir alandır. İnsan kaçakçılığı ve insan ticareti suçları uyuşturucu ticareti yapan organizasyonların, terörist grupların ve geleneksel mafya tarzı organizasyonların tartışmasız yer aldığı suç tipleridir(Melia,2014: 528).

Türkiye’de yasa koyucu tarafından bu suç örgütleriyle mücadele edebilmek için kanuni düzenleme yapılmıştır(Resmi Gazete, 1999: 23773).

Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu 1. maddesi; “*Doğrudan veya dolaylı olarak yapmış olduğu iş ve eylemlerle ilgili olarak, kendilerine veya başkalarına haksız kazanç sağlayan, her ne surette olursa olsun yıldırma ve korkutma veya sindirme gücünü kullanarak, suç işlemek için örgüt kuranlara, örgütü yönetenlere ve örgüt adına faaliyette bulunanlara üç yıldan altı yıla kadar; örgüte üye olanlara iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.*

Suç faili kamu personeli ise verilecek ceza yarıdan bir katına kadar arttırılır.” Kanununun 2. maddesi; “*Bu kanunda öngörülen suçları işleyen veya bu suça iştirak eden kimselerin kullandıkları her türlü iletişim araçları dinlenebilir, yazıları, resimleri ve*

görüntüeri tespit edilebilir.” Kanunun 6. maddesi; “Bu kanunun 1. Maddesinde yazılı suçları işlediğine dair kuvvetli şüpheler bulunan kişilerin bu kanun kapsamındaki fiillerden elde ettikleri her türlü menkul ve gayrimenkullerine soruşturma sırasında el konulmasına, bankalar üzerindeki tasarruf yetkisinin kısmen veya tamamen kaldırılmasına, mal, kıymetli evrak ve nakit değerlerinin idaresi için diğer tedbirlerin alınmasına karar verilebilir.” hükmü yer almaktadır(Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, 1999: madde 1,2 ve 6).

Yukarıdaki fıkrada belirtilen mal varlığının yurt içinde ve yurt dışında araştırılması, incelenmesi, tespiti ve değerlerinin takdiri için ilgili Cumhuriyet Savcılığınca istendiğinde Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı(MASAK) tarafından yerine getirilmektedir.

3.5.6. Karayolu İle Uluslararası Yolcu ve Eşya Taşımaları Hakkında Yönetmelik

Yasadışı göçmenler, insan kaçakçıları ve insan tacirleri karayolunu kullanarak yabancı bir ülkeye yasadışı olarak girmeye çalışmaktadırlar. Kanun koyucu bunun olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla gerçek ve tüzel kişilerin uluslararası taşıma işlemlerini düzenleyerek daha güvenli hale getirmek amacıyla yönetmelik düzenlemiştir. Karayolu ile uluslararası yolcu ve eşya taşınması yapan gerçek ve tüzel kişiler eğer ilgili yönetmelik hükümlerine uymayıp yasadışı göçmen taşınmasına aracılık ediyorsa, yetki belgeleri ile ilgili durum yönetmeliğin 53. maddesinin (g) fıkrasında düzenlenmiştir.

Yasa koyucunun böyle bir düzenleme yapmasının amacı, karayolu ile yapılabilecek yasadışı göçmen ve insan ticaretinin önüne geçmeye çalışmasıdır. Yetki belgesiyle yasadışı yolcu taşımacılığı yapan kişi veya firmalara ağır yaptırımlar öngörülmüştür.

İlgili yönetmeliğe göre; “Gümrük mevzuatı ve milli güvenliğe aykırı hareket eden yetki belgesi sahiplerinin yetki belgeleri, bu hareketleri yetki belgesi sayesinde yapılıyorsa, İçişleri Bakanlığı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşerliğinden birinin teklifi üzerine iptal edilir.” hükmü yer almaktadır(Karayolu İle Uluslararası Yolcu ve Eşya Taşımaları Hakkında Yönetmelik, 1992: madde 53(g) fıkrası).

3.5.7. 6458 Sayılı Yabancılar Uluslararası Koruma Kanunu(YUKK)

Türkiye göç veren ülkeler ile göç alan ülkeler arasında geçiş güzergahında bulunması ile transit ve hedef ülke olarak düşünüldüğünde yasadışı göçten en çok etkilenen ülkelerden birisidir. Yasadışı göçün etikelerini azaltmak ve Suriye krizi nedeniyle gelen yabancılar başta olmak üzere, Türkiye'ye olabilecek kitlesel insan akımlarında yabancılara sağlanacak koruma niteliğini belirlemek ve göç konusu ile tek bir genel müdürlüğün söz sahibi olmasının göç konusundaki karışıklıkları ortadan kaldıracak şekilde anlayışıyla böyle bir kanun hazırlanmış 11 Nisan 2013 tarihinde resmi gazetede yayımlandıktan sonra bir yıl geçiş sürecinin tamamlanmasıyla 11 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe girmiş olan en kapsamlı kanun olma özelliğini barındırmaktadır(Resmi Gazete, 2013: 28615).

Kanun amacına yer verilen 1. maddeye göre; *“Yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulamasına ilişkin usul ve esaslar ile İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektedir.”* hükmü yer almaktadır(YUKK, madde 1). Kanun beş kısma ayrılmıştır; 1. Kısım kanunun amaç, kapsam, tanımlar ve geri gönderme yasağı ile ilgili hükümleri, 2. Kısım yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’den çıkışları ile vize işlemleri, yabancıların Türkiye’deki ikametleri, Türkiye’de bulunan vatansız kişiler ile ilgili işlemleri ve yabancıları sınır dışı etme işlemlerini, 3. Kısım uluslararası koruma işlemlerini, 4. Kısım uluslararası korumaya ilişkin ortak hükümleri ve 5. Kısım Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluş, görev ve yetkilerinin neler olduğunu kapsamaktadır.

YUKK özellikle yabancılar ile ilgili yenilikler getirmiştir. En önemli yenilik ise göç ile ilgilenecek sivil bir yapının kurulmasıdır. Bu yapının göç konusunda tek söz sahibi olacak olması nedeniyle, göç konusunda mevzuatın ve kapasitenin geliştirilmesi, göç konularıyla ilgili kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlaması, insan ticareti mağdurlarının korunması işlemleri, geçici korumaya ilişkin iş ve işlemler ile uyum sürecine ilişkin işlemler, görevler ve yetkileri kapsamaktadır. Kanunla, uluslararası koruma talebinde bulunup altı ay süreli Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi düzenlenenler ile mülteci statüsü verilip yabancı kimlik numarasını içeren kimlik belgesi olanların ikamet izninden muaf olması sağlanmıştır.

Diğer bir yenilik ise, yabancılar için düzenlenmiş olan çalışma izinleri, ikamet izni sayılacaktır.

YUKK ile kitlesel olarak Türkiye'ye gelen yabancılara sağlanacak olan geçici koruma hükümleri düzenlenerek özellikle Suriye'den Türkiye'ye olan kitlesel akınlarda yapılması gerekenler belirtilmiştir.

YUKK ile İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı ile Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Bu sayede insan ticareti ile mücadele ve mağdurların korunmasına yönelik işlemler yürütülecek ve projeler geliştirilecektir. Aynı şekilde yabancıların toplumla karşılıklı uyumu için çalışmalar yapılacaktır(YUKK, madde 108).

YUKK ile Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Kurul düzensiz göçle mücadele edebilmek için kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak ve düzensiz göçe yönelik tedbirleri almayı hedeflemektedir(YUKK, madde 116).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından insan ticareti mağdurlarına mağdur destek programı çerçevesinde; sığınma evlerinde güvenli barınma imkanı, sağlık hizmetleri ve psiko-sosyal destek sağlanması, eğitim ve öğretime erişimin sağlanması, tercüman desteği, mesleki eğitim verilmesi, geçici maddi destek sağlanması için rehberlik verilmesi ve vatandaşı olduğu ülkenin büyükelçilik veya konsolosluk yetkilileri ile görüşme imkanı verilmektedir. İnsan ticareti mağdurlarına gönüllü ve güvenli geri dönüş programı sayesinde, kendi ülkesine veya üçüncü bir ülkeye gitmek istemesi halinde, güvenli çıkış ve varışı ile ilgili koruma sağlanmaktadır(http://www.goc.gov.tr/icerik3/insan-ticareti-magdurlarina-sunulan-destek-hizmetleri_409_561_3606 Erişim: 04.12.2016).

SONUÇ

Göç kavramı, insanlığın var olduğu günden bu güne devam eden, bundan sonra da son bulmayacak olan, önceleri fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak için yeni yerler keşfetmek zorunda kalan insanlar, günümüzde öncelikli olarak yaşadığı topraklardaki ekonomik, sosyal, politik ve güvenlik konularındaki olumsuzluklar nedeniyle gerçekleştirdikleri bir olgudur.

Türkiye sahip olduğu doğal güzellikleri, tarihi mirası, komşu ülkelere göre ekonomik, sosyal ve politik istikrarı ile coğrafi ve jeopolitik olarak Asya ile Avrupa arasında bir köprü olması nedeniyle yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretine konu olmaktadır. Türkiye II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'nın emek ihtiyacını karşılanması nedeniyle kaynak ülke olarak yasal göçten olumlu neticeler almıştır. Fakat yasadışı göç nedeniyle Türkiye bazen transit, bazen de hedef ülke olarak bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.

Göç etmek zorunda kalan yabancılara Türkiye'de yürürlüğe olan düzenlemelere göre üç çeşit uluslararası koruma tedbiri uygulanmaktadır. Bu tedbirler; mülteci, şartlı mülteci/sığınmacı ve ikincil/tamamlayıcı koruma olarak uygulanmaktadır. Türkiye bu tedbirlere ilave olarak, Türkiye'ye kitlesel olarak akın eden yabancılara Geçici Koruma tedbiri uygulamaktadır. Türkiye'ye ilk üç uluslararası koruma tedbiri başvuru sayısı 2016 yılı sonu itibariyle 66.167 iken, Geçici Koruma statüsünde bulunan yabancılardan sayıları Ekim 2017 itibariyle 3,2 milyondan fazladır.

Yasadışı göç kavramı, insanların gerekli izin ve belgelere sahip olmadan gerçekleştirdikleri yasadışı giriş veya yasal olarak gerekli izinlere sahip olmakla birlikte vize aşımı gibi nedenlerle ülke içinde yasadışı bir biçimde ikamete devam etmesidir. Yasadışı göçün nedenleri ise; ekonomik nedenler, işsizlik sorunu, güvenlik nedenleri, politik istikrarsızlıklar, sosyal nedenler, kadının toplumdaki statüsü ve son olarak yasadışı göçün sonuçlarından haberdar olmama olarak sıralanabilir.

Yasadışı göçün kaynak ülkeden kaynaklanan nedenleri olduğu gibi, transit ve hedef ülkelerden kaynaklanan nedenleri de bulunmaktadır. Yasadışı göçmenleri bu tür eyleme cesaretlendiren diğer faktörler ise gelişmiş ülkelerin uyguladıkları yasadışı göçü özendirici eylemleri, yasadışı göçmenlere yapılan yardımlar ve yasadışı girişler nedeniyle yasadışı göçmenlere ceza veilmemesidir. Gelişmiş ülkelerde nüfus artış

hızının çok düşük olması nedeniyle yaşanan nüfusun yerine ağır işlerde çalışabilecek ucuz iş gücü veya kendilerini yetiştirmiş insanların gelişmiş ülkelere gelmesini sağlayıcı yeşil kart benzeri uygulamaları teşvik ederek beyin göçünün kendi ülkelerine doğru olmasını sağlayarak, katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesinin sağlanması amacıyla, göçü teşvik edici uygulamalar yapmaktadırlar.

Yasadışı göçmenler belli başlı sorunlar nedeniyle ülkelerinden ayrılmaktadırlar. Bunun yanında yasadışı göçmenler bazı sorunları da beraberinde getirmektedirler. Öncelikli olarak yasadışı göçmenlerin, yasadışı olarak Türkiye'ye girişleri nedeniyle Türkiye'nin sınır güvenliği bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. İkinci olarak yasadışı göçmenler, işsizlik sorununu daha da büyüterek kayıtdışı ekonominin artmasına neden olabilmektedir. Üçüncü olarak yasadışı göçmenlerin bulunduğu yerlerde, arz faktörünün aynı kalması buna karşın talebin beklenmedik bir şekilde artması sonucu fiyat artışlarının yaşanması nedeniyle enflasyona sebep olabilmektedir. Bir diğer önemli sorun da, yasadışı göçmenlerin ulaşmak istediklerine legal yollardan ulaşamaması sonucu kamu düzenini bozucu kaçakçılık ve uyuşturucu gibi eylemlere girişmeleri nedeniyle kamu düzeninin bozulması ihtimalidir.

Yasadışı göç eylemini tek başına gerçekleştiremeyecek olan yasadışı göçmenler, suç örgütleriyle irtibata geçerek bu hedeflerine kavuşmayı arzulamaktadırlar. Organize suç örgütleri kaynak, transit veya hedef ülkede bulunan yerel halktan insanlar veya kamu personeli ile irtibata geçerek bu eylemi gerçekleştirebilmektedirler. Buna engel olabilmek için ulusal ve uluslararası işbirliğinin gerekliliği yanında farkındalığı arttırıcı yayınların yapılması gerekmektedir. Gümrüklerde çalışan kamu personelinin rüşvet çarkına girmelerine engel olmak amacıyla habersiz kontrollerin sıklaştırılması, gümrük memurlarının 1., 2. ve 3. derece akrabaları da dahil olmak üzere mal varlıklarının sık sık kontrol edilmesi, vize ve pasaportların taklitlerinin yapılmasını engelleyici modern belgelerin üretilerek gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.

Yasadışı göç tüm dünyayı olumsuz etkilediği gibi insan kaçakçılığı da olumsuz etkilemeye devam etmektedir. İnsan kaçakçılığı; doğrudan veya dolaylı olarak bir yabancıyı yasal olmayan yollardan ülkeye sokulması, ülkede kalmasına imkan sağlanması, bir Türk veya yabancıyı yurtdışına çıkmasına imkan sağlanmasıdır. İnsan kaçakçılığı suçu TCK'nın 79. maddesinde düzenlenmiş ve insan kaçakçılığına

doğrudan veya dolaylı olarak imkan sağlayanların hapis cezası ile cezalandırılacağı, hatta bu suç teşebbüs aşamasında kalsa dahi tamamlanmış gibi cezaya hükmolunacağı belirtilmiştir.

İnsan kaçakçılığı suçunda, insan kaçakçılarının ödenen ücret, kullanılan kaçakçılık yöntemi (kara, deniz ve havayolu ile kaçakçılık) ve varış ülkesinin uzaklığına göre değişmektedir. Aynı zamanda yasadışı olarak girilecek ülkenin giriş koşulları ne kadar ağır ise insan kaçakçılarının talep ettikleri ücretlerde artmaktadır. Çoğu insan kaçakçısı yasadışı göçmenleri çeşitli şekillerde mağdur etmektedir. İnsan kaçakçıları yasadışı göçmenleri, bazen varış ülkesi dışında ve çok uzak ıssız bir adaya, bazen de gemi içerisinde açık sularda terk etmek suretiyle bu mağduriyetlere sebep olmaktadır. Türkiye'ye bakan yönüyle insan kaçakçıları, daha çok kontrolün zor olduğu dağlık doğu bölgelerden Türkiye'ye yasadışı yollardan insan sokmaya çalışmaktadırlar.

İnsan ticareti ise, modern kölelik olarak da ifade edilen bu suç türü gerek geçmişte, gerek günümüzde, gerekse gelecekte dünyanın küresel boyutta sosyal bir problemi olarak devam edecektir. İnsan ticareti TCK'nın 80. maddesinde düzenlenmiştir. İnsan ticareti suçu; zorla çalıştırma, hizmet ettirme, fuhuş yaptırma, esarete tabi kılma veya vücut organlarının verilmesini sağlama maksadıyla, mağdurlara tehdit, baskı, şiddet uygulayarak, kandırarak veya kişilerin çaresizliklerinden yararlanarak, bir ülkeye yasadışı olarak sokulması veya ülke dışına çıkarılmasıdır. İnsan ticaretinde mağdurları kaçıran veya bir yerden başka bir yere sevk eden kişilere hapis cezasının hükmolunacağı belirtilmiştir. Bu suç türünde mağdurların rızası geçersiz sayılmaktadır.

İnsan kaçakçılığı ve insan ticaretinin birçok nedeni vardır. Bunlardan en önemlisi, ekonomik sıkıntılar nedeniyle daha iyi yaşam koşullarında yaşama arzusu yatmaktadır. Savaş, iç karışıklıklar, aile içi şiddet, baskı ve korkutma diğer nedenler arasındadır.

İnsan kaçakçılığı ve insan ticareti suçları örgütsel faaliyetler içerisinde işlenebilen suçlardandır. Özellikle terör örgütleri bundan nemalanmakta, kadın ve çocukları fuhuş amaçlı sömürmekte, çocuk yaştaki çocuklara silah eğitimi vererek kendilerine militan olarak kullanmaktadırlar. Aynı zamanda terör örgütleri gelişmiş

ülkelere insan kaçakçılığı ve ticareti yaparak mağdurları kendilerine borçlandırmakta veya örgütün üyesi ve destekçisi olması için mağdurlara tehdit, baskı ve şiddet uygulamaktadırlar.

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadele, sadece bu suçlardan etkilenen belirli ülkelerin değil dünyadaki tüm ülkelerin aktif işbirliği yapması gerektiği, insan kaçakçılığının ve tacirlerine rahat hareket alanı bırakılmaması için bu suç türleriyle mücadele en önemli konulardan birisidir. Bu suçları engellemek için öncelikle kaynak ülkelerdeki sorunların çözülmesi için uluslararası örgütler aktif rol oynamalı hatta kaynak ülkelere kota, ambargo gibi yaptırımlarla karşılaşabileceği bir sistem inşa edilmelidir. Ülkelerin ulusal düzeyde bu suçlarla tek tek mücadele edip engellemeye çalışması yerine uluslararası bütün toplumların uyabileceği bir sistem inşa edilerek, ne mağdur sayısının artmasına ne de bu suç örgütlerinin eylemlerinden zarar gören ülkelerin artmasına müsaade edilmemelidir. Bunun yanında bu suçlarla alakalı insanların bilincini arttırarak, mağdurların durumlarından faydalanmak yerine, mağdurlara bunu yapanların hakettikleri cezayı çekmeleri için mağdurların güvenlik birimleriyle işbirliği yapmaları sağlanmalıdır. Aynı şekilde insan kaçakçıları ve tacirlerine verilecek olan cezalar arttırılarak tekrar bu suça karışmalarının önüne geçilmesi sağlanmalıdır.

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile uluslararası alanda mücadele edebilmek için hem uluslararası hem de bölgesel işbirliklerine daha çok önem verilmelidir. Ülkeler birlikte bilgi ve istihbarat paylaşımı yaparak bu suçun olumsuz etkilerini en aza indirebilecek ve mağdurların en hafif şekilde bu durumdan kurtulması sağlanabilecektir.

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretiyle mücadelede olumsuz etkilerini engelleyebilmek ve Türkiye'ye olan etkisini en aza indirebilmek için gelişen koşullara uygun bir şekilde yasal mevzuat uyumlu hale getirilmeye çalışılmaktadır. Türkiye yasadışı göç, insan ticareti ve insan kaçakçılığı ile mücadele edebilmek için Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu düzenlemesi yaparak göç mevzuatı konusundaki karışıklıklara son verilmiştir. Aynı kanunla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve müdürlük bünyesinde Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Ulusal alanda bu suç türleri ile mücadele edebilmek için konunun uzmanı kişilerin ve kolluk personelinin sayısı arttırılmalıdır.

Yasadışı göçmenler, insan kaçakçılığı ve insan ticareti mağdurları Türkiye’de gözlem merkezlerinde ve geri gönderme merkezlerinde gözetim altında tutulmaktadır. Bu merkezlerin fiziki koşullarının yeterli olmadığı eleştirilerine karşılık, bu merkezlerin daha iyi hale getirilmesi sağlanmalıdır. Aynı zamanda gözlem merkezlerindeki yabancılar ile avukatlarının daha rahat görüşebilmelerini sağlayacak düzenlemeler yapılması yerinde bir uygulama olacaktır.

Türkiye’nin sınır komşuları olan ülkelerin sıkıntılı durumlarının devam ediyor olması nedeniyle, 2.949 km kara sınırı, 7.816 km deniz sınırı ve 160 adet kara, hava, deniz ve demiryolu hudut kapısının bulunması nedeniyle, sınırların yasadışı geçişlere karşı güvenliğini sağlamak bir hayli zor olduğu kadar Türkiye’nin güven ve istikrarı için bir o kadar önemlidir.

Türkiye’yi olumsuz etkileyen yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti öncelikle ülke ekonomisini, daha sonra sırasıyla ülke güvenliğini ve ülkenin sosyal yapısını olumsuz etkilemektedir. Bu suç türleri Türkiye’de işsizlik ve kayıt dışı ekonominin artmasına neden olarak kaçak işçi çalıştıran işletme sayısının çoğalmasında beraberinde getirmektedir. Yasadışı olarak Türkiye’ye giren yabancıardan terör örgütleriyle bağlantılı olanları, canlı bomba gibi terör eylemlerine girişerek vatandaşların öncelikle canına kıymakta, ülkede düzensiz ve güvensiz bir ortamın oluşmasına sebep olarak Türk vatandaşlarının evlerinden çıkmakta zorlanmasına, özgür bir şekilde hareket etmesini engellemekte, dış ülkelerde yaşayan ve turist olarak Türkiye’yi ziyaret etmek isteyenlerin seyahatlerini ve rezervasyonlarını iptal etmesine neden olarak turizm sektörü ve ona bağımlı olan ekonominin sıkıntı yaşamasına neden olabilmektedir. 2010 ile 2014 yılları arasında dünyada en çok turist gelen dördüncü ülke olma özelliğini elinde tutan Türkiye açısından, turizm ülke gelirinde önemli bir paya sahiptir. Bu nedenlerle, Türkiye’yi olumsuz etkileyen yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretini engelleyici tedbirlerin artırılması gerekmektedir.

Türkiye’ye giren yasadışı göçmen sayısı ile çevre ülkelerde devam eden istikrarsızlıklar arasında doğru orantı olduğu görülmektedir. Suriye’deki karışıklıklar sürdüğü sürece Türkiye’de en fazla yasadışı göçmen Suriyeli yabancıardan veya Suriye sınırını kullanarak Türkiye’ye giren diğer yabancıardan oluşacaktır. Çevre ülkelerdeki istikrarsızlıklar yasadışı suç organizatörlerinde de artışa neden olmaktadır. Yasadışı suç organizatörleri ve insan kaçakçıları insanların sıkıntılı ve çaresiz

durumlarından faydalanmak istemektedirler. Türkiye’de yakalanan insan kaçakçılarının uyrukları incelendiğinde, özellikle %80’den fazlasını Türk vatandaşlarının oluşturması ve bu durumun 2001 yılındaki durum ile 2014 yılındaki durum arasında pek fark olmaması nedeniyle, ülke içinde güvenlik birimlerinin bu konuda daha hassasiyetle üzerinde durmasını gerektirmektedir.

Türkiye insan ticaretinden olumsuz etkilenmeye devam etmektedir. Farklı ülkelerden getirilen yabancılar çoğunlukla ev işlerinde, bakıcı olarak, tarım ve hayvancılık alanlarında veya fuhuş sektöründe zorla çalıştırılarak mağdur edilmektedirler. Suriye krizinin devam etmesi nedeniyle son dönemlerde en fazla bu ülke vatandaşları insan ticaretinin mağdurlarını oluşturmaktadırlar.

Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti ile etkin mücadele edilebilmesi için, başta Türkiye’de yaşayan her uyruktan insana bu suçların olumsuzluklarını ve ülkeye etkilerini kamu spotu, reklam, broşür ve diğer sosyal ağlarla farkındalığı artırıcı bir şekilde yayınlar yapılması uygun olacağı değerlendirilmektedir. İnsan ticareti ile mücadele için kurulan 157 Acil Yardım Hattı varlığının tüm vatandaşlar tarafından bilinmesi sağlanmalıdır. Bu suçlardan etkilenen mağdurların üzerindeki psikolojik travmayı atlatmaları için daha fazla psikolojik ve sosyal destek verilmeli, STK’lar aktif rol oynayarak sivil vatandaşların da bu duruma katkı vermesi sağlanmalıdır. Aynı şekilde insan ticareti mağdurlarına yönelik tercüman yetersizliği giderilmelidir. Öte yandan Türkiye insan ticareti suçunu önleme ve bu suçla mücadelede belirlenmiş olan standartlara uymak için daha fazla gayret göstermelidir.

Türkiye’nin Güneydoğu sınırında ortaya çıkan olumsuz durumun aynı şekilde Avrupa’ya sınırları olan Kuzeybatı sınırlarında veya Kuzeydoğu sınırında da çıkabileceğini öngörerek yasal altyapı ve fiziki hazırlıklar bu duruma uygun bir şekilde inşa edilmelidir.

Türkiye tüm ülkelerle işbirliği sağlayarak, yasadışı göçmenlerin, insan kaçakçılığı ve insan ticareti mağdurlarının hedef ülkeye ulaşmadan kaynak ülkede kalması için tedbirler alınmalı, Geri Kabul Anlaşmaları’nın özellikle bu suçlara kaynaklık eden ülkelerle yapılması ve kaynak ülkelerin bu anlaşmaların gereklerini yerine getirmesi sağlanmalıdır.

Gerı Kabul Anlaşmaları yasadışı g, insan kaçakçılığı ve insan ticareti suçlarını önlemek için önemli bir yere sahiptir. Türkiye ile AB arasında yapılan ve bir kısmı uygulanmaya başlanan İzensiz İkamet Eden Kişilerin Gerı Kabulü Anlaşması nedeniyle Türkiye'nin bir tampon bölge olmasına fırsat verilmemeli, bunun yanında Türkiye'de bulunan Suriyeli yabancılar başta olmak üzere, yasadışı g, insan kaçakçılığı ve insan ticareti mağdurlarına yapılan masrafların külfet paylaşımı ilkesine uygun bir şekilde uluslararası örgütlerin önderliğinde katkı verilmesi sağlanmalıdır.

Suriye krizi en yakın komşuları olan Türkiye, Lübnan ve Ürdün' etkilemekte ve en çok bu ülkelerde Suriyeli yabancılar bulunmaktadır. Türkiye'de Geçici Koruma statüsünde 3,2 milyondan fazla Suriyeli yabancı bulunmaktadır. Bunların sadece 228 bini barınma merkezlerinde ikamet etmekte, neredeyse 3 milyona yakın Suriyeli yabancı barınma merkezleri dışında yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Suriye'de krizin devam etmesi ile Türkiye'den Suriye'ye geri dönüşlerin kısa sürede olmayacak olması nedeniyle Türkiye içinde Suriyeliler ile ilgili tedbirlerin ve Türkiye içinde uyumlu, entegre bir şekilde yaşamalarını sağlayacak düzenlemelerin bir an önce hayata geçirilmesi yerinde bir uygulama olacaktır. Türkiye'de bulunan kayıtlı geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin dörtte biri olan 750 bin yabancı okuma çağında bulunmakta ve eğitim-öğretimden yoksun bulunmakta, çok az bir kısmı eğitim hayatını sürdürebilmektedir. Okuma ağındaki çocukların eğitim-öğretime katılımı sağlanmalıdır. Bir meslek sahibi olan çalışma çağında bulunan Suriyeliler mesleklerini icra edebilecekleri yerlere yerleştirilmeli ve iş bulma konusunda rehberlik hizmetleri verilmelidir. Vasıfsız işçi olabilecek durumdaki Suriyeliler ise özellikle güç veren illere, illerin kapasitelerine göre yerleştirilmeleri sağlanarak, büyükşehirlere olan yığılmaların önüne geçilmiş olunabilecektir. Gelişmiş ülkelerin nitelikli işgücünü ülkelerine çekmek için ortaya koydukları fırsatlar gibi, Türkiye'de bulunan Suriyelilerin kalifiye eleman olmaları için gerekli hazırlıklar yapılmalı, şuan için karşılıksız verilen sosyal yardımların sınırsız bir şekilde devam etmesinin imkansız olması nedeniyle, Suriyelilere “Balık vermek yerine, balık tutmayı öğretmek.” hedeflenmelidir.

İnsan kaçakçıları Suriye krizini fırsata çevirme gayretindedirler. Türkiye'nin sınır komşusu Suriye'de savaş hali olan krizin devam etmesi nedeniyle Türkiye'ye gelmiş olan ve Geçici Koruma statüsü verilen Suriyeliler başta olmak üzere yabancılar,

Ege kıyılarından Yunanistan Adalarına oradan da gelişmiş Avrupa ülkelerine ulaşmak için insan kaçakçıları ile irtibata geçmektedirler. İnsan kaçakçılarına ödenen ücret kişi başına 700 \$'a kadar düştüğünü yapılan araştırmalar göstermiştir. Fakat Türkiye'den Yunanistan'a yasadışı olarak geçmeye çalışırken hayatını kaybeden yüzlerce yasadışı göçmen bulunmaktadır. Bu kayıpları önleyebilmek ve yasadışı insan kaçakçılarının Türkiye'yi Avrupa'ya kaçış kapısı olarak göstermelerini engellemek için güvenlik birimleri özellikle Ege kıyılarında kontrollerini sıklaştırmalı, şişme bot ve can yeleği üreten firmaların satışlarını kontrol altına almak için gerekirse izne tabi tutulması sağlanarak yabancılara satışının yasaklanması yerinde bir uygulama olacaktır.

Suriye krizine gelişmiş ülkeler seyirci kalmakta ve ülkelerinden uzakta meydana gelen bu duruma yeteri kadar önem vermemektedirler. Kendilerini olumsuz etkileyecek aşamaya kadar da sessizliklerini korumaya devam edeceklerdir. Suriye krizi sadece Türkiye ve diğer komşu ülkelerin değil, uluslararası bir sorundur. Bu sorunla en iyi şekilde mücadele edebilmek için uluslararası örgütler olan UGÖ, BMMYK vb. kuruluşlar daha aktif rol oynamalıdır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat N. (2006) *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 30.
- Acer, Y. Ve Kaya, İ. Ve Gümüş, M. (2010) *Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi*, Usak Yayınları:43, Ankara: Karınca Yayınları.
- Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi(1969, 10 Eylül), *Birleşmiş Milletler Anlaşmalar Dizisi*, Sayı:14691.
- Akçadağ, E. (2012) *Yasadışı Göç ve Türkiye*, İstanbul: Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Raporu No:42.
- Akkayan, T.(1979) *Göç ve Değişme*, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Almatı Süreci, http://www.goc.gov.tr/icerik3/almati-sureci_576_577_1099 (17 Mart 2016).
- Amerika Birleşik Devletleri'nde Yıllara Göre Yasadışı Göçmen Sayısı, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/04/25/as-mexican-share-declined-u-s-unauthorized-immigrant-population-fell-in-2015-below-recession-level/>, (12 Kasım 2016).
- Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Sözleşme(1994, 27 Mart), http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/2.1_m%C3%BClteciler.pdf (9 Eylül 2016).
- Arslan, Ç. ve Temel İ. ve Aydın Y. ve Furkan, Y. ve Doğran, K. Ve Bacaksız, P. (2006) *Türkiye'de İnsan Ticareti İle Mücadelede Yasa Uygulama İle İlgili Stratejik Bir Yaklaşım*, IOM, Ankara.
- Avrupa Birliği Dış Sınırların Yönetimi İçin Operasyonel İşbirliği Ajansı(FRONTEx), <http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin/>, (14 Aralık 2015).
- Avrupa Birliği'nde Yıllara Göre Düzensiz Göçmen Sayısı, http://frontex.europa.eu/assets/Detections_of_IBC_Press_for_FX_website_20170901.xlsx, (12 Kasım 2016).
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950, 4 Kasım) http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf (9 Eylül 2016).

Bali süreci, http://www.goc.gov.tr/icerik3/bali-sureci_576_577_1100 (17 Mart 2016).

Barbaros, H. (2014) “*İnsan Ticareti: Temel Kavramlar,*” İnsan Ticareti Mağdurlarıyla Sosyal Hizmet, Aileler, Ankara: Pozitif Matbaa.

Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü (2009), Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/2/2-0534.pdf> (8 Kasım 2017).

Başkent Ankara ve Suruç’u Hedef Alan Bombalı Saldırıların Faileri, <http://www.milliyet.com.tr/katliam-failerinin-deposundan-gundem-2135123/> (5 Mart 2016).

Besler, P. (2005) Forced Labour and Human Trafficking: Estimating The Profits, International Labour Organization, Geneva.

Beyazyüz, M. (2014) *Göç Psikolojisi ve Göç Travmasının Epigenetik Kalıtımı*, 4th International Crime and Punishment Film Festival Istanbul (7-13 November 2014), Justice For All Migration, Academic Paper.

Birleşmiş Milletler Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname (1967, 14 Aralık), http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafli-soz/bm/bm_25.pdf (6 Aralık 2016).

Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu(UNRWA), <http://unicankara.org.tr/filistin/10.html>, (9 Kasım 2016).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı(UNDP) 2016 Yılı İnsani Gelişmişlik Raporu, http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf (14 Ekim 2017).

BMMYK İltica ve Göç Mevzuatı(2005), http://www.goc.gov.tr/files/files/iltica_goc.pdf (12 Ekim 2016).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Küresel Eğilimler Raporu, <http://www.unhcr.org.tr/?content=640>, (12 Aralık 2015 ve 9 Ekim 2017).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Tarihi, <http://www.unhcr.org.tr/?page=53>, (12 Aralık 2015).

Bölgesel İşbirliği Konseyi, <http://rcc.int/pages/14/structure> (3 Aralık 2016).

Budapeşte Süreci, http://www.goc.gov.tr/icerik6/budapeste-sureci_576_577_578_icerik (15 Mart 2016).

Budapeşte Süreci, Budapest Process, https://www.budapestprocess.org/index.php?option=com_attachments&task=download&id=98 (20 Ekim 2017).

Buz, S. (2002) *Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Büyükçalık, E. M. (2015) *Mülteci hukukunun Gelişimi ve Türkiye'de Mültecilerin Sosyal Hakları*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Yayın No: 504.

Cartagena Bildirisi, <http://www.unhcr.org/45dc19084.html>, (8 Ekim 2017).

Castles, S. ve Miller, J.M. (2008) *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Çağlayan, S. (2006) "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi," *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:17.

Çiçekli, B. (2009) *Göç Terimleri Sözlüğü*, Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü Yayınları No:18.

Çiçekli, B. (2013) *Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü*, (Basım yeri belirtilmemiş).

Çiçekli, B. (2014) *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, Yayın No: 778.

Doğan, K. (2008) *Göçmen Kaçakçılığı Suçu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Dursun, H. (2008) "Türkiye'de Çıkar Amaçlı Organize Suç ve Bu Suça Karşı Özellikle Güvenlik Bağlamında Alınması Gereken Önlemler," *Ankara Barosu Dergisi*,2008(2).

Durugönül, E. (1997) *Sosyal Değişme Göç ve Sosyal Hareketler*, II. Uluslararası Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç (Mersin Kasım 1996), Ankara: Devlet İstatistik Yayınları.

Dünyadaki Birçok Göç Güzergâhları, <http://www.bbc.com/news/world-32912867>, (1 Ocak 2016).

Ege'de Göçmen Faciası, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/egede-gocmen-faciasi-25-olu>,(8 Mart 2016).

Ekşi, N. (2014) *Legal Status Of Syrians In Turkey*, 4th International Crime and Punishment Film Festival Istanbul (7-13 November 2014), Justice For All Migration, Academic Paper.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2001) *Dünyada ve Türkiye'de Yasadışı Göç*, EGM Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı.

Erdoğan, M. (2014) *Türkiye'deki Suriyeliler: Sosyal Kabul ve Uyum*, 4th International Crime and Punishment Film Festival Istanbul (7-13 November 2014), Justice For All Migration, Academic Paper.

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, (2016, 12 Ocak), *T.C. Resmi Gazete*,29594.

Geçici Koruma Yönetmeliği, (2014, 22 Ekim), *T.C. Resmi Gazete*,29153.

Geri Göndermeme İlkesi, <http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b66c2aa10.pdf>, (5 Ağustos 2016).

Geri Kabul Anlaşması Yapılan Ülkeler, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-yasadisi-gocle-mucadelesi-.tr.mfa (21 Mart 2016).

Göç Kavramı, Türk Dil Kurumu http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57bd3eb209acf4.77470639, (05 Ağustos 2016).

Göç ve Sınır Geçişleri Üzerine Bilgi, Tartışma ve Değişim Merkezi-CIREFI, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3AI33100> (30 Kasım 2016).

Göçmen, İ. (2014) “Türkiye ile Avrupa Birliği Arasındaki Geri Kabul Anlaşmasının Hukuki Yönden Analizi,” Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 2014, Cilt 13, No 2.

Göçmenler Geri Gönderme Merkezinde İsyan Çıkardı, <http://www.ensonhaber.com/gocmenler-geri-gonderme-merkezinde-isyancikardi-2016-11-19.html> (29 Kasım 2016).

Güneş, Ö. (2004) Türkiye İle Bağlantılı Yasa Dışı Göç ve İnsan Kaçakçılığının Analizi, Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi- SECI, http://www.mfa.gov.tr/guneydogu-avrupa-isbirligi-girisimi-_seci_.tr.mfa (30 Kasım 2016).

Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi, <http://stability-pact.org/default.asp> (2 Aralık 2016).

Hazan, J.C. (2012) “Geçmişten Geleceğe Zorunlu Göç: Mülteciler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler,” Ed.: S.G. İhlamur Öner, ve N.A. Şirin Ömer, *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*, İstanbul: İletişim Yayınları.

İçduygu, A. ve Ünalın, T. (1998) *Türkiye’de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi(1949, 27 Mayıs), *T.C. Resmi Gazete*, 7217.

İnsan Kaçakçılarının 2015 Yılı Cirosu, <http://www.hurriyet.com.tr/europol-40-bin-insan-kacakcisinin-yillik-cirosu-6-milyar-euroya-ulasti-40061073>, (5 Mart 2016).

İnsan Ticareti Mağdurlarına Sunulan Destek Hizmetleri, http://www.goc.gov.tr/icerik3/insan-ticareti-magdurlarina-sunulan-destek-hizmetleri_409_561_3606 (4 Aralık 2016).

İnsan Ticaretinin Kıtalaraya Göre Dağılımı, Department For Global Development (2003) *Poverty and Trafficking in Human Beings*, <http://www.regeringen.se/contentassets/749cc53bd824c47b5787f26b8ba361b/poverty-and-trafficking-in-human-beings> (14 Aralık 2015).

İş Dünyası ve Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi İşbirliği İle Hazırlanan Kayıt dışı Çalışan Suriyeli Raporu, <http://www.hurriyet.com.tr/kayitli-3-686-kayit-disi-400-000-40024074>,(8 Aralık 2015).

Karayolu İle Uluslararası Yolcu ve Eşya Taşımaları Hakkında Yönetmelik(1992, 26 Mart), *T.C. Resmi Gazete*, 21183.

Kartal, H. (2008) “*Avrupa Birliği'nin Yasadışı Göç Politikası ve Türkiye'ye Yansımaları*,” Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Keeley, B. (2009) *International Migration*, OECD Insights.

Kızılçelik, S. ve Erjem, Y. (1992) *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*, Konya: Emre Yayıncılık.

Kocasakal, Ü. (2003) “İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/b),” Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı:2.

1926 Kölelik Sözleşmesine Ek 7 Eylül 1956 Tarihli Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme, <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SupplementaryConventionAbolitionOfSlavery.aspx>, (17 Kasım 2016).

Lahey Süreci, http://www.goc.gov.tr/icerik3/lahey-sureci_576_577_1101 (17 Mart 2016).

Lahey Süreci, Göç ve Şehirler, <http://marmara.gov.tr/bulten/026/h37.html> (29 Kasım 2016).

Lee, E. S. (1966) “*A Theory of Migration*” *Demography*, Cilt 3,Sayı 1.

Manav, H. (2010) *Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti*, Ankara: Turhan Kitabevi.

Melia, M. C. (2014) *Immigration, Criminal Law and Organized Crime:Commentaries With Regards To ‘Biatiful’ As A Starting Point*, 4th International Crime and Punishment Film Festival Istanbul (7-13 November 2014), Justice For All Migration, Academic Paper.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1951 Cenevre Sözleşmesi(1961, 5 Ekim), *T.C. Resmi Gazete*, 10868.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü (1968 5 Ağustos), *T.C. Resmi Gazete*, 12968.

Nansen Pasaportu, <http://www.unhcr.org/events/nansen/4aae50086/nansen-man-action-vision.html>, (6 Kasım 2016).

Oran, B. (2013) *Türk Dış Politikası*, İstanbul: İletişim Yayınları.

ORSAM (2012) *Küresel Göç ve Avrupa Birliği İle Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi*, Rapor No:22,2012.

ORSAM (2015) *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*, Rapor No: 195, 2015.

Özbek, V.Ö. ve Kanbur, M.N. ve Doğan, K. Ve Bacaksız, P.ve Tepe, İ. (2015) *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özdemir, M. (2008) *Türkiye'de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Özer, E. (2012) *Kimse Duymaz, Türkiye'de İnsan Ticareti Mağdurları Üzerine Bir Araştırma*, Ankara: Ayizi Yayınları.

Özgöker, U. (2006) *Uluslararası Siyasi, Askeri ve Ekonomik Örgütler*, İstanbul: Der Yayınları.

Pazarcı, H. (2005) *Uluslar arası Hukuk Dersleri 2. Kitap (8. Baskı)*, Ankara: Turhan Kitabevi.

Petros, M. (2005) *İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretine Ödenen Küresel Fiyat Tablosu*, "The Costs of Human Smuggling and Trafficking", *Global Migration Perspectives No:31*, Global Commission on International Migration, Geneva, Switzerland, April 2005, http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/gcim/gmp/gmp31.pdf (2 Ocak 2016).

Prag Süreci, http://www.goc.gov.tr/icerik6/prag-sureci_576_577_579_icerik (15 Mart 2016).

Prag Süreci, <http://www.pragueprocess.eu/en/> (29 Kasım 2016).

Sandıklı, A. (2015) Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, İstanbul: Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Raporu No:67.

Savaşan, Z. (2009) “AB’de Sığınma Hakkı: Ortak Sığınma Sistemi Oluşturma Amacı ve Devam Eden Kısıtlamalar,” İnsan Hakları Yıllığı, Cilt: 27, 2009.

Sever, H. (2014) *Yasadışı göç ve Göçmen Kaçakçılığı*, Ankara: Adalet Yayınları.

Sever, M. ve Demir, O.Ö. ve Kahya, Y. (2012) “Türkiye’de İnsan Ticareti Mağduru Tespit Süreçlerinin Değerlendirilmesi,” Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi(UTSAM).

Shengen Vizesi Hakkında, <http://www.mfa.gov.tr/sikca-sorulan-sorular.tr.mfa#14>, (19 Ocak 2016).

Sirkeci, İ. ve Yüceşahin, M. M. (2014), Türkiye’de Göç Çalışmaları, Göç Dergisi, 1(1).

Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Üzerine Düşünceleri ve Türkiye’ye Geliş Sebepleri Üzerine Anketsel Bir Araştırma, <http://www.kenandabirkuyu.org/suriyelisiginmacilaruzerine>, (5 Kasım 2016).

Şahin, M.E. (2015) “İştirak Halinde İşlenen Suça Etki Eden Nedenlerin Şerikleri Sirayeti,” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 64(3).

Tezcan, D. ve Erdem, M.R. ve Önok, M. (2015) *Teorik ve pratik Ceza özel Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Toroslu, N. (2005) *Ceza Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınları.

Trafficking in Person Report July 2015, İnsan Kaçakçılığı Temmuz 2015 Raporu, <http://www.state.gov/documents/organization/245365.pdf>, (12 Aralık 2015).

Trafficking in Person Report June 2017, İnsan Kaçakçılığı Haziran 2017 Raporu, <https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2017/> (9 Ekim 2017).

Türkiye-AB Arasında İzinsiz ikamet Eden Kişilerin Geri Kabulü Anlaşması (2014, 2 Ağustos), *T.C. Resmi Gazete*, 29076.

Türkiye-AB Arasındaki Suriyeli Krizinin Çözümü, <http://www.sondakika.com/haber/haber-turkiye-ile-ab-siginmaci-krizinin-cozumu-icin-8234710/> (8 Mart 2016).

Türkiye-AB Arasında Yasadışı Göçmenlerin Azaltılması ve Geri Kabulü Anlaşması, http://bbc.com/turkce/haberler/2016/160318_ab_turkiye_anlasma_sonuc (21 Mart 2016).

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması, 2014/6 Başbakanlık Genelgesi, (2014, 16 Nisan), *T.C. Resmi Gazete*, 28974.

Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması, http://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf, (1 Ocak 2016).

Türk-Alman Polisinin İnsan Kaçakçılarına Ortak Operasyonu, <http://www.sondakika.com/haber/haber-turk-ve-alman-polisi-insan-kacakcilarina-yonelik-8082979/> (20 Ocak 2016).

Türkiye’de Bulunan Suriyelilerin Dramından Kar Eden Çeteleri Gizli Kamera İle Görüntüleyen BBC Muhabiri Fergal Keane, <http://www.youtube.com/watch?v=RPbuX0JqabE> (21 Ocak 2016).

Türkiye’de Bulunan Suriyelilere Türk Vatandaşlığı Verilmekte Olduğuna İlişkin Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü’nün Basın Açıklaması, <https://www.nvi.gov.tr/hakkimizda/haberler-ve-duyurular/duyurular?duyuru=19> (22 Ekim 2017).

Türkiye’de Bulunan Yabancıların Karışıkları Suç Tipleri ve Cezaevlerinde Bulunan Yabancıların Eğitim ve Yaş Grupları, <https://www.gercekgundem.com/emniyet-acikladi-turkiyeye-geliyorlar-59961h.htm>: (19 Ekim 2017).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, TBMM İnsan Hakları Komisyonu (2010), *İnsan Hakları Işığında Türkiye’de Bulunan Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasadışı Göçmenlerin Sorunları*, Temmuz 2010, Ankara: TBMM Basımevi.

Türkiye’de Cezaevlerinde Bulunan Toplam Hükümlü ve Tutuklu Sayısı, <http://www.cte.adalet.gov.tr/> (4 Aralık 2017).

Türkiye’de Cezaevlerinde Bulunan Yabancı Hükümlü ve Tutuklu Sayısı, <https://www.birgun.net/haber-detay/turkiye-suc-cenneti-oldu-153017.html> (4 Aralık 2017).

Türkiye’nin İnsan Ticareti ile Mücadele Çabalarının ve Tüm İnsan Ticareti Mağdurlarının Adalete Erişimlerinin Desteklenmesi Projesi Eğitim Modülü, <http://www.countertrafficking.org/media/files/5/brosur.pdf>, (18 Eylül 2015).

Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelilere Toplam İnsani Yardım, <http://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?IcerikID=747&ID=16> (7 Mart 2016).

Türkiye ile FRONTEX Arasında İmzalanan Mutabakat Zaptı, http://www.mfa.gov.tr/no_148_-28-mayis-2012_-frontex_le-isbirligi-mutabakat-zaptinin-imzalanmasi-hk_.tr.mfa, (5 Ağustos 2016).

Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (1994, 30 Kasım), *T.C. Resmi Gazete*, 22127.

Türkiye’de Yıllara Göre Düzensiz Göçmen Sayısı ve Uyrukları ile Yakalanan İnsan Kaçakçıları Sayısı ve Uyrukları, http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik, (15 Aralık 2015 ve 9 Ekim 2017).

Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı, http://www.goc.gov.tr/icerik6/ gecici-koruma_363_378_4713_icerik, (20 Ekim 2017).

Türkiye’de Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları Sayısı, http://www.goc.gov.tr/icerik6/insan-ticareti-ile-mucadele_363_378_4714_icerik (16 Ekim 2017).

Türkiye’deki Hudut Kapıları, <http://ggm.gtb.gov.tr/gumruk-idareleri/hudut-kapilari/hudut-kapilari-genel-bilgiler>, (3 Mart 2016).

Türkiye'nin Coğrafi Konumu, <http://dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari> (20 Kasım 2016).

Türkiye Coğrafi Haritası, <http://www.eokul-meb.com/turkiyenin-ozel-konumu-ve-sonuclari-nelerdir-100637/> (18 Ekim 2017).

Uluslararası Çalışma Örgütü(UÇÖ/ILO) 2016 Yılı Zorla Çalıştırılan Kişiler Araştırması, <http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang--en/index.htm> (16 Ekim 2017).

Uluslararası Göç Örgütü(UGÖ/IOM), Uluslararası Göç Hukuku “*Göç Terimleri Sözlüğü*”, Uluslararası Göç Örgütü Yayınları No:31, İkinci Baskı.

Uluslararası Göç Örgütü Misyonu, <https://www.iom.int/mission>, (5 Ağustos 2016).

Uluslararası Göç Örgütü Tarihi, <http://www.iom.int/iom-history>, (12 Aralık 2015).

Uluslararası Göçmen Sayısı, <http://gmdac.iom.int/global-migration-trends-factsheet>, (17 Ekim 2017).

Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi, <http://www.icmpd.org/about-us/>, (9 Kasım 2016).

Uzun, E. (2012) “Geri Göndermeme İlkesinin Uluslararası Hukuktaki Konumu Üzerine Bir Değerlendirme,” *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 8(30).

Wallerstein, I. (1998) *Jeopolitik ve Jeokültür*, Çev.:M.Özel, İstanbul: İz Yayınları.

Yalçın, C. (2004) *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Yenidünya, A.C. (2009) “Türkiye'nin İnsan Ticareti İle Mücadele Çabalarının ve Tüm İnsan Ticareti Mağdurlarının Adalete Erişimlerinin Desteklenmesi” AB Hibe Projesi, *Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı*, Ankara,2. Baskı.

Yenidünya, A.C. (2014) Türk Ceza Hukukunda Göçmen Kaçakçılığı Suçu(Madde 79), 4th International Crime and Punishment Film Festival Istanbul (7-13 November 2014), Justice For All Migration, Academic Paper.

Yıldırım, U. (2014) “Türkiye’de Mültecilik ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, 4th International Crime and Punishment Film Festival Istanbul (7-13 November 2014), Justice For All Migration, Academic Paper.

1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, <http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b66c2aa10.pdf> (5 Ağustos 2016)

Yıllara Göre Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, (20 Ekim 2017).

Yıllara Göre Uluslararası Koruma Başvuru Sayısı, http://www.goc.gov.tr/icerik3/uluslararasi-koruma_363_378_4712_icerik (20 Ekim 2017).

4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu (1999, 1 Ağustos), *T.C. Resmi Gazete*, 23773.

4771 Sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2002, 9 Ağustos), *T.C. Resmi Gazete*, 24481.

4803 Sayılı Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, (2003, 4 Şubat), *T.C. Resmi Gazete*, 25014.

4804 Sayılı Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, (2003, 4 Şubat), *T.C. Resmi Gazete*, 25014.

4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun (2003, 6 Mart), *T.C. Resmi Gazete*, 25040.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (2004,12 Ekim), *T.C. Resmi Gazete*, 25611.

5543 Sayılı İskân Kanunu (2006, 26 Eylül), *T.C. Resmi Gazete*, 26301.

5682 Sayılı Pasaport Kanunu(1950, 24 Eylül), *T.C. Resmi Gazete*, 7564.

5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, (2009, 12 Haziran), *T.C. Resmi Gazete*, 27256.

5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik(2010, 6 Nisan), T.C. Resmi Gazete, 27544.

6008 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2010, 25 Temmuz), *T.C. Resmi Gazete*, 27652.

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu(2013, 4 Nisan), *T.C. Resmi Gazete*, 28615.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1	: Yıllara Göre Uluslararası Koruma Başvuru Sayısı.....	33
Tablo 2	: Yıllara Göre Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı.....	34
Tablo 3	: AB’de Yıllara Göre Düzensiz Göçmen Sayısı.....	49
Tablo 4	: ABD’de Yıllara Göre Yasadışı Göçmen Sayısı.....	50
Tablo 5	: Yıllara Göre Düzensiz Göçmen Sayısı.....	51
Tablo 6	: 2016 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenler ve Uyrukları.....	52
Tablo 7	: Yasadışı Göçü İten ve Çeken Faktörler Tablosu.....	54
Tablo 8	: Yasadışı Göçmen Hareketlerinde Ülkelerin Sınıflandırmış Tablosu..	60
Tablo 9	: Türkiye’de Yıllara Göre Yakalanan İnsan Kaçakçılarının Sayısı.....	71
Tablo 10	: Türkiye’de 2014 Yılında Yakalanan İnsan Kaçakçılarının Uyrukları.	72
Tablo 11	: Türkiye’de Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları Sayısı.....	85
Tablo 12	: İnsan Kaçakçılığı ve Ticaretine Ödenen Küresel Fiyatlar.....	92
Tablo 13	: Türkiye’de Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı ve Uyrukları.....	101
Tablo 14	: Türkiye’de Yıllara Göre Yakalanan Yasadışı Göçmen Kaçakçılarının Sayısı.....	102
Tablo 15	: İnsan Ticareti Mağdurlarını Tespit sürecinde Türkiye’nin Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	105
Tablo 16	: Türkiye’de Suça Karışan Yabancıların Suç Tipi ve Uyrukları.....	110
Tablo 17	: Cezaevlerinde Bulunan Hükümlü ve Tutukluların Eğitim Seviyeleri ve Yaş Grupları.....	111
Tablo 18	: Türkiye’de Yıllar İtibariyle Cezaevlerindeki Hükümlü ve Tutuklu Sayısı ile Cezaevlerindeki Yabancı Uyruklu Sayısı.....	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Harita 1** : Dünya'daki Birçok Göç Güzergahları.....88
- Harita 2** : Türkiye Coğrafi Haritası.....98

ÖZGEÇMİŞ

Adnan ŞEN 08.11.1982 tarihinde Kütahya ili Tavşanlı ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Tavşanlı'da tamamladı. Kocaeli Meslek Yüksek Okulu İşletme Programı'ndan 2002 yılında, Dumlupınar Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nden 2004 yılında mezun oldu. Maliye Bakanlığı'nda Maliye Uzman Yardımcısı olarak 2006-2007 yılları arasında 1,5 yıl ve daha sonra aynı bakanlıkta Vergi Denetmen Yardımcısı olarak 2007-2009 yılları arasında 2 yıl süre ile görev yaptı. 2009 yılında açılan kaymakam adaylığı sınavını kazanarak mesleğe kabul edildi ve 2010 yılında mesleğe başladı. Kaymakamlık staj programlarını tamamlayarak 2013 yılı Ağustos ayında Kastamonu ili Ağlı ilçesine kaymakam olarak atandı. Aynı yıl Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Yüksek Lisans Eğitimine başladı. İyi derecede İngilizce bilmektedir. Temel ilgi alanları, Türkiye'nin yönetim yapısı, ekonomi ve uluslararası göçtür.